



Magt i arresten

- En interviewundersøgelse om varetægtsfængslede
oplevelse af magtforholdene i en dansk arrest

Antal ord: 33052

Vejleder: Nicolay Borchgrevink Johansen

Kriminologi Kandidat 4. Semester.

Aalborg Universitet 2017

Stine Bodholt Nielsen, Sidsel Bodholt Nielsen og Rune Elmquist Bach

Tro- og loveerklæring

Det erklæres herved på tro og love, at samtlige gruppens medlemmer egenhændigt og selvstændigt har udformet dette projekt. Alle citater i teksten er markerede som sådanne, og projektet eller væsentlige dele af det har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.

Vi er bekendte med reglerne for eksamenssnyd, herunder også plagiering og har læst Aalborg Universitets regler på:

<http://www.studerende.aau.dk/Eksamenssnyd+-+hvordan+undg%C3%A5r+du+det%3F/>

Vi er bekendte med, at overtrædelse af reglerne vil blive indberettet for rektoratet og i sidste ende kan ende med bortvisning.

Endelig står vi inde for, at antal ord anført på forsiden stemmer overens med virkeligheden.

Forord

Der er mange personer, som har været vigtige ved udarbejdelsen af vores speciale. Først og fremmest skal vi takke vores vejleder Nicolay Borchgrevink Johansen for en konstruktiv og god vejledning. Derudover vil vi takke de informanter, som har været behjælpelige med indsamlingen af de empiriske data. De har været utroligt søde, og har taget godt imod os i arresten og fortalt om deres oplevelser om varetægtsfængsling.

Der skal ligeledes lyde en stor tak til projektets arrest, deres fængselsbetjente og øvrige personale, som har været utroligt venlige og imødekommende.

Abstract

The purpose of this master's thesis is to study how pre-trial detainees describe the power relations existing in a Danish prison. The reason for choosing to investigate this subject is the lack of a qualitative academic research in a Danish context.

If the Danish court system suspects that a pre-trial detainee will commit a similar crime, he is placed in prison until receiving the final sentencing. Another contributory cause to placing a person in remand is a putative and reasonable risk that the pre-trial detainee will either interfere with the investigation of the case, not appear in court for trial or in the period until judgment time, will commit crime again.

The analysis is divided into three chapters. First, we present the 'power of time' exerted by the authorities. Inmates feel they are in a powerless situation, when they communicate with the justice system. Every four weeks, the court decides whether the pre-trial detention shall continue. Besides that the inmates often wait for the guards to unlock the cell door in order to go to the toilet, do their laundry etc.

The second part of the analysis shows how the distribution of power is divided between guards and inmates. One might assume that only the guards execute power in a prison, but the analysis combined with studies from Gresham Sykes, Torsten Kolind along with others concludes that it is not the case. In prison there is a continuous negotiation of power.

The third part of the analysis illustrates the relationship of power among inmates in the prison. The inmates are roughly divided into two groups: the accused sex offenders and the rest. The non-sex offenders consider the other group as non-existing, while the sex offenders are just taking care of themselves.

Indholdsfortegnelse

Forord.....	2
Abstract.....	3
1. Indledning.....	5
2. Problemformulering.....	6
3. Varetægtsfængsling i et dansk perspektiv	7
4. Litteraturoversigt	10
5. Lovgivning	13
6. Teoriramme	15
6.1. Michel Foucault.....	16
6.2. Gresham Sykes	16
6.3. Bottoms, Sparks og Hay.....	18
6.4. Torsten Kolind - Magt og cannabis	21
6.5. Erving Goffman: Den totale institution	23
6.6. Pierre Bourdieu	25
6.7. Michael Herzfeld.....	26
6.8. Operationalisering af projektets teoriramme	27
7. Projektets metodiske overvejelser	30
7.1. Projektgruppens adgang til felten.....	30
7.2. Gatekeeper	31
7.3. Indtrædelse i arresten.....	31
7.4. En kvalitativ tilgang – en interviewundersøgelse	33
7.5. Ethiske refleksioner.....	34
7.6. Valg af informanter	36
7.7. Refleksioner omkring valg af informanter	37
7.8. Refleksioner vedrørende de foretagne interviews	38
7.9. Analysemetode i kvalitativt design.....	39
7.10. Kvaliteten af projektets empiriske data.....	40
8. Empiriske fund.....	45
8.1 Anvendelse af humor i professionel kontekst.....	45
9. Analysestrategi	46
10. Analyse	48
10.1 Analysedel 1	48
10.2. Analysedel 2	58
10.3. Analysedel 3	75
11. Konklusion	90
12. Litteraturliste.....	94

1. Indledning

"If you can't do anything about it then let it go. Don't be a prisoner to things you can't change." (Tony Gaskings).

Ovenstående citat stammer fra det første interview, projektgruppen foretog i arresten, hvor en indsat viste os et lamineret stykke papir med dette citat på for at give et indblik i de tanker og følelser, de indsatte oplever som konsekvenser af frihedsberøvelsen i varetægtsfængslingen.

I Danmark er varetægtsfængsling et omdiskuteret emne, hvor uskyldige indtil skyldsspørgsmålet afgøres i en retssag frihedsberøves på ubestemt tid.

I en rapport fra Institut for Menneskerettigheder fortæller det, at fysisk indespærring er det mest intensive indgreb, en borger kan udsættes for. Endvidere fortæller det i samme rapport, at den danske varetægtspraksis er præget af et restriktivt regime, hvor den indsatte muligheder og frihed indskrænkes mere i varetægtsfængsel end ved afsoning i et lukket fængsel (Frihedsberøvelse 2015:6). Dette underbygges af Peter Scharff Smith og Janne Jakobsen, der deres sin bog undersøger, om varetægtsfængsling i Danmark er den hårdeste straf, et menneske kan få. Hvorfor skal vilkårene være hårdere i arresten, end de er i et fængsel? (Smith & Jakobsen 2017).

Danmark er længe blevet kritiseret for en høj anvendelse af varetægtsfængsling. Dette dækker både over antallet af varetægtsafsonere samt længden af den enkelte varetægtsfængsling. (Smith & Jakobsen 2017:21).

Brugen af varetægtsfængsling kan have store konsekvenser for den varetægtsfængslede, da det er særdeles indgribende og stressende. Ligeledes påvirkes personens jobsituation, familieliv, psykiske tilstand osv. Dette forstærkes af, at varetægtsfængslede ofte, i en periode af varetægtsfængslingen, er underlagt brev- og besøgskontrol. (Bagge & Grønfeldt).

Det er en ny barsk hverdag for de indsatte i de danske arresthuse, som de sjældent er forberedte på. De skal indrette sig i en lille celle med tremmer for vinduerne. Der er ofte en dominerende stilhed i arresten, og cellerne kan føles klaustrofobiske for de

indsatte. Der er en usikkerhed, rastløshed og frygt forbundet med varetægten, som kan udløse forskellige psykiske reaktioner. Den indsatte har en følelse af magtesløshed, da personen ikke længere kan bestemme over sit liv. (Smith & Jakobsen 2017:17).

2. Problemformulering

Vi vil i følgende afsnit præsentere projektets problemformulering, hvor vi vil give et indblik i progressionerne fra brainstorm frem til den endelig problemformulering. Projektets problemformulering forlyder:

Hvordan oplever varetægtsfængslede magtforholdene i arresten, og hvordan tilpasser de sig den magt, de oplever?

Som projektgruppe gik vi i felten med en idé om, at vi ville undersøge de varetægtsfængslede faktiske vilkår i en arrest i Danmark. Med denne indgangsvinkel foretog vi de første to interviews. Vi har altid anset magtperspektivet som en vigtig del omkring vilkårene i arresten, men vi synes magtperspektivet var et element, som burde have vores fulde opmærksomhed. De foretagne interviews bidrog til, at der blev dannet en ny forståelse af, hvordan de indsatte rutineprægede hverdag så ud.

Inden indtrædelsen i arresten havde vi en forforståelse om, at de indsatte er underlagt en række bestemmelser, og deres handlemuligheder er begrænsede på en række punkter. Vi havde en formodning om et distanceret forhold mellem indsat og betjent, hvor samtalerne mellem aktørerne var begrænsede, og når de fandt sted, så ville de være korte og formelle. Dette var dog ikke tilfældet under rundvisningen. Derimod var indtrykket, at der foregik en respektfuld dialog.

Under de to første interviews blev vi bekendte med, at interaktionen ikke altid var så positiv, som det kom frem under observationerne i arresten. Informanterne havde en modstand over for den magt, som betjentene udøvede. En nødvendighed for de indsatte var dermed, at de skulle tilpasse sig andres bestemmelser.

Endvidere havde vi en formodning om, at de indsatte ville opholde sig i deres celler 23 timer i døgnet og kun have begrænset samvær med de andre indsatte. I stedet oplevede vi åbne celledøre, hvor de indsatte i perioder af dagtimerne frit kunne bevæge sig rundt mellem hinanden i arresten.

Informanterne havde ydermere markante holdninger til måden, arresten fungerer på, hvor de ofte føler sig magtesløse i kontakten med arresten og retssystemet.

De indsatte havde et stort fokus på de relationelle forhold, som de oplever i arresten. Vi blev her opmærksomme på det magtspil, som primært foregår mellem betjente og indsatte men også blandt de indsatte. Vi har derfor løbende rekonstrueret vores problemformulering, så den er konkret og dækkende over det, vi undersøger. Med dette menes, at vi med indsamlingen af empirien bevæger os væk fra de generelle vilkår og hen til at undersøge magtspillet i arresten i et ellers asymmetrisk magtforholdsfelt.

3. Varetægtsfængsling i et dansk perspektiv

En af de større problematikker bag varetægtsfængsling er, at den går imod den mest grundlæggende retssikkerhedsmæssige tanke i det moderne retssystem: En person skal kendes skyldig for en kriminel handling for at kunne frihedsberøves og sættes bag tremmer. Den italienske filosof Cesare Beccarias beskrev, hvordan staten bør fratage individet så lidt frihed som muligt. (Smidt og Jakobsen 2017:13). Dette grundlæggende princip bør have sin plads i dag, da varetægtsfængsling kun bør anvendes, hvis det er absolut nødvendigt. Kriterierne for varetægtsfængsling i Danmark bliver præsenteret i afsnittet *Lovgivning*.

Danmark er en flittig bruger af varetægtsfængsling, og ses dette komparativt i forhold til vores nordiske nabolande, så er Danmark i front, hvad angår brugen af varetægtsfængsling (Skærbæk 2015). Dette afsnit dokumenterer omfanget af brugen af varetægtsfængsling i Danmark.

Debatten har de seneste år især fokuseret på længden af varetægtsfængslingen såvel som antallet af varetægtsafsonere. Selvom Danmark længe har mødt kritik for brugen

af varetægtsfængsling, både nationalt og internationalt (Smidt og Jakobsen 2017:21ff), viser tal, at brugen af varetægtsfængsling har været stærkt stigende i en periode frem til 2011. Det har været vanskeligt at finde tal på, hvor meget Danmark anvender varetægtsfængsling, da der på daværende tidspunkt var tre forskellige instanser, der undersøgte, hvor mange personer, der var varetægtsfængslet. De tre instanser fremstiller, som det ses i nedenstående tabeller, resultater, der afviger væsentligt fra hinanden.

For at præsentere en bredt statistisk grundlag har vi inddraget tal fra alle disse instanser. Følgende tabeller indeholder derfor tal fra Danmarks Statistik, Justitsministeriets Forskningskontor og Rigsadvokaten.

Tal fra Danmarks Statistik viser en stigende udvikling i antallet af varetægtsfængslinger fra 2004-2011. I år 2004 var antallet af varetægtsfængslinger 6095, mens tallet i 2011 var steget til 8022. Tallene viser, at der fra 2011 til 2012 var et fald på knap 10 %, mens tallene fra 2012-13 er stort set uændrede.

Udviklingen i varetægtsfængslinger ifølge Danmarks Statistik

Årstal	Varetægtsfængslinger i alt	Personer i alt
2004	6.095	5.495
2005	6.140	5.522
2006	6.130	5.440
2007	6.431	5.803
2008	6.765	5.930
2009	7.358	6.480
2010	7.678	6.797
2011	8.022	6.979
2012	7.372	6.735
2013	7.371	6.832

(Smidt og Jakobsen 2017:48)

Justitsministeriets forskningskontor, som baserer sine oplysninger på Rigsadvokatens indsamlinger, fremstiller nogle lavere resultater. Perioden fra 2004-2007 var

nogenlunde stabil omkring 5700-5900 personer i varetægt. Disse tal er dermed markant lavere end dem fra Danmarks Statistik. Fra 2007-2011 ses der en stigning i brugen af varetægtsfængsling, men tallene er fortsat bemærkelsesværdigt lavere end Danmarks Statistiks tal. I 2008 var der 6124 varetægtsfængslinger, mens der i 2011 var 6676. Siden 2010 har Rigsadvokaten selv ført statistik og har overtaget forpligtelsen fra Justitsministeriets forskningskontor. (Ibid: 49ff).

Sammenligning af opgørelser fra Danmarks Statistik, Justitsministeriet og Rigsadvokaten

Årstal	Antal varetægtsfængslinger Danmarks Statistik	Antal varetægtsfængslinger Rigsadvokaten	Antal varetægtsfængslinger Justitsministeriet
2010	7.678	5.641	6.663
2011	8.022	5.558	6.676
2012	7.372	5.503	5.507
2013	7.371	5.574	5.533
2014	--	5.006	5.006

Med ovenstående statistik kan man konkludere, at der har været en generel stigning i antallet af varetægtsfængslede siden 2004 til især 2011. Dette sker på trods af, at der i 2008 blev foretaget en lovændring, hvor hensigten var at nedbringe længden og brugen af varetægt. Man indførte en maksimal varetægtsfængslingslængde på 6 måneder ved personer, der er sigtet for en forbrydelse der kan give op til 6 år, mens den for øvrige lovovertrædelser ikke må overskride ét år. (Justitsministeriet 2010). Danmarks statistik samt Justitsministeriets forskningskontor har for nyligt offentliggjort tallene for 2015. Danmarks statistik viser, at der i 2015 var 5221 personer, der overgik til varetægtsfængsling, mens Justitsministeriets forskningskontor skriver, at 4404 sad i varetægt i 2015 (Justitsministeriet 2016). Tallene afviger altså også her væsentligt fra hinanden, men det ses, at der har været et bemærkelsesværdigt fald siden 2013.

Anholdelser efter alder, afslutningsmåde, overtrædelsens art, køn og tid

2015

Alder i alt

Overgået til varetægtsfængsling

Overtrædelsens art i alt

I alt

5 221

Danmarks statistik – Statistikbanken

4. Litteraturoversigt

Følgende afsnit indeholder elementer af forskning, der er udarbejdet om varetægtsfængsling i Danmark og i Norge. Derudover vil centrale teoretiske perspektiver, der tager udgangspunkt i Chicagokolen, benævnes.

Der foreligger talrige studier omhandlende fængsel som institution. I dette afsnit vil vores fokus ligge på de studier, som har været en inspiration for en afgrænsning af vores retning inden for varetægtsfængsling.

Inden for fængselsforskning fremhæves Chicagokolen som værende mest betydningsfuld. Især Erving Goffman og Donald Clemmer anses som indflydelsesrige; Goffman med sit arbejde vedrørende den totale institution (se teoriafsnit s. 26) og Clemmer, der især har arbejdet med kvalitative data, om de indsatte hverdagsliv i fængslet, herunder hvordan de tilpasser sig den nye institution, men også deres indbyrdes forhold til hinanden. I 1940'erne udgav han sit klassiske værk, *The Prison Community*, om fængselskultur. I dette empiriske værk observerede han hvilken proces, den indsatte gennemgik under selve fængselsopholdet. (Minke 2012:21).

Norge er anerkendt som det land i Norden, der producerer mest kriminologisk materiale. Thomas Ugelvik har udformet en doktorafhandling gennem et etnografisk feltarbejde i en varetægtsafdeling i et fængsel i Oslo. Ugelviks afhandling belyser perspektivet omhandlende de handlemuligheder, som indsatte har i en arrest i Norge. De anses ikke blot som passive modtagere af magtudøvelse fra en bestemmende autoritet. Ugelvik har derudover fokus på de varetægtsfængslede selvbillende og den identitetsproces, der gennemleves i fængslet. En del af Ugelviks fokus lå blandt andet

på, hvordan fangerne skabte et rum ud af deres celle, hvor de kunne opnå en form for frihed. Dette kan ske gennem billeder af familien for at skabe en forestilling af et hjem. Endvidere havde Ugelvik fokus på magt og modstand, som han anså som en vigtig del af forskningen. Han opfatter magt som en vigtig del af forholdet mellem krise og balance i fængslet. Fængselsbetjentenes magtudøvelse er ikke noget, de indsatte blot accepterer. De har forskellige måder at udtrykke modstand på magtudøvelsen på. (Ugelvik 2011).

Endvidere har Yngvild Grøvdal udarbejdet en afhandling omhandlende fængselsarbejde i Norge. Hun fokuserede hovedsagligt på, hvordan det er at være betjent i et fængsel i Oslo. Hun arbejder i sin afhandling på at undersøge ansattes forhold til indsatte. Hun beskæftiger sig med de forventninger og krav, som fængselsbetjentene har til de indsatte, og derudover undersøger hun betjentenes syn på magtudøvelse i fængslet. Endvidere beskriver hun, at fængselsbetjente på samme tid skal straffe og rehabilitere. Betjentene skal i forhold til fangerne etablere et kompromis mellem gensidig respekt og magtforhold. Yngvild Grøvdal har i sin undersøgelse udarbejdet et spørgeskema samt forarbejdet strukturerede interviews. (Grøvdal 2008:8-9).

I 1972 foretog Vestre Fængsel en undersøgelse af, hvordan trivslen var hos indsatte og ansatte i udvalgte danske arresthuse. Initiativtager af undersøgelsen var den tidligere fængselsdirektør og daværende ombudsmand Lars Nordskov Nielsen. I rapporten fokuseres der på livet bag murene i Vestre Fængsel set fra fangernes men også fra personalets synsvinkel. Der fortælles om hverdagen for begge parter, og afdækker endvidere en lang række problematikker i fængslet. Undersøgelsens hovedvægt ligger på problematikken bag varetægtsfængsling. (Petersen 1972).

Dataindsamlingen består af interviews, gruppesamtaler og spørgeskemaer. En problematik, som blev påpeget i rapporten, var, at de indsatte havde svært ved at få tiden til at gå, da de manglede stimuli, idet varetægtsfængsling implicerer en høj grad af isolation. (Petersen 1972:142). Endvidere viste undersøgelsen, at fangerne var utilfredse med vilkårene i fængslet herunder forholdene i forhold til spisning, arbejdsforhold, undervisningsforholdene osv.

Linda Kjær Minke undersøger i sin ph.d-afhandling fængslets indre liv. Minkes afhandling er et nyere studie og kategoriseres under fængselssociologi. Hendes afhandling er inspireret af prisonisering og fængselslivet, som især var fremherskende fra 1950'erne frem til 1970'erne.

Grunden til dette er relevant, selvom det ikke direkte omhandler varetægtsfængsling, er, at problemstillingerne omkring frihedsberøvelse og indespærring er sammenlignelige, hvad enten personen sidder i fængsel eller i arrest.

Prisonisering bliver af kriminologer defineret som "*... en træning i at fungere i fængslets lukkede verden*". (Minke 2012:13). For Minke er prisonisering kendetegnet som en socialiseringsproces, den indsatte gennemlever under sit fængselsophold, og den indsatte vil under opholdet tilslutte sig de oppositionelle normer mod betjentene og det officielle fængselssystem. Til belysning af prisonisering, og andre aspekter af fængselslivet, har Minke anvendt interviews og observationsstudier for at observere de indsattes adfærd og indbyrdes relationer. (Ibid:14-15). I sin konklusion påpeger Minke, at der findes et "os-dem" perspektiv, der udtrykkes gennem et "betjentland" og et "fangeland" - en konstruktion af to modpoler. Når disse to poler mødes, forekommer der stærke reaktioner. Den gyldne adfærdsregel er, at de indsatte altid orienterer i retning af andre indsatte, ellers kan de risikere at blive ekskluderet fra de andre indsattes fællesskab. (Ibid: 282).

Kriminalforsorgen har udarbejdet flere rapporter og statistikker gennem tiden. I 2013 igangsatte Kriminalforsorgen en årlig brugerundersøgelse af indsatte i fængsler og arresthuse i form af en spørgeskemaundersøgelse, hvor de indsatte vurderer en række forhold under deres ophold på institutionerne. (Lindstad 2015:2).

Der ses i undersøgelsen en tendens til, at de indsatte generelt er tilfredse med arresthusene, hvor 70 % er tilfredse eller meget tilfredse (Ibid: 51).

Brugerundersøgelsen viser desuden, at 71 % af de indsatte er tilfredse med måden kommunikationen med fængselsbetjentene foregår på. (Ibid: 8).

I 2017 udkom Peter Scharff Smith og Janne Jakobsens bog "Varetægtsfængsling – Danmarks hårdeste straf". De undersøger de faktiske forhold i arresthuse i Danmark gennem kvantitative og kvalitative undersøgelser. Undersøgelsen tager udgangspunkt i udsendte spørgeskemaer til nuværende afsonere og ansatte, mens de kvalitative

interviews primært tager udgangspunkt i tidligere varetægtsfængslede oplevelser. Bogen undersøger, hvordan de indsattes hverdag ser ud, hvilke muligheder de har for aktiviteter, uddannelse, besøg, forholdet til de andre medindsatte, men også hvordan varetægtsfængslingen påvirker familien uden for murene.

De indsatte fortæller, at det er hårdere at sidde varetægtsfængslet, end at afsone i et almindeligt fængsel efter domsafsigelse. Dette skyldes især to præmisser: den manglende kontakt til familien samt brev- og besøgskontrol. Bogen stiller helt overordnet spørgsmålstejn ved, om varetægtsfængslingen burde være så hård, da de indsatte i arresten som udgangspunkt er uskyldige. (Smith & Jakobsen 2017:7-10).

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har endvidere rettet fokus på den hårde belastning, det er at være varetægtsfængslet. En undersøgelse udarbejdet af Committee on Legal Affairs and Human Rights har vurderet, at menneskerettighederne ved varetægtsfængsling i Europa overtrædes. Undersøgelsen påpeger, at det har store negative konsekvenser, både for individet men også for samfundet, at have en person varetægtsfængslet. Individet har risiko for at miste sit job, og samtidig kan det være en stor økonomisk belastning for familien. Undersøgelsen konkluderer endvidere, at varetægtsfængsling ofte bliver anvendt til afpresning både til at opnå en tilståelse, men også til at få den tiltalte til at samarbejde med anklagemyndigheden for at vidne mod andre. (Agramunt 2015).

5. Lovgivning

I følgende afsnit præsenteres retsplejelovens hovedbestemmelser om varetægtsfængsling med henblik på at skabe overblik over, hvilke betingelser, som skal være opfyldt for at en person kan varetægtsfængsles, og hvordan processen er fra anholdelse til arrest.

For at en person kan varetægtsfængsles, skal der efter retsplejelovens § 762, stk. 1 være en begrundet mistanke om, at han har begået kriminalitet, som efter strafframmen vil kunne medføre fængsel i mindst 1 år og 6 måneder. Herudover skal der være en grund til, at varetægtsfængsling er nødvendig, så mindst en af tre mulige betingelser skal være opfyldt:

- Der er bestemte grunde til at antage, at den sigtede vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen,
- at den sigtede vil begå ny kriminalitet af samme art, eller
- at der er bestemte grunde til at antage at personen vil vanskeliggøre efterforskningen i sagen ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre personer.

Denne almindelige bestemmelse i § 762, stk. 1 suppleres af § 762, stk. 2, som omhandler grovere kriminalitet, men hvor der skal være en særligt *bestyrket* mistanke. Denne bestemmelse kan kun anvendes, hvis "hensynet til retshåndhævelsen" af dommeren vurderes at kræve, at der skal ske varetægtsfængsling. Disse bestemmelser suppleres af stk. 3, som siger, at der ikke kan varetægtsfængsles, hvis den sigtede står til en straf på 30 dages fængsel eller mindre eller, hvis varetægtsfængslingen vurderes at være ude af proportion med den forventede straf, forstyrrelsen af sigtedes forhold mv.

Begår man ny kriminalitet i prøvetiden efter en betinget dom eller i prøvetid efter prøveløsladelse kan der under nærmere angivne betingelser ske varetægtsfængsling efter § 763.

Processen påbegyndes ved, at anklagemyndigheden anmoder retten om et grundlovsforhør med henblik på at få prøvet, om en sigtet kan varetægtsfængsles. Grundlovsforhøret skal afholdes inden 24 timer efter, at politiet anholdt sigtede. I anmodningen skal anklagemyndigheden nævne, hvad der sigtes for, og hvilke varetægtsfængslingsbestemmelser, som retten skal tage stilling til jf. RPL § 764. I grundlovsforhøret er der beskikket en forsvarer for sigtede, og rettens afgørelse kan appelleres til landsretten.

Et af de elementer, som dette projekt tager udgangspunkt i, beskrives i RPL § 770: "En varetægtsarrestant er alene undergivet de indskrænkninger, som er nødvendige til sikring af varetægtsfængslingens øjemed eller opretholdelse af orden og sikkerhed i varetægtsfængslet" jf. RPL § 765. Disse bestemmelser er udtryk for, at man i forhold til den sigtede skal vælge den mindst indgribende foranstaltning, som opfylder formålet med varetægtsfængslingen.

For at sigtede kan sættes i isolation under varetægtsfængslingen, skal der være truffet afgørelse om, at varetægtsfængslingen er nødvendig af hensyn til efterforskningen (RPL § 762, stk. 1, nr. 3), og herudover skal retten have vurderet, at der er bestemte grunde til at antage, at varetægtsfængslingen alene ikke er tilstrækkelig, eksempelvis hvis det vurderes, at personen kan påvirke andre medsigtede gennem andre indsatte, eller ved på anden vis at påvirke medsigtede, jf. § 770a. Denne bestemmelse suppleres af § 770b,c,d og e, hvor princippet om den mindst indgribende foranstaltning understreges, og hvorved det skal sikres, at isolationen ikke varer længere end det strengt nødvendige. Disse supplerende regler har gjort, at andelen af varetægtsfængslede, der sidder i isolation, er kraftigt faldende (Justitsministeriet 2016:2).

Lovgivning om hash

En problematik, der ofte nævnes som relevant i relation til arrester, omhandler lovgivningen vedrørende hash. Gentagende gange har man fra politisk side ønsket at tydeliggøre, at der eksisterer en nultolerance over for besiddelse og indtag af hash i fængsler og arresthuse (Kampen mod narko 1 og 2). Derudover står det skrevet i varetægtsvejledningen (under §67), at en varetægtsfængslet skal ikendes disciplinærstraf, hvis personen har indtaget euforiserende stoffer. Ifølge §68 i samme vejledning kan betjente give advarsel, bøde eller strafcelle, hvis personen er i besiddelse af illegale euforiserende stoffer. I "Kampen mod narko" understreges det, hvordan advarsler kun i sjældne tilfælde bør udstedes frem for anden disciplinær straf.

6. Teoriramme

I dette afsnit præsenteres projektets teoretiske ramme. De følgende teorier er valgt, fordi de hver især kan beskrive forskellige syn på magtforhold. Selvom teorierne er skrevet i en anden kontekst, findes de brugbare til at analysere magtforholdene i arresten. Endvidere er vi bevidste om, at teorierne har ligheder og uligheder, hvilket gør samspillet mellem dem interessante i besvarelsen af problemformuleringen. I arresten findes et asymmetrisk magtforhold, hvilket inddragelsen af de forskellige teoris perspektiver vil give et nuanceret billede af.

6.1. Michel Foucault

Foucaults magtanskuelse er medtaget som teori, da vi ønsker at fremstille et overordnet syn på magt i arresten. Hans magtbegreb bliver ikke anvendt i analysen, men er medtaget, fordi der ønskes en overordnet forståelse af magt. Foucault centrale pointe omkring magt er, at han mener, magten er decentraliseret og eksisterer overalt i samfundet.

Foucault definerer magt som et allestedsværende fænomen og noget, der er dominerende i enhver menneskelig interaktion. Han kritiserer det tidligere teoretiske perspektiv på magt, som foreskrev, at magt udelukkende udøves af politiet, domstolene eller staten. (Villadsen 2013:340-41). Foucault anser ikke magt som negativ og undertrykkende. Den er i stedet dynamisk og giver mulighed for modmagt og uenigheder. Magt er ikke noget, enkelte ressourcestærke individer kan besidde, det er noget, alle mennesker i alle relationer har mulighed for at udøve. (Ibid:341). Magtudøvelser opstår i sproget, adfærden og i sociale liv mellem mennesker, og den kan både udøves bevidst og ubevidst (Jensen & Hansen 2006:61).

I situationer hvor magt opstår, vil der altid være mulighed for en modmagt eller modreaktion fra den, der udsættes for magt.

Magt og modmagt kan derfor ikke adskilles, da de er gensidigt afhængige. (Villadsen 341).

6.2. Gresham Sykes

Gresham Sykes er en amerikansk sociolog og kriminolog, der i sin bog, *The Society of Captives*, har beskæftiget sig med de indsatte smerter ved at være i fængsel. Ifølge Sykes eksisterer der i fængselskonteksten umiddelbart en stor magtforskel mellem de ansatte og de indsatte. Han henviser til, at de ansatte i en fængselskontekst næsten har monopol på magtanvendelse grundet deres dominerende rolle. De ansatte kan belønne en ønsket adfærd hos de indsatte, mens de også kan straffe uønsket adfærd. På trods af denne mulighed for irrettesættelse af uønsket adfærd er det langt fra hver gang, at dette sker. Sykes nævner, at der er enighed blandt betjente og indsatte om, at der er flere ulovligheder, der ignoreres end der irrettesættes. (Sykes 1958:43). Selvom vagterne umiddelbart udøver al magt, er dette ifølge Sykes ikke tilfældet i praksis.

Et perspektiv, Sykes lægger vægt på, er, at de indsatte har accepteret, at vagterne anvender magt, men alligevel modsætter de sig til tider udøvelsen af den. (Ibid:48). Ifølge Sykes er individet frataget en lang række goder under fængslingen, og mindre belønninger for positiv adfærd har stor betydning for de indsatte. En trussel om fratagelse af diverse goder vil derimod have en stor negativ påvirkning på de indsatte under deres ophold (Ibid:50.).

Ydermere henviser Sykes til, at systemet med magt fejler, fordi magthaverne ikke altid ønsker at udøve magten. Visse overtrædelser af institutionens regler ignoreres ofte af de ansatte. Denne ignorering af overtrædelser er mindre tydelig for de indsatte end den magt, der håndhæves mod dem. (Ibid:53). De ansatte føler ikke, det er nødvendigt at håndhæve reglerne ved enhver forseelse. Selvom de burde indberette de indsattes regelovertredelser, er dette, ifølge Sykes' studie, sjældent noget, der forekommer i praksis. (Ibid. 53ff.) Sykes nævner, at grunden til dette kan være, at de ofte forhadte vagter ønsker at føle sig vellidte blandt de indsatte, da de er i daglig dialog, og det har betydning for vagternes arbejdsliv. Der forekommer altså en form for moralsk afpresning over for vagterne. (Ibid.).

Derudover kan der være en diskrepans mellem vagtens eget moralske kodeks omkring afstraffelse af en given handling samt de ordrer, som overordnede har pålagt betjenten. Et personligt forhold mellem vagt og indsat kan vanskeliggøre denne vurdering, da vagten kan udvikle sympati for den indsatte og den situation, som vedkommende sidder i. (Ibid:56).

Kriser og Ligevægt

Sykes beskæftiger sig i sin bog med krise og ligevægt i en fængselskontekst. Han beskriver, hvordan det er betjentenes job at sikre ro, orden og forudsigelighed. I den daglige gang på institutionen er der ofte interaktioner mellem de indsatte og ansatte. I denne interaktion vil der kunne opstå små kriser, når der er uenighed mellem de indsatte og ansatte. Disse små kriser skal håndteres, så de ikke udvikler sig til større kriser. Denne vekselvirkning mellem uro og orden vil ske kontinuerligt og cirkulært i en kontekst som denne, og udviklingen er konstant medvirkende til at forandre den sociale orden i arresten. (Sykes 1958:109ff).

Det er muligt, at denne vekslende sociale orden kan være medvirkende til at definere, hvorledes vagterne vil anse mindre regelovertredelser forårsaget af de indsatte. På

bestemte tidspunkter, hvor der er ro i arresten, vil vagterne muligvis se igennem fingrene med små overtrædelser, mens der antageligvis eksisterer nultolerance, når en krisesituation er nær.

Såfremt de indsatte til sidst får nok af betjentenes sanktioner og handlinger, så mener Sykes, at et oprør vil opstå blandt de indsatte mod arrestens ansatte. (Ibid:110). Oprøret bør ses som kulminationen på en lang række mindre kriser, som til sidst bliver for meget for de indsatte.

Er Sykes' perspektiv relevant i en dansk kontekst?

Det er relevant at diskutere, om Sykes' kriseteori kan anvendes i en arrest i en nordisk kontekst. Teorien bygger på observationer fra et amerikansk fængsel med maksimal sikkerhed i midten af 1950'erne. Denne kontekst afviger angiveligvis markant fra et dansk arresthus i 2017. Eksempelvis mener Thomas Ugelvik ikke, at man i en nordisk kontekst på samme måde konstant er på vej mod en større krise med voldelige oprør og vagternes tab af kontrol. (Ugelvik 2011:60).

Det store voldelige oprør, som Sykes beskriver, er under konstant opsejling i USA, er antageligvis ikke på samme måde forventeligt i danske arresthuse. En af grundene til, at der i denne arrest sandsynligvis ikke vil komme et større oprør er, at de indsatte er tilfredse med at være i arresten.

På trods af at fængselskonteksten er forskellig, så nævner Sykes, at der, i relationen mellem betjent og indsat, er en række interaktioner og herunder mindre kriser, som er relevante at belyse i en dansk kontekst. Det store oprør vil næppe opstå i denne kontekst, men vi finder det alligevel relevant at belyse de mindre kriser, der kan opstå i relationer med stor magtforskel. For at komme tættere på en dansk kontekst vil nedenstående empiriske studie inddrages.

6.3. Bottoms, Sparks og Hay

Til at supplere Sykes' syn på krise og ligevægt inddrages bogen "Prisons and the Problem of Order" af Richard Sparks, Anthony Bottoms og William Hay. De beskæftiger sig med den daglige balance i fængslet mellem indsatte og ansatte og de indsatte imellem.

Ugelvik nævner, at bogen adskiller sig fra anden fængselsforskning ved at tage udgangspunkt i Foucault's magtbegreb. De ser på, hvordan personer agerer på en bestemt måde, hvorefter modparten reagerer på inventionen. (Ugelvik 2011:60). Forfatterne har lavet en kvalitativ undersøgelse i to forskellige fængsler. Et af fængslerne betragtes som et almindeligt fængsel i USA, mens det andet fængsel, Long Lartin, adskiller sig markant. I Long Lartin eksisterer der en mere liberal tilgang til de indsatte. De indsatte skal ikke bære fængselsuniformer, regelsættet håndhæves i mindre grad og vagterne udviser stor tillid og tiltro til de indsatte. Det antages, at fængslet i Long Lartin kan sammenlignes med et fængsel i en dansk kontekst.

Forfatterne undersøger i begge fængsler, hvordan indsatte anser vagterne i institutionen. Et element, der skaber stor frustration, er manglende mulighed for besøg, brevsendelse, mad og rent tøj. Især nægtelse af besøg kan skabe store kontroverser. (Sparks et al 1996:161-164). Besøgene anses som et afbræk fra hverdagen, som de indsatte sætter pris på og ser frem til.

Derudover er utilfredsstillende mad et emne, der kan skabe frustrationer hos indsatte. Det er især måden, maden serveres på og placeringen, hvor maden spises, der er medvirkende til at minde den indsatte om, at personen er i fængsel. (Ibid:163).

I Long Lartin-fængslet ønsker indsatte ikke at flygte. Flere udtaler, at flugt ofte forsøges i andre fængsler. De indsatte skaber i dette fængsel, som hovedregel, ikke konfrontationer med vagterne, hvilket ofte er tilfældet i andre amerikanske fængsler. De indsatte ved, at hvis de opfører sig ordentligt i arresten, vender vagterne det blinde øje til, hvis der eksempelvis er nogle indsatte, der ryger hash eller begår andre mindre regelovertredelser. I relation til indtagelse af hash kan ignoreringen fra vagterne skyldes, at stoffet holder de indsatte rolige. (Ibid:170).

Enkelte indsatte finder afsoningsformen i Long Lartin *for fri*. De er vant til faste rammer i andre fængsler, og har udfordringer ved den frihed, de gives i fængslet. De indsatte har mulighed for at bevæge sig frit mellem hinanden, hvor de ligeledes kan motionere udendørs og indendørs. Dette viser en tillid fra vagternes side, og det er også et tegn på, at betjentene mener, de kan håndtere eventuelle konfrontationer mellem de indsatte. De indsatte føler sig derudover mindre overvågede og kontrollerede. (Ibid:172). Ydermere beskriver en indsat, hvordan der forekommer samtaler mellem ansatte og indsatte på en måde, som ikke finder sted i andre fængsler

i USA. (Ibid:172ff). De indsatte føler sig hørt og har følelsen af at være medbestemmende, hvis de har nogle ændringsforslag i fængslet. (Ibid:173). Der forekommer ifølge vagterne en fleksibel vurdering, når det vurderes hvilken sanktion, der skal iværksættes over for en regelovertredelse. Nogle indsatte problematiserer dette, da de ikke ved, hvor grænsen går, og hvad der præcist er tilladt. (ibid:173).

De indsattes forhold til hinanden

Ligeliges beskæftiger Bottoms, Sparks og Hay sig med, hvordan de indsattes indbyrdes relationer kan beskrives. De henviser til, at kontakten med andre indsatte kan være af negativ eller positiv karakter. Hvis man frygter for sin sikkerhed, kan den konstante mulighed for omgang med andre indsatte være negativ. Omvendt kan den tilgængelige omgang med andre indsatte gøre afsoningen formildende, da de indsatte kan søge trøst ved hinanden under afsoning. At leve flere så tæt sammen kan indebære, at de indsatte let bliver stressede, nervøse og at konflikter let opstår. (Sparks et al 1996:176).

Nogle af de resultater, studiet i Long Lartin kom frem til, var, at de indsatte gerne ville undgå åbenlyse konflikter, selvom der er grupperinger, som afskyr hinanden. De frygter for konsekvenserne af en konfrontation, hvorfor ingen større konfrontationer opstår. I bogen bliver det klargjort, at de indsatte, der er øverst i hierarkiet, udøver magten. De andre indsatte vil adlyde dem og indordne sig. (Ibid:177). I fængslet er det *gangsterne*, der befinder sig øverst i hierarkiet.

Ligeledes henvises der til, at sexforbrydere befinder sig nederst i hierarkiet. I Long Lartin-fængslet ignoreres sexforbryderne af de andre indsatte. Det provokerer dem, hvis sexforbryderne fører sig for meget frem i deres adfærd, da de mener, sexforbryderne skal kende deres plads nederst i hierarkiet. (Ibid:79ff). Denne fjendtlighed over for de sædelighedsdømte er gældende for størstedelen af de indsatte i fængslet. De foretrækker dog ikke at være voldelige over for dem, da de ikke vil risikere at blive forflyttet til et andet fængsel. (Ibid:79ff). Sexforbryderne holder sig ofte væk fra fællesområderne, som eksempelvis tv-stuen, da de er bekendte med, at de må træde varsomt i arresten (Ibid:181).

De fleste indsatte ønsker et stille liv i fængslet uden konflikter og stress, hvor de primært passer sig selv. De indsatte er bekendte med deres privilegerede position, som

afsoner i dette fængsel, da de kan bevæge sig mere frit rundt, hvis de ønsker det, og der er frihed til at bevæge sig en smule uden for reglementet. (Ibid:184). De indsatte respekterer de ansattes arbejde, og de anser deres magtudøvelse som legitim (Ibid:203). Især blandt de etablerede indsatte i fængslet dominerede denne holdning. Hvis der kom en ny yngre indsat, som ikke var bekendt med dette, fik personen besked på at opføre sig ordentligt og ikke misbruge den tillid, de fik af personalet (Ibid:184). De ovenstående faktorer er medvirkende til at skabe den balance som Bottoms, Sparks og Hay henviser til.

6.4. Torsten Kolind - Magt og cannabis

Efter udarbejdelsen af interviewene blev vi bekendt med at Torsten Kolinds perspektiver på brugen af cannabis i danske fængsler, er relevante til at beskrive den forhandlingsproces, som er gældende i arresten.

Torsten Kolind er inspireret af John Hepburns fem magtformer. Dog kondenserer Kolind det til tre i sit værk:

- *Den legitime*
- *Den straffende og belønnende*
- *Den personlige autoritet.*

Kolind beskriver den legitime magt, som noget fængselsbetjente tildeles på baggrund af deres rolle. De indsatte skal indordne sig og adlyde de ansatte. Legitim magt skaber altså en holdbar måde at styre et fængsel på, så længe de indsatte respekterer den ansattes magt.

Kolind beskriver, i den straffende og belønnende magt, hvordan betjentene har hverdagsbaserede sanktions- og belønningsmuligheder, som de kan anvende. De har i arresten mulighed for at give bøder for besiddelse af stoffer, visitere indsattes celler, tage urinprøver osv. (Kolind:3). Derudover har de mulighed for at give de indsatte en række belønninger i form af privilegier som ophold uden for cellen, accept af besiddelse af hash, flere besøg, længere telefontid osv.

Denne belønnende magt betegnes af Goffman som afgørende for, at totale institutioner kan fungere. (Ibid:4) De indsatte skal have en accept af de krænkelse, der følger med det at være indespærret og underlagt andres magt (Ibid.).

Kolind nævner videre, hvordan det er vigtigt, at betjentene fremstår retfærdige, upartiske og respektfulde. Det er nødvendigt, at de indsatte respekterer den enkelte betjent. Han beskriver, hvordan tidligere undersøgelser har vist, at de indsatte er i stand til at acceptere, at de ansatte bruger magt, hvis det gøres med respekt for de indsatte. De ansatte skal altså kunne tage hensyn til personlige forhold og samtidig fremstå som en autoritet. (Ibid:4) Til dette anses humor som en måde, hvorpå autoritetsfokusset mindskes. De personer, der kan skabe den optimale mellemvej, kan skabe orden i arresten.

Det er ikke udelukkende betjentenes dømmekraft, der kan skabe udfordringer i arresten. Reformer på fængselsområdet kan skabe frustration hos de indsatte. (Ibid.). Såfremt denne magt betragtes som illegitim, kan det skabe en følelse af magtesløshed blandt indsatte. Hvis de indsatte tildeles andre privilegier, kan dette dog nedsætte følelsen af magtesløshed. (Ibid.). Det er i mange af disse situationer betjentenes dømmekraft, der afgør, om sanktioner for overtrædelser af regler skal sættes i værk. Når betjentene nedtoner kontrol og sanktioner etableres den sociale kontrol, idet der skabes et tillidsbånd mellem parterne. (Ibid.).

Denne magtudøvelse og sociale kontrol skaber baggrundsviden i forhold til at forstå det dilemma, som fængselsbetjentene har, når de oplever, at de indsatte ryger hash i deres celler. Betjentenes opgave er todelt ved, at de på den ene side skal straffe og afskrække, mens de på den anden side skal rehabiliterer. Kolind fremstiller en skildring mellem den kontrolpolitiske stramning og det rehabiliterende fokus. Han beskriver, hvordan der fra politisk side kræves nultolerance, skærpet kontrol, større bøder og straffecelle. (Ibid.). Han påpeger dermed, at fokus bør lægges anderledes, hvis rehabilitering er det endelige mål. Han uddyber med, at der skabes spændinger og rollekonflikter mellem indsatte og betjente, når brugen af magt, trusler og sanktioner forstærkes. Betjentene beskrev for Kolind, hvordan stramninger giver anspændte stemninger i relationerne i arresten. De giver udtryk for, at de ved, at indsatte har brug for stofferne under afsoning. Betjentene giver desuden udtryk for, at de mener afstraffelsen ville ramme forkert. Det vil ramme afhængige stofmisbrugere, der alligevel ikke kan eller ønsker at afholde sig.

Fængselsbetjentene påvirkes af den daglige interaktion med de indsatte, når de skal vurdere hvilken adfærd, de kan acceptere. (Ibid.). Hensynet til de lovmæssige rammer skal opvejes i forhold til de indsattes hensyn. Dette gør, at betjentene håndhæver

reglerne forskelligt. Kolind fremviser, at knap 4/5 betjente anvender deres individuelle dømmekraft og erfaring i relation til sanktioner over for besiddelse af narkotika.

Kolind mener ikke, at gensidig respekt opnås med rå magt og illegitim magtudøvelse. I stedet skal de indsatte opfatte magtudøvelsen som delvis legitim. (Kolind). Derudover har det betydning, at de indsatte har en respekt for de ansatte i arresten og en interesse i at efterleve reglementet. (Kolind). Dette vanskeliggøres, hvis de ansatte ofte ransager de indsattes celler og sanktionerer mod deres accept. Respekt fra de ansattes side omfatter en respekt for de indsattes private sfære i cellen. Denne gensidige respekt for rollerne er ifølge Kolind ofte til stede i fængslerne. (Ibid).

Hash i fængsler accepteres modsat andre euforiserende stoffer af betjentene. Flere betjente giver ifølge Kolind udtryk for, at det udelukkende er mulig gæld og anskaffelsen af stoffet, der skaber problemer. Betjentene udtaler sågar, at hash har en sløvende og beroligende effekt på de indsatte, og det skaber en rolig og afslappende afsoning. Han fortæller videre om, at flere betjente udtaler, at de ikke har et problem med, at indsatte ryger hash, men at reglerne tvinger betjentene til at gribe ind. Betjentene er af den opfattelse, at hashen hjælper dem med at udholde afsoningen og mindsker utålmodighed, vrede og rastløshed.

Det ses i ovenstående, hvordan den enkelte betjent skal foretage konkrete vurderinger i hverdagen, når regler overtrædes i arresten. Institutionens overordnede regler om nultolerance sættes ofte i baggrunden, når ansatte foretager disse vurderinger. Individuelle hensyn, accept af indsattes adfærd i hverdagen og effekten af rusmidlerne er medvirkende til, hvordan den konkrete vurdering tages. Dette gør, at afstraffelsen over for besiddelse af hash er begrænset.

6.5. Erving Goffman: Den totale institution

Den amerikanske sociolog Erving Goffman har, i sit arbejde med sindslidende, udviklet teorien: *den totale institution*.

Goffman definerer den totale institution som: "*Et opholds- og arbejdssted, hvor et større antal ligestillede individer sammen fører en indelukket, formelt administreret tilværelse afskåret fra samfundet i en længere periode.*" (Goffman 1967:9).

Goffman mener, det er interessant at beskrive den omvæltning, som individet udsættes for med den begrænsede bevægelighed og kontakt, individet har med omverdenen.

Dette er et element, der karakteriserer den totale institution, da der ofte vil være låste døre, pigtrådshegn, klipper, vandgrave, skove osv. (ibid:12). Goffman betegner i sit værk de to grupper i institutionen som ansatte og klienter.

Det er centralt, at klienterne skal tilvænne sig en ny hverdag i institutionen.

For det første skriver Goffman, at tilværelsen for klienterne sker samme sted og under samme myndighed. For det andet overvåges mange af dagens gøremål nu af autoriteter, der har magten over personen. For det tredje bliver hverdagen skemalagt, og alle dagens rutiner er nøje planlagte af personalet. (Ibid:13).

Ifølge Goffman er den totale institution kendetegnet ved: *"varetagelsen af mange menneskelige behov gennem en bureaukratisk organisering af store menneskegrupper, ganske uanset om denne socialorganisatoriske metode i det foreliggende tilfælde er nødvendig eller ej, for slet ikke at sige effektiv"*. (Ibid:14). Ydermere henviser Goffman til, at der ofte vil forekomme et skel mellem klienterne og de ansatte. Klienterne vil ofte anse personalet som nedladende, ondskabsfulde og overlegne, mens de ansatte ofte vil anse klienterne som bitre, hemmelighedsfulde og upålidelige. Personalet vil ofte have en følelse af at føle sig højerestående og retfærdige, mens klienterne ofte vil have en følelse af at være mindreværdige, skyldige og svage. Ofte vil kommunikationen mellem klienterne og de ansatte være begrænset. Klienterne er ofte uvidende om de beslutninger, der er truffet i forbindelse med personens fremtid. (Ibid:14ff).

Klienterne vil ifølge Goffman under opholdet opleve at blive krænket og ydmyget, hvilket vil medføre, at klienten vil ændre sin adfærd og måde at leve på, så den er tilpasset den totale institution. (Ibid:19). Ligeledes pointerer Goffman, at der ofte forekommer en uoverensstemmelse mellem den arbejdsindsats og betalingsydelse, som sker i den totale institution. Ofte bliver der ikke stillet høje standarder for arbejdsindsatsen. Klienterne kan tilmed føle kedsomhed ved udførelsen af arbejdet.

Denne indespærrede virkelighed, som klienterne oplever, er ifølge Goffman med til at forme klienterne og deres ophold på institutionen. Under opholdet vil de måske have mistet deres job eller rollen som forælder. Disse roller kan dog genoprettes, men tiden, de har mistet med børnene og konen, kan være betydningsfuld. (ibid:17-19).

Tilpasningsstrategier

Goffmans typologi identificerer fire typer tilpasningsstrategier: Tilbagetrækning, uforsonlig holdning, kolonisering og omvendelsen.

"Den enkelte klient vil benytte sig af forskellige, personlige tilpasningslinjer på forskellige stadier af sin moralske karriere, og undertiden svinger han mellem forskellige spor på samme tid." (Goffman 1967:51). Det vil sige at de indsatte under varetægten godt kan skifte tilpasningsstrategi.

Når Goffman omtaler tilbagetrækning, henviser han til, at den indsatte vil trække sig ind i sig selv under opholdet. Den indsatte vil have svært ved at omgås andre indsatte og personalet, da personen forholder sig passivt under opholdet.

Ved den uforsonlige holdning beskriver Goffman, hvordan den indsatte har set sig sur på systemet og nægter at samarbejde med både ansatte og det offentlige fængselssystem generelt. Her tænkes på advokater, medarbejdere fra kriminalforsorgen, psykologer osv.

Den tredje tilpasningsstrategi, kolonisering, opstår, når indsatte prøver at opretholde den identitet, som personen har haft uden for murene. Den indsatte prøver at opbygge en stabil tilfredshed med tilværelsen under afsoningen, og opbygge et så "frit" samfund som muligt gennem udnyttelse af intuitionens faciliteter.

I den fjerde tilpasningsstrategi, omvendelsen, prøver den indsatte at opføre sig som "den perfekte fange". Den indsatte indordner sig under de regler og normer, som tilhører institutionen. Den indsatte er positivt indstillet og udviser en tilfredshed med arresten som institution. (Goffman 1967:51-52).

6.6. Pierre Bourdieu

Bourdieu er en fransk sociolog og antropolog, der er anerkendt for sin indflydelse på socialvidenskaben.

For at kunne redegøre for Bourdieus perspektiv på magt er hans kapitalbegreber vigtige i forståelsen, da de spiller ind på magtstrukturen i samfundet (Bourdieu 2000:56). Kapitalbegreberne anvendes af Bourdieu i synliggørelsen af de magtrelationer, som finder sted i det sociale rum. Ifølge Bourdieu består samfundet af forskellige sociale rum, der defineres som felter. Bourdieu skelner mellem tre grundlæggende kapitaler, som er adgangsgivende til at udøve magt og besidde indflydelse: Økonomisk kapital, kulturel kapital og social kapital.

Økonomisk kapital vurderes ud fra hvor mange penge eller materielle goder, individet er i besiddelse af. Social kapital ses ud fra, hvor stort og fordelagtigt et socialt netværk

personen har. Kulturel kapital vurderes ud fra uddannelse, viden og kulturelt bekendtskab. Foruden disse eksisterer der symbolsk kapital, som er en samlet betegnelse for de tre grundformer. Kapital giver altså individet position og status inden for et givent felt, hvis det tillægges symbolsk værdi. (Bourdieu 1986:249-254).

Det er forskelligt hvilke kapitaler, der betragtes som værende værdifulde inden for diverse felter. I Bourdieus analyse af dominansforhold er '*symbolsk vold*' et vigtigt begreb. Bourdieu argumenterer for, at man har mulighed for at udøve vold, magt eller dominans i kraft af, at man har symbolsk kapital. Symbolsk vold er en magtform, som udfolder sig på baggrund af det samspil og den indforståethed hos enten individet eller gruppen, som bliver udsat for den. (Järvinen 2007:350-357). Symbolsk vold skabes altså gennem kommunikation mellem aktørerne: "*... enhver sproglig interaktion rummer muligheden for, at der kan forekomme symbolsk vold.*" (Bourdieu & Wacquant 1996:130). Sandsynligheden for symbolsk vold forøges, hvis der er forskel på den symbolske kapital, som agenterne er i besiddelse af i feltet.

I Bourdieus optik er magt og tid nært forbundne fænomener. Bourdieu beskriver i sit værk, *Pascalian Meditation*, at ventetid er en af de hårdeste måder at opleve effekten af magt på. Bourdieu begrundes den hårde ventetid med, at den afventende person opbygger usikkerhed og uvished. Bourdieu beskriver det således: "*Absolute power is the power to make oneself unpredictable and deny other people any reasonable anticipation, to place them in total uncertainty by offering no scope to their capacity to predict*" (Bourdieu 2000:228). Rollen som afventende indebærer altså en form for underkastelse og lydighed. Han udtrykker endvidere, at udøvelse af magt, der lader andre være i ventepositioner, er en magtudøvelse over for en persongruppe, der befinder sig i en magtesløs situation. Bourdieu beskriver, hvordan "*the art of taking ones time*" er en integreret del af magtudøvelsen (Ibid:227-228). Ifølge Bourdieu er det muligt at udøve denne form for magt, når den afventende har noget på spil, og hvor personen har et ønske om at opnå noget eller en frygt for at miste noget (Ibid:230).

6.7. Michael Herzfeld

Til at underbygge Bourdieus teoretiske perspektiv på magt og tid findes Michael Herzfeld anvendelig. Herzfeld opererer i sin bog, "*The Social Production of Indifference*," med det moderne bureaukrati. Han fokuserede på interaktionen mellem

bureaukratiet og klienten, hvor han mener, klientens tid underordnes i forhold til bureaukратиets tid. Herzfeld omtaler dette som absorption, og det illustreres ved følgende: "*come back next week*" og "*can't you see I'm very busy*"? (Herzfeld, 1992:162).

Klienten oplever at blive nedslidt af manglende tålmodighed og ressourcer, når personen oplæres til at være en lydige klient.

Det er den venteposition, som de indsatte henvises til, når de kun kan afvente afgørelser fra bureaukratiet. (Ibid:173).

6.8. Operationalisering af projektets teoriramme

Ovenstående teorier giver et differentieret billede på magtspeillet i arresten. I dette afsnit vil teorierne konkretiseres i forhold til projektets fokus. Vores overordnede syn på magt tager udgangspunkt i Foucaults grundtanke om, at magt ikke udelukkende bygger på en juridisk og centralistisk magtmodel.

Dette defineres i projektet som et magtspil, da der ofte forekommer en vekselvirkning mellem hvem, der har magten i arresten.

I teoriets afsnittet omhandlende Foucault ses projektets udgangspunkt for, hvornår magt opstår: Magt defineres som en handling foretaget af et individ med ønsket om at få et andet individ til at foretage en bestemt handling. (Ugelvik 2011:60). Modmagt er i dette projekt defineret som en modreaktion på en magtudøvelse, som igen har til formål at få den oprindelige magtudøver til at forholde sig til handlingen.

Foucaults magtteori inddrages ikke i analysen, da hans perspektiver ikke er optimale til mikroanalyse, idet han undersøger de overordnede strukturer og magtforhold i en institution.

Sykes undersøgte magtforholdet mellem de indsatte og de ansatte. Han beskrev, hvordan de ansatte som udgangspunkt er dominerende i magtspeillet i fængslet, da de har magten i interaktionen. Han mener dog, at der vil komme et tidspunkt, hvor de indsatte får nok, hvorved de responderer med et større oprør, der skaber en *krise*. Sykes anvendes i analysen til at forklare den modmagtudøvelse, som betjentene i arresten skal forholde sig til. Selvom han skriver, at betjentene i fængslet næsten har monopol på magtudøvelsen, så vurderes det ud fra projektets magtdefinition, at også

de indsatte har mulighed for at udøve magt og modmagt, når de ønsker at skabe en krise.

Sparks, Buttoms og Hay (fremover benævnt som SBH) ser på, hvordan betjentene skaber en balance ved at vurdere hvilke regelovertredelser, der skal sanktioneres samtidig med, de vurderer, hvornår de indsatte skal belønnes for deres adfærd i fængslet. Deres syn er sammenligneligt med Sykes', men de vurderer ikke, at en krise altid er under opsejling. Relevansen af undersøgelsen af SBH er særlig, da de har undersøgt et amerikansk fængsel, Long Lartin, som opererer på en måde, der er sammenlignelig med en dansk arrest.

Inddragelsen af Sykes og SBH vil i projektet bidrage til at beskrive og forstå den magtbalance mellem indsatte og betjente, der konstant er til forhandling i arresten. SBH anvendes ydermere i analysen af de indsattes indbyrdes forhold.

Kolind beskriver, hvordan betjentene har den legitime magt, som de indsatte skal indordne sig under. Derudover har betjentene en belønnende og straffende magt, som konstant er til forhandling i magtspelet med de indsatte. Kolind er medtaget for at illustrere eksempler på det magtspil, der eksisterer i danske arrester.

Kolind understøtter dermed ideen om, at de indsatte har mulighed for at udøve modmagt, hvilket kan præge betjentene til at ignorere bestemte regelovertredelser.

Goffman påpeger, at der eksisterer et tydeligt skel mellem klient og ansat, da han argumenterer for, at det udelukkende er den ansatte, der udøver magten i relationen. I projektet vil Goffmans tankegang ikke anvendes så deterministisk, som det oprindeligt er skrevet, da udgangspunktet er, at de indsatte har mulighed for at udøve modmagt.

Goffmans tilpasningsstrategier anvendes til at analysere, hvordan magtforholdene påvirker det enkelte individ og herunder, hvordan de tilpasser sig deres nye tilholdssted.

Goffmans tilpasningsstrategier betegnes i denne relation ikke som modmagt men i stedet som måder, de indsatte responderer på den magt, de udsættes for i arresten. Selvom Goffman, ligesom Sykes, som udgangspunkt ikke anerkender de indsattes udøvelse af magt, så mener vi, at protester og benægtelse af samarbejde udtrykker en form for modmagt fra de indsatte.

Bourdieu's kapitalformer anvendes til at belyse de indsatte's indbyrdes magtforhold.

Den økonomiske kapital gør det muligt at se på, hvorvidt penge har betydning for indsatte imellem. Vi er bekendte med, at man maksimalt må besidde 3000 kr. i arresten, men der er antageligvis en stor spredning i besiddelsen af penge blandt de indsatte.

Den sociale kapitalform vil i analysen anvendes til at se på de indsatte's positionering. Det ses på, om den indsatte er vellidt og i stand til at etablere relationer til andre indsatte.

Disse kapitalformer kan derfor anvendes til at se, hvem der er øverst og nederst i hierarkiet, men også give en forståelse for, hvordan hierarkiet opleves og dannes i arresten. Anvendelsen af symbolsk vold viser, hvorledes de personer øverst i hierarkiet dominerer den sociale orden i arresten.

Bourdieu anvendes desuden, suppleret af Michael Herzfeld, til at anskueliggøre, de indsatte's oplevelse af ventetiden som varetægtsfængslet. Underordningen af klienternes tid undersøges både i arresten og i forhold til kontakten med retssystemet. Sektionen omhandler ikke et magtspil, men den afspejler den afmagtssituation, som de indsatte føler, de befinder sig i. Bureaukrati er et begreb, der anvendes af Herzfeld i ovenstående teori-afsnit. Ud fra det afsnit definerer vi i dette projekt bureaukratiet som en betegnelse for de indsatte's kontakt med retssystemet, advokater og fængselssystemet.

Bureaukrati er dog et begreb, der i nutiden anses som negativt ladet eksempelvis omhandlende ressourcespild i en offentlig sektor. Derfor anvendes begrebet bureaukrati kun, når det har relevans til Herzfelds teoretiske udgangspunkt.

I projektet er der anvendt flere forskellige teoretiske perspektiver, hvilket gør, at mange forskellige tilgange er i spil. Det er ikke muligt at fremstille alle forskelligheder og ligheder mellem de valgte teorier, men vi har prioriteret og fundet det fremstillede mest relevant til at besvare projektets problemstilling.

Teorierne anerkender alle, direkte eller indirekte, at der eksisterer en udveksling af magt i arresten, men det slås fast, at der i denne kontekst er et asymmetrisk magtforhold. Det asymmetriske magtforhold ses ved, at betjentene fungerer som myndighed og magtudøver, da de kan sanktionere mod lovovertrædelser. Samtidig

undersøger vi det aspekt, at de indsatte har mulighed for at gøre modstand og udøve magt over for betjentene. Vi anser derfor, at der forekommer et magtspil i arresten.

7. Projektets metodiske overvejelser

Dette afsnit har til formål at præsentere projektets metodiske dispositioner. Valget af metode er bestemmende for, hvordan opgaven er udformet og herved, hvordan empirien er indsamlet og analyseret. Som forsker ønsker man at indsamle flest mulige informationer, og drivkraften er nysgerrighed (Grøvdal 2000:12). Vi oplevede utallige spændende fænomener i mødet med arresten, hvorved det har været nødvendigt at selekttere informationerne, så vi kan besvare den valgte problemformulering.

I følgende kapitel vil vi først redegøre for vores adgang til felten samt projektgruppens observationer i arresten. Dernæst præsenteres den kvalitative metode, hvor interviewundersøgelsen danner empirien. Herudover vil projektets etiske overvejelser, valg af informanter samt refleksioner vedrørende de foretagne interviews blive præsenteret.

Slutteligt vil projektets etiske overvejelser blive præsenteret foruden en vurdering af kvaliteten af projektets empiriske data.

7.1. Projektgruppens adgang til felten

Specialets empiri består af kvalitative forskningsinterviews og supplerende observationer. Denne metodiske form kræver, at forskeren indtræder fysisk i felten. Vi gennemgik en længere godkendelsesproces, inden vi fik tilladelse til at kontakte arresten.

Indledningsvis kontaktede vi Susanne Clausen, der arbejder for Direktoratet for Kriminalforsorgen, på mail, hvor vi beskrev, hvordan vi ønskede at udarbejde et speciale omkring indsattes vilkår i en arrest. Ved større projekter skal Direktoratet for Kriminalforsorgen godkende formalia og tage den indledende kontakt til tjenestestedet. For at få godkendelsen til at indtræde i felten skulle vi underskrive en erklæring om tavshedspligt, en kontraktaftale, en samtykkeerklæring vedr. KR samt en samtykkeerklæring i forhold til de indsatte. Herefter blev vi godkendt af Kriminalforsorgen, som fandt vores problemstilling interessant og relevant i et

samfundsmæssigt perspektiv. Hun anbefalede os til arresten, som vi herefter tog kontakt til med viden om, at vi var godkendt til at kunne foretage vores undersøgelse. Vores primære gatekeeper tog herefter kontakten til os via telefon, hvor vi fik aftalt, hvorledes vi kunne indtræde i felten, samt hvilke forventninger han og vi havde.

7.2. Gatekeeper

Vi anså det som vigtigt at skabe en god kontakt til institutionen, hvilket gjorde det fordelagtigt at have gatekeepere. Vi oplevede at have forskellige gatekeepere, hver gang vi indtrådte i felten, hvilket skabte forskellige forhold for os og de indsatte i arresten. Vores primære gatekeeper var personen, som vi først etablerede kontakt til. Han viste os rundt og præsenterede os for flere af de indsatte og ansatte.

7.3. Indtrædelse i arresten

I følgende afsnit vil projektgruppens indtrædelse i feltet blive beskrevet. I indtrædelsen i arresten bemærkede vi nogle interessante observationer, hvor interaktionen mellem aktørerne udviste en form for magtspil. Det er disse refleksioner som dette afsnit indeholder.

Første gang vi trådte ind i arresten, bemærkede vi omgangstonen mellem betjentene og de indsatte. Vi oplevede, at når vores primære gatekeeper var på arbejde, var der en afslappet stemning, hvor dørene på gangene var åbne. De indsatte bevægede sig frit rundt, og folk kom enten fra bad eller var på vej på arbejde. Denne afslappede stemning skabte mulighed for at opleve og interagere med de indsatte. Vi oplevede en tone mellem parterne, som var behagelig, og hvor parterne lavede interne jokes med hinanden.

Anden gang vi besøgte arresten, mødte vi en gatekeeper, som igen udviste en form for afslappethed, hvor celledørene stod ulåste hen. Dog må vi indrømme, at det igen overraskede os, at fangerne under besøgene havde mulighed for at bevæge sig rundt uden for cellen og dermed ikke sad indespærret 23 timer i døgnet.

På tredjedagen i arresten blev vi introduceret for en ny gatekeeper, og her mærkede vi straks en anden form for stilhed; stort set alle dørene var lukkede, og den løse stemning, vi havde mødt de tidligere gange, var væk.

I vores interviews med de indsatte erfarede vi, at de oplevede vagterne forskelligt i forhold til, hvordan de udøver magt. Nogle af vagterne var mere stringente end andre, hvilket vi oplevede på egen krop den dag. Gatekeeperen ønskede heller ikke på samme måde, at vi kunne færdes rundt på institutionen, og han ønskede ikke at hjælpe med at opsøge yderligere informanter, som det var tilfældet første dag vi ankom. Det var en helt anden oplevelse at møde ind i institutionen den dag og opleve den som låst og tom. Arrestens smalle gange gav en nærmest klaustrofobisk følelse, da vi bevægede os rundt, og stilheden var bemærkelsesværdig.

Observationerne projektgruppen oplevede er derfor relevante at inddrage i dette afsnit, idet vores undersøgelse har til formål at forstå det magtspil de indsatte lever i og derved opleve elementer af de sociale processer som eksisterer i arresten. Disse observationer har været betydningsfulde under interviewene og i analysen. Muligheden for at opleve arresten indefra gav os en indlevelse, idet vi oplevede forholdene, og dette havde en positiv indvirkning på de efterfølgende interviews.

Forsker Annick Prieur gennemførte et længerevarende observationsstudie af homoseksuelle mænd i Mexico. Annick Prieur skriver, at hun ikke ville have været i stand til at gennemføre interviews uden at have oparbejdet en ny forforståelse, som den deltagende observation gav hende. (Prieur 2002:135ff). Vi kan ikke sige, at vi var deltagende observatører, men det var ved at gå rundt i institutionen den første dag, at vi kunne bevidne magtforhold mellem aktørerne i arresten.

En central observation foretog vi på de indsattes arbejdsplads, hvor tre indsatte stod og samlede champagneglas. De indsatte brokkede sig lidt til vores primære gatekeeper, fordi de mente, at han bevidst havde gjort det således, at arbejdet, den dag vi kom, bestod af de kasser, som de indsatte tjente flest penge på. Han grinte blot som modsvar og sagde, at de bare skulle komme i gang. Herefter lavede de nogle små jokes med hinanden. Denne interaktion var spændende at se for os, da vi mærkede en gensidig respekt mellem parterne i form af humor, men også med en undertone af utilfredshed med arbejdet. Dette gjorde os nysgerrige, da vi i analysen ønskede at beskrive betydningen af denne anvendelse af humor både positivt og negativt og herunder, hvilken betydning humor har for magtbalancen i arresten.

7.4. En kvalitativ tilgang – en interviewundersøgelse

Inden for den kvalitative metode er forskeren interesseret i det unikke, gennem individets egne meninger og holdninger, til at afdække den sociale virkelighed, som forskeren ønsker undersøgt. I dette speciale er den kvalitative tilgang fundet anvendelig, da den har til formål at bringe forskeren nærmere nuancer og detaljer af menneskelig aktivitet. (Kvale & Brinkmann 2009:48). Det ønskes med den kvalitative tilgang at komme tættere på de nuancer af det magtspil, som de varetægtsfængslede oplever og herunder, hvordan de indsatte tilpasser sig dette.

I udarbejdelsen af et godt forskningsinterview arbejdes der inden for nogle bestemte retningslinjer. Elementer fra Steinar Kvale og Svend Brinkmanns bog *"Interview – introduktion til et håndværk"* har vi fundet anvendelige til at beskrive disse retningslinjer ud fra. Deres bog beskæftiger sig med teoretiske og praktiske aspekter, som vil danne rammen for specialets interviewundersøgelse. I en interviewundersøgelse ligger der ifølge Kvale syv faser til grund for arbejdsprocessen før, under og efter interviewene. Disse faser har dannet rammen for fremgangsmåden i specialets forskningsinterviews. Der vil løbende i afsnittet blive redegjort for Kvalets faser. (Kvale & Brinkmann 2009:122).

Et forskningsinterview består typisk af en struktureret samtale mellem en interviewer og en informant. Kvale og Brinkmann opererer med udgangspunkt i *'det semistrukturerede livsverdensinterview'*. Tilgangen har til formål at indhente informationer om informanternes livsverden ud fra deres fortælling om eksistensen af magt i arresten (Kvale og Brinkmann 2009:19). Vi ønsker at afdække, hvordan magtspillet ser ud, ud fra informanternes subjektive sandhed.

Den semistrukturerede tilgang giver mulighed for at udvikle samtalen undervejs i interviewet på baggrund af den tilegnede viden, som informanterne frembringer. Med dette menes, at der under interviewet kan stilles opfølgende spørgsmål, hvis aktørne bringer synspunkter frem, hvor en mere dybdegående besvarelse kan indhentes.

Projektgruppen startede alle seks interviews med et indledende spørgsmål, hvor vi spurgte: *Kan du beskrive en typisk dag i arresten?* Dette blev gjort, fordi vi ønskede en blød start på interviewet for at få informanten til tale og føle sig sikker i situationen, da det er en sårbar gruppe mennesker, som er placeret i en kritisk situation (Ibid:155).

Ligeledes havde vi en forhåbning om, at der ville komme nogle fyldige beskrivelser af, hvordan informanten beskriver de elementer, som har betydning for informanten i dagligdagen. Dette oplevede vi havde en god virkning, da mange af informanterne allerede her begyndte at beskrive tilstedeværelsen af et nuanceret magtspil i arresten. Herefter var specialets interviewspørgsmål udformet korte og præcise, så der opstod så lidt irrelevant snak som muligt, da interviewtiden, for informanternes skyld, var tænkt til at vare maksimalt én time. Vi oplevede dog, at informanterne var mere end villige til at fortsætte interviewene udover en times varighed. De udtrykte glæde ved at tale med personer, der hverken er indsatte eller arrestpersonale.

Vi opdelte spørgsmålene ud fra *tematikker*, som er et af Kvaless syv faser, således fænomener omhandlende magtforholdet fremkom i forskellige kontekster. Spørgsmålene blev dog løbende revideret, da magtperspektiver i forskellige henseender blev opgavens nøgleord. Vi havde inden indgangen til felten lavet en omfattende litteraturundersøgelse, således vi havde skabt forforståelser løbende for at være bedst muligt forberedte, inden interviewene fandt sted. Den kvantitative brugerundersøgelse, som er nævnt i *litteraturoversigt*, er anvendt som inspiration til udformningen af interviewspørgsmål, således der opnås begrundelser for brugerundersøgelsens konklusioner. Det var interessant at få begrundet, hvorfor så mange er begejstrede for at være varetægtsfængslet i denne arrest. Derudover er der også elementer i undersøgelsen, som de indsatte er utilfredse med, som vi ønsker at få begrundet. De indsatte er eksempelvis glade for kontakten med personalet, mens de er utilfredse med portionsstørrelserne samt kvaliteten af maden.

Endvidere har vi valgt, at alle i projektgruppen deltager ved interviewene. Det er dog primært én person, der stiller spørgsmålene, mens de to andre hovedsagligt observerede, var aktiv lyttende og kom med opfølgende spørgsmål (Ibid:159).

7.5. Etiske refleksioner

I følgende afsnit vil projektgruppens etiske overvejelser præsenteres. Dette findes særligt nødvendigt, da etiske overvejelser inden indtrædelse i det valgte felt er særligt vigtigt, da persongruppen kan betegnes som følsom og individerne sjældent er stolt af, hvor de befinder sig. (Kvale & Brinkmann 2009:80).

Dette projekt beskæftiger sig med en følsom persongruppe, hvor der kan opstå nogle ubehagelige situationer, da de indsatte kan føle sig psykisk og mentalt pressede grundet den pludselige overførsel fra en normaliseret hverdag til et liv bag tremmer. Projektgruppen oplevede den psykiske belastning, det er at være varetægtsfængslet, da en af informanterne under interviewet begyndte at græde. Dette stillede krav til os som interviewere, da vi ønskede at udvise empati men samtidig bringe informanten tilbage på rette spor.

I en interviewsituation vil der altid være et asymmetrisk magtforhold mellem informant og interviewer, idet det er forskeren, der styrer interviewets struktur. Projektgruppen prøvede at udligne dette magtforhold ved at udvise forståelse og empati samt ved at have formuleret interviewspørgsmålene på en letforståelig måde. Det gjorde vi ved at undgå fagtermer eller avancerede begreber (Ibid:50-51). Vi prøvede at opbygge en gensidig respekt mellem os og de indsatte, da vi havde en formodning om, at dette skaber det bedste resultat, da flere sandheder sandsynligvis erfares.

Før interviewene fandt sted havde vi gjort os nogle overvejelser omkring informeret samtykke, fortrolighed, konsekvenser og forskerens rolle under interviewsituationen (Ibid:86).

Informeret samtykke omhandler, hvorledes projektets informanter er blevet informeret om undersøgelsens formål, samt at informanterne medvirker frivilligt og anonymt under hele undersøgelsen, hvor til enhver tid kan trække sig eller undlade at besvare visse spørgsmål. Dette blev godkendt mundtligt af samtlige informanter. Endvidere godkendte samtlige informanter vores diktafoniske optagelser af interviewene.

Fortrolighed omfatter, at private data, som kan identificere informanterne, ikke afsløres. I specialet fremstår alle informanterne anonyme. Dette er valgt, fordi vi ønsker at beskytte informanterne og deres respektive omgivelser. Endvidere har vi valgt at anonymisere placeringen af arresten for at styrke informanternes anonymitet. Som projektgruppe skal vi endvidere forholde os til konsekvenserne ved valget af den kvalitative forskningsmetode. Undersøgelsen kan påføre skade på de deltagende informanter eller være ufordelagtig for institutionen. Det ønskes ikke at skade nogle

indsatte eller ansatte, men tværtimod at belyse magtforhold i arresten. Det har været en stor prioritet, at det ikke er muligt, ved at læse informanternes udsagn, at finde ud af, hvilken person, der er blevet interviewet.

Vi mener, at anonymiseringen, sammenholdt med projektets diskretion, opretholder dette behov. Vi har af denne grund givet informanterne pseudonavne, og derudover fundet det nødvendigt, at arrestens placering ikke er navngivet.

Endvidere har vi valgt at undlade elementer i vores transskriptioner, da informanterne har berettet om forskellige ting, som ikke omhandler opgavens tema, og som potentielt kan skade dem. Dette omfatter fremskaffelsesmetoder af ulovlige genstande samt informationer om baggrunden for, hvorfor personen blev anholdt.

Det er endvidere vigtigt, at forskningsgruppen præsenterer den indsamlede empiri så nøjagtigt, som det er muligt. Forskernes integritet anses som betydningsfuld, hvor erfaring, ærlighed og retfærdighed er vigtige for kvaliteten af opgaven. Dette har vi under interviewene været opmærksomme på for at skabe en oprigtighed i samtalen. Derudover havde vi fokus på dette under observationerne, da en informant viste os sin celle. Vi var opmærksomme på, at vi befandt i en persons "hjem" og dermed skulle behandle indtrædelsen med respekt. (Ibid:89-93).

Kirkerummet blev valgt som interviewlokation, da dette rum var lyst og dermed differentierer sig fra de indsattes mørke celler med tremmer for vinduerne. Vores primære gatekeeper fortalte, at alle de indsatte havde et positivt forhold til dette rum. Det var vigtigt, at vi fandt et sted, hvor informanterne var veltilpasse, da vi var opmærksomme på den svære situation, de befandt sig i.

7.6. Valg af informanter

Vi havde som projektgruppe et ønske om at få flere informanter med i interviewundersøgelsen, da vi ønskede flere udsagn til bredere grundlag. Kvale siger om antallet af interviewpersoner, at det nødvendige antal afhænger af formålet med undersøgelsen. Hvis formålet med undersøgelsen er at forstå den verden, som opleves af det enkelte individ, er det tilstrækkeligt med det ene menneske. (Ibid:38). Han bruger argumentet fra psykologien, hvor resultater er opnået ved hjælp af få forsøgspersoner (Ibid:288). Vi lægger os op af Kvalets argumentation om, at et for stort

antal interviewpersoner i et kvalitativt design gør det svært at bearbejde interviewene i dybden. Det er informanternes oplevelse af magtforholdene, som er genstand for analyse, hvorfor vi har vurderet at seks informanter er tilstrækkeligt til besvarelse af problemformuleringen. Alle informanter havde befundet sig i arresten i en længerevarende periode og var dermed bekendte med institutionen normer og regler. Dette vil diskuteres i afsnittet *Kvaliteten af projektets empiriske data*.

Vi havde inden vores indtræden i felten fået hængt et opslag op på institutionen, hvor det stod skrevet, at de indsatte kunne melde sig til personalet, hvis de havde lyst til at deltage i en interviewundersøgelse omkring det at sidde varetægtsfængslet. Vi havde ingen præferencer i forhold til, om de var førstegangindsatte eller ej, og derudover var arten af den kriminalitet, de var sigtet for, ikke vigtig.

Der var fem, som havde nævnt for betjentene, at de ønskede at deltage i undersøgelsen, mens der var en enkelt interviewperson, som første meldte sig, da han så os på gangen og spurgte, om vi ikke også gerne ville interviewe ham.

Nedenstående indeholder en kritisk gennemgang af rekrutteringsprocessen.

7.7. Refleksioner omkring valg af informanter

Som nævnt i ovenstående blev de indsatte bedt om at henvende sig til personalet, hvis de ønskede at deltage i denne interviewundersøgelse.

I informanternes iver for at tale kan detaljer og korrekthed i deres historier muligvis få tillagt ekstra dimensioner, hvilket gør den kritiske commonsense-forståelse nødvendig som analysemetode. En af grundene til at det var vanskeligt at rekruttere indsatte i arresten kan være, at visse indsatte var underlagt brev- og besøgskontrol, og betjentene derfor ikke ønskede, at vi interviewede dem uden opsyn af en betjent, hvilket vi heller ikke havde været interesserede i.

Det vil dog altid være en svaghed, at man i frivillige kvalitative interviewundersøgelser udelukkende ønsker at interviewe indsatte, der frivilligt ønsker at deltage. Dette kan skabe en skævvridning i besvarelserne, da de ikke altid er repræsentative for alle i arresten. Betjentene havde en tendens til at beskrive informanternes typiske adfærdsmønstre og personlighed inden interviewsituationen. Dette ville vi ikke lade os påvirke af, da vi ønskede at danne vores egne indtryk af informanterne. Vi oplevede, at alle informanter villigt fortalte om, hvordan det er at sidde varetægtsfængslet.

7.8. Refleksioner vedrørende de foretagne interviews

Dette afsnit omhandler de kritiske overvejelser og refleksive tanker, der er opstået i forbindelse med de foretagne interviews. Projektgruppen oplevede, efter de første interviews, at have for mange temaer og spørgsmål. Dette medførte, at de første interviews var brede, og der manglede et egentligt fokus. Som tidligere nævnt blev interviewspørgsmålene løbende revideret, det vil sige, der blev foretaget en kvalitetskontrol, og fokus på magtbalancen blev konkretiseret. Vi anvendte ikke direkte magtbegrebet i vores interviewguide, men spørgsmålene besad en form for magtdimension, og derudover erfarede vi, at magtspillet kom til udtryk i mange forskellige henseender, som vi ikke på forhånd var bevidste om.

Der blev fra projektgruppen brugt meget tid på at reflektere over hvert interview, hvilket gjorde, at interviewene gradvist blev bedre i kvalitet, og det sidste interview, projektgruppen foretog, var det bedste.

Vi oplevede til tider at blive grebet af stemningen i forhold til de elementer, informanterne berettede om. Flere af informanterne lagde i deres interviews vægt på, at de var uskyldige og havde stor lyst til at fortælle om, hvilken form for kriminalitet de er beskyldt for at have begået. Dette element var ikke interessant for os, men havde stor betydning for de indsatte i varetægten.

Vi havde dog en idé om, at det ville skabe tryghed for informanten, hvis denne fik lov til at fortælle om dette element. Vi forsøgte dog i nogle situationer at undgå for meget tale, som ikke var relevant i forhold til besvarelsen af problemformuleringen. (Kvale & Brinkmann 2009:108).

De fleste informanter var gode til at give fyldestgørende svar på de stillede spørgsmål. Projektgruppen oplevede kun en enkelt informant, som var meget lukket og kom med meget korte svar. Dette gjorde, at der i interviewet opstod nogle pauser, som ikke var opstået i de foregående interviews, hvor vi oplevede en flydende samtalestrøm. Dette interview var præget af, at vi stillede spørgsmål, der blev fulgt op af korte svar.

7.9. Analysemetode i kvalitativt design

For at skabe det bedste udgangspunkt for analytisk kvalitet har vi valgt at lydoptage og transskribere samtlige interviews. Transskriptionen gør det muligt at finde tilbage til, hvad de seks informanter konkret har sagt omkring magtforholdene i arresten.

Da transskriptionen havde fundet sted, benyttede vi meningskodning, hvor vi knyttede nøgleord til tekstafsnit i interviewene (Kvale & Brinkmann 2009:223-24). I den forbindelse har vi skelnet mellem datastyret og begrebsstyret kodning. I projektet er der anvendt en kombination af de to kodningstyper, da interviewene er begrebsdrevne i den forstand, at vi først har kodet teoretisk med udgangspunkt i teorier udarbejdet af Sykes, Goffman, Bourdieu og til dels Foucault. Dernæst foretog vi en begrebsstyret kodning, hvor det kom frem at brug af euforiserende stoffer og anvendelsen af humor, kunne uddybes ved valg af andre perspektiver. Det var altså informanternes udsagn som konkretiserede nye nuancer af magtspillet. Projektets analytiske strategi omfatter dermed både en deduktiv og en induktiv tilgang.

Det vurderes dermed, at gennemsigtigheden i det indsamlede empiriske materiale gør analyseprocessen mere overskuelig og gennemtænkt.

Vi har i projektet endvidere valgt at anvende analysemetoder som retningslinjer for at kunne analysere de foretagne interviews. Kvale og Brinkmann tager afsæt i de hermeneutiske principper for meningsfortolkning, hvor de opererer med tre forskellige fortolkningskontekster; *selvforståelse*, *kritisk common sence-forståelse* og *teoretisk forståelse*.

Selvforståelse kræver ifølge Kvale, at fortolkeren omformulerer og sammenfatter informanternes egne opfattelser af, hvad deres udsagn betyder. Det er interviewpersonens selvforståelse, som ønskes belyst (Ibid:237).

Kritisk common sence-forståelse tager udgangspunkt i fortolkerens evne til at anvende sin sunde fornuft, der går ud over de informationer, som informanten selv sætter ord på. Tolkningen kan således strækkes ud over det, som direkte bliver sagt, men til hvad der bliver sagt mellem linjerne (Ibid:238).

Den tredje fortolkningskontekst omhandler den teoretiske forståelse, hvor fortolkeren inddrager en teoretisk ramme til at fortolke meningen med et udsagn, hvor fortolkningen vil overskride interviewpersonens selvforståelse. (Ibid:239).

I projektets analyse forekommer der en vekselvirkning mellem de tre fortolkningskontekster. Vi gennemlæste som det første de transskriberede interviews for at danne et helhedsbillede af teksten. Formålet med denne tilgang var at skabe et overblik over hvilke udsagn, som var meningsbærende i forhold til besvarelsen af problemformuleringen. I denne proces af selvforståelse blev alle ikke-brugbare tekstdele valgt fra og teksten samlet, idet Kvale beretter om, at teksten skal forstås ud fra dens referenceramme (Ibid:237). Kritisk common sense-forståelse går som beskrevet ud over informanternes egen selvforståelse, og deres udsagn bliver sat ind i en bredere forståelsesramme. De meningsbærende enheder, igennem den kritiske common sence-forståelse, bidrager til at danne mønstre, og vi kunne dermed fastsætte udvalgte temaer. Vores fokus lå under gennemlæsningen af interviewene på områderne, der havde relevans i forhold til magt. Vores undren blev tydeliggjort i forhold til de meninger og betydninger, som ligger bagved informanternes udsagn.

I denne del af analysen er det centralt at forholde sig kritisk over for udsagn og nævne i analysedelen, hvis de modsiger sig selv. Det er værd at huske på, at de indsatte er frihedsberøvede, og derfor antageligvis vil have en række begrænsninger, som de er utilfredse med.

Den teoretiske forståelse bliver anvendt i analysen således, at udsagnene fortolkes i et teoretisk perspektiv. Vi anvender i analysen teoretiske betragtninger og diskussioner for at komme med nye forståelser og meninger i forhold til problemfeltet.

For at forhindre teoretisk ensidighed vil vi i analysen diskutere udsagn og teoretiske retninger for at skabe nye fortolkninger på tværs af hidtidige antagelser og konklusioner (Kvale & Brinkmann 2015:309). Denne falsificeringsproces forhindrer en entydighed i opgaven, hvor vi udelukkende bekræfter de forforståelser, som vi har haft på forhånd.

7.10. Kvaliteten af projektets empiriske data

Det diskuteres ofte blandt kvalitative forskere, hvorvidt validitet, reliabilitet og generaliserbarhed bør anvendes som kvalitetskriterier for kvalitative studier. Nogle mener kreativiteten og friheden forsvinder, mens andre mener, de er afgørende for at kunne vise undersøgelsers troværdighed samt evnen til at bekræfte problemstillinger, der undersøges kvalitativt. (Kvale & Brinkmann 2015:317). Begreberne vi har valgt at

redegøre for og diskutere i dette afsnit er med for at påvise projektets kvaliteter, svagheder og forskningsmæssige relevans.

Reliabilitet dækker over sandsynligheden for, andre forskere på andre tidspunkter kan opnå samme konklusioner, som der opnås i dette projekt. Vil andre forskere få samme svar på de samme spørgsmål? (Ibid:318). Det kan diskuteres, hvorvidt en høj reliabilitet er positiv. På den ene side er det positivt at opnå en høj reliabilitet for at mindske vilkårlig subjektivitet. Omvendt kan et for stort fokus på reliabilitet modvirke projektgruppens kreativitet i interview- og analyseprocessen. Kreativiteten og tilegnelsen af ny viden har bedre vilkår, hvis interviewerens har mulighed for stille egne uddybende og opfølgende spørgsmål samt anvende egen interviewstil. (Ibid:318).

Under interviewprocessen er det muligt, projektgruppen kan tilegne sig sandheder, som andre etablerede forskere havde haft vanskeligt ved at tilegne sig. Dette sænker reliabiliteten men vil alligevel anses som en styrke ved dette projekt.

De uddybende spørgsmål, der ikke er nævnt i interviewguiden, varierer alt efter den enkelte informants besvarelser (Ibid:318). Disse er medvirkende til at skabe en naturlig dialog under interviewene, der uddyber og præciserer informanternes udtalelser. Dette er en af grundene til, at to interviews aldrig bliver ens. Dette sænker endvidere reliabiliteten i undersøgelsen.

Et element, der er medvirkende til at hæve reliabiliteten i projektet, er, at vi metodisk grundigt gennemgår processen, der er sket, fra vi trådte ind på institutionen, til interviewene var færdiggjorte. Derudover gør de valgte teorier det muligt at opsøge de emner i interviewene, der har samme omdrejningspunkt. Magt i fængsler og arresthuse er sandsynligvis en problematik, der altid vil være aktuel, så dermed gør den metodiske fremstilling og den valgte teori det muligt at gennemføre et lignende studie i en anden arrest. (Larsen & Pedersen 2011:546).

Som tidligere beskrevet foregik kodningsprocessen ved, at projektets tre forfattere hver især kodede interviewene ud fra elementer, der er relevante til at beskrive magtforholdene i arresten. Dernæst diskuterede vi de udvalgte udsagns relevans og kom frem til hvilke analysetemaer, der kunne medvirke til at besvare problemformuleringen. Det højner den aritmetiske reliabilitet, at vi alle har gennemgået interviewene og er kommet frem til de samme interessepunkter for analysens indhold. Det gør det mere sandsynligt, at en forsker, uafhængigt af os, kommer frem til de samme fokuspunkter. (Kvale & Brinkmann 2015:315).

Validitet eller gyldighed henviser til sandheden og styrken af en udtalelse (Ibid:318). Såfremt et argument er velbegrundet, fornuftigt og relevant, kan det betragtes som gyldigt. Det er afgørende for at højne validiteten i opgaven, at opgavens indhold kan give en veldokumenteret besvarelse på projektets problemformulering. (Ibid:318). Omhandler de spørgsmål, som stilles til informanterne, rent faktisk et element af magt i arresten?

Jo længere vi kom i interviewprocessen, jo mere opmærksomme blev vi på at stille spørgsmål, der udelukkende omhandlede den nuværende problemformulering. Vi blev løbende klogere på, hvor magtudøvelsen kommer til udtryk i arresten. Et eksempel er muligheden for at få leveret mad udefra. Her har arresten magten til at vælge, hvor ofte og hvor maden leveres fra. Dette er et eksempel på elementer i interviewene, hvor vi før første interview fandt sted ikke kunne forudse, hvorvidt magt fra betjentene kom til udtryk ved informanternes udvalg af mad. Måden, hvorpå vi stillede spørgsmålene til informanterne, var afgørende, da vi ønskede at signalere en nysgerrighed og interesse frem for en tvivlende og mistroisk fremtoning. Dette bør skabe en afslappet stemning, hvorved interessen til at give velovervejede og uddybende besvarelser antageligvis højnes, da de føler sig trygge i relationen.

Det øger objektiviteten og dermed gyldigheden af projektet, at vi ved ankomst til arresten ikke vidste, hvordan informanterne anså magtforholdene i arresten.

Ydermere var det vigtigt for os, at vi anså informanterne som uskyldige personer og behandlede dem ligeværdigt, da vi vurderede, at de indsatte ville kunne mærke på os, hvis vi så ned på dem eller behandlede dem med disrespekt. Som skrevet tidligere spurgte vi i de første interviews bredt ind til elementer omkring varetægtsfængslingen, fordi vi havde en ide om, at elementer, hvor magtforhold er relevante, ikke kan defineres af forskeren på forhånd. Eksempelvis nævner en af informanterne, hvordan magtbalancen blandt indsatte påvirkes, når der er en mobiltelefon i arresten.

Vi er endvidere opmærksomme på, at en *refleksiv objektivitet* har betydning, da vi er bekendte med, hvad vi bidrager til inden for vores forskningsområde. Vi er bekendte med vores forforståelser, så disse ikke kommer til udtryk under interviewene. Vi havde eksempelvis en forforståelse om, at der var et anstrengt forhold mellem især de indsatte og de ansatte men også de indsatte imellem. Vores åbne spørgsmål omkring disse emner, mener vi dog, hæver objektiviteten, da vi ikke anvendte ledende

spørgsmål, der havde til opgave at bekræfte vores forforståelser. Følgende citat viser, hvordan et bud på objektiv viden om magtforholdene i arresten skabes via "forhandling" mellem interviewer og informant:

"Når interviewets genstand er indlejret i en sprogligt konstitueret og interpersonelt forhandlet social verden, opnår det kvalitative forskningsinterview en privilegeret stilling i produktionen af objektiv viden om den sociale verden." (Kvale og Brinkmann 2015:315).

Når vi laver et interview, så opnår vi viden, som vi ikke havde før, interviewene fandt sted. En vigtig del af objektiviteten opstår, når forskernes forudfattede ideer og holdninger modsiges af informanten. (Ibid:316). Dette skaber ny viden.

En svaghed, i forhold til gyldigheden af informanternes besvarelser, kan være, at de indsatte har en idé om, hvad det er, vi gerne vil høre fra dem. Når de spørges ind til magtudøvelsen fra de ansatte, så er det muligt, de har en idé om, vi gerne vil høre alle negative eksempler på illegitim magtudøvelse. (Ibid.). Derudover er det muligt, at de indsatte ikke ønsker at fremstå ellevilde over arrestens forhold, da de derved kan risikere, at forholdene forværres efter projektets udgivelse. En informant nævner... *"I skal ikke nævne det her for nogen, men det er en kongearrest det her"*. (Bilag:70) Det tyder altså på, at den indsatte ikke ønsker at fremstille arresten som positiv, da han er bange for konsekvenserne heraf.

Man kan derfor have en antagelse om, at de negative oplevelser står klarere i de indsattes erindring, end de positive gør. Der er en problemstilling med, at de er tilfredse med langt størstedelen af interaktionerne med de ansatte, men det er de få negative oplevelser, der fylder i interviewene, og det skaber antageligvis en bias i besvarelserne.

Inden for den postmoderne tilgang argumenteres der for, at der ikke eksisterer en objektiv sandhed omkring et givent problem. I stedet afgør forskerens troværdighed forskningsresultaternes validitet. Troværdigheden vurderes ud fra forskerens tidligere publicerede forskning sammen med de valgte metodiske og etiske overvejelser. (Ibid:316). Derfor har vi valgt at lægge stor vægt på disse overvejelser i projektet.

Generaliserbarhed

Når vurderingen af projektets gyldighed har fundet sted, så er det relevant at vurdere,

om projektets interviewundersøgelse kan generaliseres ud til andre lignende institutioner (Kvale & Brinkmann 2015:332). Under interviewene var det enkelte gange naturligt for os at nævne andre informanternes udtalelser for at få bekræftet, om personen var enig i det sagte. Enighed blandt informanterne højner sandsynligheden for, at resten af de indsatte i arresten har det på samme måde. Dette højner desuden sandsynligheden for, at indsatte i andre arrester har det på samme måde. Vi ønskede at undersøge, om der var nogle tendenser i informanternes besvarelser.

Det negative ved denne fremgangsmåde kan være, at de indsatte føler sig pressede til at bekræfte andre informanternes udsagn.

Vigtigheden af generalisering i relation til dette projekt kan diskuteres. Den positivistiske metodologi vil betragte projektet som en søgning om sandheden, på samme måde som behaviorismen gør det inden for psykologien. (Ibid:332). Omvendt kan man argumentere for, at generaliseringen er mindre vigtig, da undersøgelsens formål er at få tydeliggjort magtforholdene i en enkelt arrest under forhold, som er historisk kontekstualiserede (Ibid:333). De samme vilkår for varetægtsfængsling forandrer sig angiveligvis, få måneder efter interviewene har fundet sted, da lovgivningen omhandlende rygning i arrester forandres betragteligt. Derudover gælder andre vilkår i arresten, vi har undersøgt, end der gør i andre arrester i Danmark. Endvidere er institutionens regler i konstant forandring og vil næppe være de samme, hvis man på et senere tidspunkt foretager en lignende undersøgelse i samme arrest. Foruden dette er der stor udskiftning i forhold til indsatte, (og for så vidt også ansatte, men dog i mindre grad), i en arrest, og informanterne gav udtryk for, at der var forskellige forhold i arresten alt efter hvilke indsatte og ansatte, der er på stedet.

Derudover ønskede kun seks informanter at deltage i undersøgelsen, hvilket sænker sandsynligheden for, at de holdninger, der indhentes er generelle for den samlede population i arresten. Endvidere kan valget af de deltagende informanter have givet en skævvridning i projektet. Vi får ikke besvarelser fra de informanter, der ikke ønsker at deltage. Derudover skulle informanterne foretage en aktiv handling ved at sige til en af betjentene, at de ønsker at deltage.

8. Empiriske fund

I følgende afsnit vil vi præsentere projektets empiriske fund, som er udsprunget induktivt fra de foretagende interviews. Nedenstående afsnit er medtaget, fordi humor gentagne gange kom til udtryk under interviewene. Informanterne italesatte her vigtigheden af anvendelsen af humor. Derudover observerede vi brugen af humoren under besøgene i arresten. Et eksempel på dette ses i metodeafsnittet under kapitlet *Indtrædelse i arresten*.

8.1 Anvendelse af humor i professionel kontekst

I dette afsnit vil forskellige perspektiver på humor i en professionel kontekst præsenteres.

Daniel Wickberg henviser til, at brugen af humor, i den moderne vestlige verden, gennem de seneste århundrede, er steget, og den opfattes derfor som en vigtig menneskelig kvalitet (Andersen 2015:264).

Ditte Andersen refererer til, at der er få studier, der har beskæftiget sig med anvendelsen af humor i professionel kontekst. Hun har undersøgt, hvordan humor kommer til udtryk under behandling af stofafhængige. Selvom studiet ikke direkte beskæftiger sig med arresthuse eller fængsler, så eksisterer der i denne sammenhæng en stor magtforskel mellem den professionelle og klienten, som det også er gældende i en fængselskontekst. Andersen stiller sig kritisk overfor anvendelsen af humor i professionel dialog. Selvom hun påpeger, at intentionen er god, så kan anvendelsen af humor være problematisk eller sågar nedladende over for klienten. (Ibid:264). Klienterne befinder sig i en sårbar situation, hvor de er afhængige af den professionelle. De har vanskeligt ved at sige fra over for personen, da de kan frygte konsekvenserne herved (ibid:264). Denne frygt kan antages at være endnu større i en arrest end i et behandlingsforløb.

Dette gør, at de professionelle bør anvende humor med forsigtighed, da misforståelser kan være fatale for den fremtidige relation, og den asymmetriske magtbalance er med til at forstærke konsekvenserne af misforståelserne. (Ibid:264).

Marlene Molding Nielsen har arbejdet med brugen af humor i en dansk fængselskontekst. Hun blev overrasket over, i hvor høj grad humor blev anvendt i kommunikationen mellem betjentene og de indsatte. Hun henviser til, at humor, fra de betjentes side, især bliver brugt til at bestemme den ønskede relation til de indsatte.

Hun påpeger, at brugen af humor medfører en kortvarig ligeværdighed mellem betjentene og de indsatte. Betjentene har dog mulighed for i visse tilfælde at anvende humor som supplement til at løfte stemmen. Brugen af humoren kan ligeledes være medvirkende til at undgå, at der opstår konflikter mellem betjentene og de indsatte. Dog påpeger hun, at brugen af humor kan gå langt ud over morskaben, da det kræver en fælles definition af den givne situation. Det forudsætter, at der er et samspil og forståelse mellem personerne. (Nielsen 2011:500-502). I arresten oplevede vi, at trusler blev fremsagt i et humoristisk tonefald. Det vil i analysen blive undersøgt, hvilke konsekvenser dette har for de indsatte. Humor er dermed en vigtig brik i det magtspil, der eksisterer i arresten.

9. Analysestrategi

Dette afsnit indeholder projektets analysestrategi, der defineres som måden, interviewundersøgelsens datasæt analyseres på.

Analysen er udarbejdet med udgangspunkt i den meningsfortolkende analysestrategi, der, ved at følge den hermeneutiske tilgang, analyserer projektets udarbejdede empiri i overensstemmelse med projektets teori. (Kvale 2009:233ff). Fortolkningerne vil tage udgangspunkt i den hermeneutiske cirkel, da den giver en vekselvirkning mellem informanternes udsagn, projektgruppens commonsense-forståelse samt teorikapitlets forskellige syn på magtforhold og tilpasningsstrategier. Denne vekselvirkning mellem del og helhed er vigtig i den samlede forståelse af informanternes oplevelser af magt i arresten.

Projektets analyse opdeles i tematikker. Det er gjort for, dels at gøre analysen overskuelig for læseren og dels for at give et indblik i de forskellige aspekter af magtforholdene i arresten. Tematikkerne er valgt på baggrund af den begrebs- og teoridrevne kodning, som projektgruppen foretog efter transskriptionen. Det er altså informanternes udsagn i interviewene, der har tydeliggjort, hvilke aspekter af magtforholdene, som præsenteres i analysen.

Det er vanskeligt at belyse komplette beskrivelser af indsattes syn på magt i arresten, da kompleksiteten af de samlede besvarelser er markant. De indsatte ankom desuden til interviewene med forskellige udgangspunkter. Nogle indsatte har erfaring fra flere

ophold i andre arrester, mens andre er førstegangsinnsatte. Nogle har været varetægtsfængslede i flere år, da vi interviewer dem, mens andre har siddet indespærret i få måneder.

En typisk dag i arresten

I metodeafsnittet står der skrevet, at alle informanterne i starten af interviewene blev bedt om at berette om en typisk dag i arresten. Dette fandt vi nødvendigt for at forstå den hverdag, de lever under som varetægtsfængslede. For at kunne analysere på det asymmetriske magtspil, som findes bag murene, er deres beretninger om hverdagens interaktioner interessante.

En typisk dag begynder klokken 07.00, hvor betjentene vækker de indsatte med spørgsmål om, hvorvidt den indsatte vil arbejde den pågældende dag.

Herefter bliver der serveret morgenmad i form af "Sønder Omme-bakker¹". De indsatte, som ønsker at arbejde, påbegynder herefter arbejdsdagen, der afsluttes klokken 15.00. En del af de indsatte arbejder med at samle drikkeglas af plastic, mens to af de indsatte fungerer som gangvagter. Såfremt der ikke er tilstrækkeligt arbejde til de indsatte, som ønsker at arbejde, så har arrestens ansatte valgt, at de indsatte skal samle julestjerner.

De indsatte, som ikke ønsker at arbejde, opholder sig primært alene i deres celler. Fra 11.30-12.30 er der frokost i cellerne, hvor der igen serveres Sønder Omme-bakker. Herefter er der igen arbejde for en del af de indsatte, mens andre befinder sig i deres celler eller forsøger at få fællesskab. Klokken 15.00 er arbejdsdagen forbi, hvorefter de indsatte opholder sig en time på cellen inden den fastlagte gårdtur fra 16.00 til 17.00. De sædelighedssigtede har gårdtur fra 17.00 til 17.30. Fra 17.30-18.30 serveres aftensmad i arresten, som igen består af Sønder Omme-bakker. Efter aftensmad forsøger de indsatte igen at søge fællesskab uden for cellen. Efter klokken 21.00 bliver alle celledøre låst, og der findes en uskreven regel om, at der ikke ringes på ved vagterne før næste morgen, medmindre det virkelig er nødvendigt. De indsattes dage er prægede af rutiner, hvor der ikke eksisterer nogen stor adspredelse. Størstedelen af dagene i weekenderne betegnede de indsatte som lange, da de ikke havde mulighed for at arbejde.

¹ Sønder Omme-bakker er en betegnelse, de indsatte bruger om den mad, som serveres i arresten. Betegnelsen er valgt, fordi maden oprindeligt blev lavet i Sønder Omme Arrest, hvorefter den fragtes til denne arrest, hvor den opvarmes og serveres.

10. Analyse

10.1 Analysedel 1

Ventetid og retssystemets magt

Følgende delanalyse henvender sig til de indsattes møde og erfaringer med fængselssystemet, retssystemet samt advokater. De indsatte er varetægtsfængslede på baggrund af, at retssystemet har fundet det nødvendigt, at personen skal varetægtsfængsles, indtil skyldsspørgsmålet afgøres i retten.

Mødet mellem den varetægtsfængslede og retssystemet medfører ventetid på en række punkter.

De indsatte har begrænset indflydelse på fremdriften i deres respektive sagsforløb. De står i en afmagtssituation, når de afventer tidspunktet for, hvornår deres dom afsiges i retten.

Foruden dette befinder de indsatte sig i en afmagtssituation, når de er underlagt brev- og besøgskontrol (B&B). Informanterne giver udtryk for, at der går ca. 3 uger fra afsendelse af brev til modtagelse under B&B.

For de indsatte er det endvidere indgribende, at en betjent skal observere deres private samtaler med familien, når personen er underlagt B&B. Derudover har en person, der er underlagt B&B, ifølge en af informanterne, kun mulighed for besøg trediven minutter om ugen.

Derudover opstår der ofte en afventende situation hos informanterne, når de skal på toilet, eller på anden måde ønsker at udføre gøremål uden for cellen. De har en klokke i cellen, de kan ringe på, men der går ofte et stykke tid, før en betjent ankommer til cellen.

Disse ventepositioner og magtperspektiver analyseres i dette analyseafsnit med udgangspunkt i Bourdieus og Herzfelds teorier og suppleres af elementer fremsagt af Goffman og Kolind.

Det første emne, der vil blive berørt, er fristforlængelse. De indsatte er bekendte med, at varetægtsfængslingens eventuelle forlængelse bliver prøvet hver fjerde uge². De indsatte anser dog udelukkende dette som en formalitet, da domstidspunktet udsættes

² For nyligt blev de også muligt for indsatte at deltage i fristforlængelse via videodeltagelse.

gang på gang. Nedenstående indeholder eksempler på informanternes udtalelser om den frustration, som fristforlængelser fremkalder.

Fristforlængelser oplevede de seks informanter grundlæggende meget ens, hvor særligt informanternes utålmodighed kom til udtryk. Informanterne var meget uforstående overfor, hvorfor afklaringen af deres sag skulle vare så længe. De gav udtryk for, at denne del af varetægtsfængslingen var et af de hårdeste elementer:

"Det er bare noget af det værste, de kan sige, det er fristforlængelse, fordi så sidder du stadig bare med en afmagt. Du kan ingenting. Og næste gang du kommer derop, der er bare en fristforlængelse (...) så kan de sku da ikke blive ved med at fristforlænge og fristforlænge." (Bilag:135).

Ovenstående citat illustrerer, hvordan Rasmus oplever en lang ventetid, hvor fristforlængelser er et frustrerende element i varetægtsfængslingen. At udsætte de indsatte for fristforlængelser betyder, at de indsatte bliver opretholdt i en uvis og usikker situation omkring den fremtid, som møder dem. Dette relaterer sig til Bourdieus tankegang om afmagt, når personen befinder sig i en venteposition. Rasmus underbygger det med følgende udsagn: *"At gå i den uvished, den er altså grim."* (Bilag:136). Som tidligere skrevet fokuserede Michael Herzfeld på, hvordan klientens tid underordnes i forhold til bureaukratiets tid. Herzfeld illustrerede det med "come back next week". Rasmus har her ingen indflydelse på tidsperspektivet, mens politiet efterforsker, om de kan finde tilstrækkelige beviser for, at han kan dømmes for den kriminalitet, han er sigtet for at have begået.

I dette tilfælde er Rasmus en klient, som bliver mødt med, at han kan komme tilbage næste gang, og sådan fortsætter retssystemet med at fristforlænge, indtil der afsiges en dom ude i fremtiden. Rasmus står med en følelse af afmagt, da hans eneste mulighed er at være lydig og acceptere retssystemets afgørelser.

Denne følelse af afmagt tydeliggøres endvidere ved, at de indsatte er indespærrede og frihedsberøvede, mens de er principielt uskyldige. Ses dette ud fra Bourdieus magtperspektiv er det tydeligt, når der tales om fristforlængelser, så har de indsatte meget på spil i situationen. Ventetiden i arresten kan føles lang, da den endelige afgørelse kan have stor betydning for resten af personens liv.

Den begrænsede kontakt til familie og venner, samt begrænsede mulighed for at arbejde eller uddanne sig, er bestyrkende for det afsavn, de indsatte oplever. Dette

viser, at de indsatte har meget på spil under ventetiden i arresten.

Også Casper finder den gentagne fristforlængelsesrække frustrerende:

"Lad os sige, at de gerne vil have lov til at se min telefonregning, så venter de til den 4. uge, midten af den 4. uge til at bede om den – sådan vi ikke kan nå at fremlægge det. Så når vi når i retten, så siger de, at de gerne vil have mig fristforlænget i 4 uger yderligere til at få de oplysninger. Og så gør de det samme. Når de så når hen til 4 uger igen, så beder de om bankudskrifter. Så de kommer med sådan nogle små tricks, for de ved, at hver gang kan de få den forlænget med 4 uger, hvis man ikke kan fremproducere det, de skal bruge." (Bilag:42).

Casper har altså her oplevelsen af, at politiet strategisk anmoder om dokumenter, så de har længere tid til at efterforske sagen, hvilket godkendes i retten.

Dette eksemplificerer, at den varetægtsfængslede tid, jævnfør Herzfeld, underordnes af retssystemet. Retssystemets mangel på tid og ressourcer henviser altså de indsatte til en venteposition. Casper fortalte videre, at den lange behandlingstid er hård for ham, da hans tålmodighed bliver nedslidt, når han mødes med fristforlængelse hver gang, han ankommer i retten. Han oplever de tricks, politiet anvender for at få fristforlængelse som værende feje, da han mener, de strategisk udnytter situationen til at have ham varetægtsfængslet i længst mulig tid. De indsatte føler ikke, at deres sager behandles så hurtigt som muligt, hvilket er et stort irritationsmoment. Det ses her igen, hvordan indsatte føler, deres tid underordnes i forhold til retssystemets.

Bourdieu beskriver, hvordan ventetid er en af de hårdeste måder at opleve effekten af magt på. Dette bekræftes af informanternes udsagn indeholdende følelsen af afmagt; deres tidsperspektiv når andre dimensioner i arresten. Flere af informanterne beskrev, hvordan tid blev tillagt en anden betydning, da alle dage nærmest var ens, og i perioder kunne minutter føles som timer.

Flere af de indsatte beretter endvidere om, at de forsøger at berolige sig selv og sige, "ja okay", fordi de alligevel ikke har mulighed for at forkorte ventetiden.

De indsatte forsøger at acceptere magtbalancen, mens de afventer deres dom.

De indsatte prøver at tilpasse sig den nye hverdag, hvor rastløshed, afmagt, frustration, afsavn etc. er en del af hverdagen. Selvom de prøver at tilpasse sig, kæmper de alle med

at skulle forholde sig til uvisheden og den manglende afklaring på deres sager. Specialets informanter gjorde det meget tydeligt, at de vidste, at hvis de brokkede sig eller reagerede udadtil, fordi de følte sig frustrerede over ventetiden, så ville det kunne få endnu værre konsekvenser for dem i arresten. Selvom de indsatte ser sig sure på systemet, så tilpasser de sig ved at indfinde sig under reglerne i arresten, da udadreagerende adfærd ikke hjælper dem.

Rasmus forklarede i sit interview, at han virkelig mærkede den psykiske belastning ved at være i venteposition. De har rigtigt mange timer i løbet af dagen til at sidde og tænke over, hvad der kan ske efter domsafsigelse.

Endvidere bekymrer Rasmus sig om, hvorvidt politiet finder yderligere strafbare elementer i hans sag, hvorved han kan risikere en højere dom end den, der står i anklageskriftet. Frustrationerne forstærkes, jo længere tid han har siddet i varetægt.

Klaus fortalte i sit interview, at han formentlig kommer til at sidde ca. 7,5 måneder i varetægtsfængsel. Han har siddet 4 måneder nu, hvor han virkelig begynder at mærke frustrationen over den lange ventetid uden afklaring. Han føler, at retssystemet udskyder det endelige domstidspunkt, og det irriterer ham grusomt. For ham anses det som spild af ressourcer, da han giver udtryk for, at han i sit forløb ikke har lagt skjult på nogen informationer for politiet. Klaus er meget uforstående over for de prioriteringer, retssystemet har.

Han er frustreret over, at han ikke kan få sin sag afsluttet, og komme i et åbent fængsel, hvor han har mulighed for at arbejde. Denne mulighed er der ikke i arresten, da arbejdet kræver adgang til computer med internetadgang.

Retssystemet kan altså fastholde den indsatte i venteposition med uvished om fremtiden.

Fokusset på Klaus' resocialisering, i form af muligheden for at arbejde, sættes i baggrunden, da politiet fortsat efterforsker Klaus' sag. Klaus føler, at der mangler hensynstagen, da det er hans fremtid, der står på spil. Retssystemet skal her beslutte, om sagen fortsat skal efterforskes, hvorved Klaus' resocialisering udskydes, eller om Klaus skal have sin dom, så afsoningen kan finde sted.

Politiet må have en velbegrundet årsag til fortsat at efterforske Klaus' sag, siden retten har givet bemyndigelse til dette. Det tyder dog på, at Klaus ikke er bekendt med,

hvorfor dette er nødvendigt, eller i hvert fald ikke ønsker eller kan fortælle om denne årsag i interviewet.

Rasmus berettede ydermere om, at den livline, de indsatte har til omverdenen, deres advokater, ikke altid har tid til at tale, når de kontaktes. Han udtalte: *"Hvis advokaten ikke har tid, så må du bare vente, til han har tid. Det er jo sådan set din livline, som skal hjælpe dig ikke også, du kan ikke gøre noget (...). Det er dem, som bestemmer. Det er det lige fra den dag du kommer ind... Så har du ikke noget at skulle have sagt de næste mange år. Intet."* (Bilag:140). Dette dokumenterer, at de indsattes tid er underlagt magt fra mange forskellige instanser i systemet - også deres advokater.

Det bør dog her nævnes, at de indsatte har frit forsvarervalg, jf. RPL §733. Dette indebærer, at den sigtede i alle sager frit kan vælge hvilken advokat, de ønsker som forsvarer. Dermed kan den indsatte selv have indflydelse på, hvor tilgængelig forsvarsadvokaten er i sagsforløbet.

Flere informanter giver udtryk for, at de har lært, at alting tager lang tid som varetægtsfængslet, og det skal de indfinde sig med, da de alligevel er uden kontrol og magt i situationen. De indsatte har dog en følelse af, at systemet underordner dem, da det især er frustrerende, at de ikke ved, hvornår deres varetægtsfængsling stopper. Selvom informanterne giver udtryk for en stor modstand over for retssystemet, så tilpasser de sig situationen ved at overveje, hvordan de bedst opnår progression i sagsforløbet.

Selvom de indsatte kritiserer vilkårene, forsøger de alligevel at indfinde og tilpasse sig, selvom det resulterer i tab af kontrol. Som Bourdieu beskriver, er det ikke helt problemfrit at være i en rolle som afventende, fordi det kræver underkastelse og lydighed. Denne underkastelse og lydighed kan for mange af de varetægtsfængslede være svær, da de befinder sig i en indgribende og presset situation, hvor alt er taget fra dem. De tvinges derved til at lære at kontrollere sig selv, da rets- og fængselssystemet har magten over tiden. Man kan dermed argumentere for, at fængselssystemet udgør et handlingsmæssigt paradoks for de indsatte, da de i et fængsel har til opgave at resocialisere sig selv og tage ansvar for eget liv, men i dette tilfælde er det mest

fordelagtigt for de indsatte, at de blot afventer retssystemets beslutninger. De indsatte kan drage fordel af at underkaste sig rets- og fængselssystemet og overlade beslutningerne, da det blot skaber frustrationer, der ikke kan drages nytte af. De indsatte har set sig sure på systemet, men der er en række vilkår, som de må indfinde sig med som varetægtsfængslede. Ud fra Goffmans perspektiv på tilpasning, kan man sige, at de indsatte tilvender sig de regler og normer, der er gældende som varetægtsfængslet.

Dømt men stadig i arrest

Flere af de interviewede indsatte havde modtaget deres dom og var klar til afsoning, men de befandt sig fortsat i arresten, hvor afsoningen blev påbegyndt.

Selv efter domsafsigelsen befinder nogle indsatte sig i en venteposition i arresten, hvor de afventer retssystemets beslutning om, hvilket fængsel den videre afsoning skal finde sted i.

Ventepositionen kan altså også eksistere efter domsafsigelse, da de indsatte har følelsen af, at opholdet i arresten aldrig slutter, da uvisheden fortsat dominerer i hverdagen.

Frihedsberøvet af retssystemet

Det at blive frihedsberøvet indebærer, at den indsatte berøves friheden til selv at beslutte, hvad indholdet i personens dag skal være. Rasmus beskriver, at det er strengt at blive frihedsberøvet: *"Du mister alt. Du mister din familie..."* (Bilag:130).

Fangerne bestemmer eksempelvis ikke selv, om de syge nok til at kontakte lægen. Det afgøres af arresten, hvor de indsatte skal lave ansøgninger, anmodninger og forespørgsler, ofte gentagne gange, i forsøget på at få svar. Casper berettede i sit interview, at han utallige gange gik til fængselsbetjentene med forespørgsler om at få en ny madras, fordi han, i overensstemmelse med lægen, havde besluttet, at det ville hjælpe på hans smerter. I en længere periode skete der intet, hvorefter Casper lavede en anmodning, som fik betjentene til at godkende det. Denne langvarige proces var igen et frustrationselement, da værdien af den indsattes tid og udsagn blev negligeret. De indsatte har altså sjældent selv nogen kontrol over, hvor længe deres forespørgsler, anmodninger osv. tager i de forskellige henseender, da de ikke føler, at de ansatte tager deres forespørgsler seriøst. Dette uddybes i *analysedel 2*.

Vagterne - en del af fængselssystemet

Ventepositionen for de indsatte er også gældende i interaktionen med fængselsbetjentene:

"Og så kan vi jo mange gange stå i gården og kalde på vagter om, at vi skal ind og sådan noget – men ja ja, vi kan bare tage det roligt, fordi de har jo tid nok." (Bilag:137)

Rasmus beretter i dette citat, at de er hensat til en venteposition, hvor de er underlagt den magt, som fængselsbetjentene udøver. Dette er et eksempel på, at Rasmus føler, betjentene mener, deres tid er mere værd end de indsattes.

Denne venteposition, som betjentene sætter informanterne i, betegner Bourdieu som en magtudøvelse.

Rasmus blev i dette tilfælde mødt med, "letting time take its time" af fængselsbetjenten, hvilket illustrerer, at magt og tid er nært forbundne.

Fængselsbetjenten udfører arbejdet, når han har lyst og tid, og lader de indsatte være i venteposition. I situationen oplever Rasmus effekten af magt, som Bourdieu beskriver det. Han oplevede til tider vagterne som dovne, da han havde en følelse af, at de nogle gange bevidst tog sig god tid, og lod de indsatte vente.

Rasmus beskriver i nedenstående citat, hvordan han føler, at en bestemt vagt udnytter sin position ved ikke at behandle de indsattes anmodninger med respekt.

"Jamen der er en, han har meget med at skide på det hele, ikke også? Og fordi, han har meget mere travlt med at sidde på sin flade røv oppe på en stol, og hvis du så beder ham om at gøre nogle ting og sådan, jamen der går lige to minutter, så kommer jeg, men når der så er gået 3 ½ time, og der ikke sker en skid, så går du op og brokker dig. Nåh ja det har jeg lige glemt. Du kan sgu da ikke glemme hver gang, du er på arbejde. Det er det samme med ham hver eneste gang, han er på arbejde. Det kan du ikke gøre hver gang." (Bilag:131)

Rasmus oplever igen, som Herzfeld beskriver det, at hans tid bliver bagatelliseret, idet vagten udøver magten i interaktionen.

Udviser de indsatte negativ adfærd, eller forsøger at udøve modmagt, vil det resultere i, at den indsatte låses inde i cellen. Det er dermed formålsløst for de indsatte at udøve modmagt i disse situationer. Dette bliver de indsatte bekendte med, og dermed

tilpasser de sig ved ikke at modsætte sig betjentenes ordrer, da de ved, at det er nytteløst at yde modstand.

Flere af de indsatte sagde under interviewene, at de nemt kan opleve at sidde længe i cellerne og vente på, at en vagt kommer, når de har ringet på klokken.

Også her har vagten magten til at vælge, hvor længe de indsatte skal vente på at blive lukket ud fra deres celle.

Det kan diskuteres, hvorvidt betjentene gør noget forkert, men det er i hvert fald en præmis, at de indsatte må leve med en ventetid fra det tidspunkt, de ringer med klokken og frem til tidspunktet, hvor en betjent åbner døren. Som det ses i ovenstående citat, så opstår frustrationen især, når den indsatte ikke føler sig respekteret af betjenten, da personen føler sig ignoreret og glemt.

Endvidere berettede alle informanterne om, at der var en uskreven regel i arresten om, at de indsatte ikke ringer på til vagterne efter klokken 21. Dermed underkaster de indsatte sig arrestens spilleregler. Casper fortalte: *"Du pisser så i håndvasken og skal du skide, så skider du i den skraldespand..."* (Bilag:53).

Goffman beskriver, hvordan krænkelser finder sted, når man befinder sig som klient eller indsat i en total institution. Det kan antages, at ovenstående eksempler er tegn på personlige krænkelser, som de indsatte må indfinde sig med.

Det at skulle "skide" i en skraldespand på værelset gav de indsatte udtryk for at have indfundet sig med, da de ønsker at have medgørlige vagter dagen efter.

Konsekvenserne ved brev- og besøgskontrol (B&B)

Specialets informanter har alle, i en periode af deres varetægtsfængsling, været underlagt B&B, og alle var grundlæggende enige om, at den har haft stor betydning under varetægtsfængslingen. Når en indsat er underlagt B&B, betyder det, at personens breve bliver læst igennem af en betjent, og den indsatte må kun have besøg én gang om ugen i én time, og besøget overvåges af en betjent, da deres respektive sager ikke må diskuteres.

Varetægtsfængslede har altså begrænsede muligheder for kontakt med deres omgangskreds. Alle informanter havde en negativ indstilling til B&B. Casper fortalte i sit interview, at B&B var noget af det værste for ham under varetægtsfængslingen.

"... det værste er frustrationen i tiden det tog fra, at jeg sendte et brev (...) Det bliver sendt herfra og bliver sendt ned til (en by), hvor min efterforsker han sidder. Når han engang får læst det igennem, smider han det i en postkasse og igen 3-5 dage, og så er det ved hende. Det kunne tage op til 3 uger, fordi de tog 3-5 dage før det var i (...) afhængigt af dagene, og så havde han det måske i en uges tid, og så sendte han det." (Bilag:43). Dette eksemplificerer, at de indsatte igen føler, at deres tid er bagatelliseret, og alt er uden for deres kontrol. Fra at have afsendt et brev, til svaret ankom, kunne der gå 6 uger, hvilket for Casper var rigtigt hårdt og gjorde ham skør i hovedet. Særligt fandt han det hårdt, hvis der stod noget i brevet, han bare gerne ville svare på med det samme, men grundet kontrollen han var underlagt, kunne dette ikke lade sig gøre.

Casper oplevede endvidere følgende: *"... idet jeg har brev- og besøgskontrol bliver tingene sendt frem og tilbage, så lige pludselig en dag kommer der et brev, hvor der står, at dette er tredje rykker, og jeg tænker sådan, hvor er første og anden? Og hvis ikke regningen er betalt inden den 1., ryger du i Ribers... Det fik jeg d. 20. Altså jeg fik det meget senere, end det skulle være betalt. Jeg ringede ned til ham politimanden, som havde min sag og gik fuldstændig amok..."* (Bilag:52).

Casper føler sig krænket, fordi han ikke bliver respekteret af betjenten, der gennemlæser hans breve, da betjenten ikke oplyser ham rettidigt om, at regningerne skal betales. Casper er afhængig af andre i retssystemet, og han føler det svigter, da betjenten ikke anerkender, at det kan være vigtigt for Casper ikke at blive registreret i Ribers.

Anders støttede op om Caspers holdning om, at det tager lang tid at få sendt et brev ud. De anser det som en utroligt lang proces, hvor deres tid bliver underordnet, da de må afvente andres dispositioner. De indsatte er altså underlagt absorptionsprocesser, hvor deres tid underordnes.

Indsatte med B&B fandt det frustrerende, at de ikke kunne have personlige samtaler med deres omgangskreds, uden samtalerne blev observeret af en betjent. Dette betegnede en informant som "et helvede". Flere informanter oplevede endda at blive afbrudt af betjentene, og de mistede dermed lysten til at få besøg, da de udelukkende havde mulighed for en halv times besøg om ugen, mens andre indsatte, uden B&B, havde mulighed for flere og længerevarende besøg.

Sparks, Bottoms og Hay udtrykker vigtigheden af, at indsatte får besøg. En enkelt

indsat nævner vigtigheden af besøg, men italesætter frustrationen ved ikke at kunne omtale den igangværende sag.

To af informanterne gav udtryk for, at de ikke ønskede besøg i arresten, da B&B gjorde det for vanskeligt.

Rasmus understøtter Casper, da han berettede om, at han brænder inde med en masse ting, men ingenting må sige, hvilket tager hårdt psykisk på ham. Savnet til livet udenfor og ens pårørende er kæmpe stort, og den isolation mærkes dybt på alle informanterne i mødet med varetægten.

De indsatte ved, at når de får en dom, ophører B&B, hvilket er et af de elementer, som er utroligt hårde under varetægtsfængslingen, og dette er en væsentlig grund til, at de indsatte gerne vil have deres sager afklaret hurtigst muligt.

Ovenstående viser eksempler på, at varetægtsfængslede føler, at deres tid underordnes i interaktionerne med fængsels- og retssystemet. Ventetiden kan være lang, da de indsatte som udgangspunkt er låst inde i deres celler, hvor det kræves, at en betjent er til stede, hvis de skal ud.

Derudover befinder de indsatte sig generelt set i en venteposition i arresten, da de under varetægtsfængslingen er uvidende om, hvorvidt de kendes skyldige, eller hvornår de i så fald kan påbegynde afsoningen i mindre restriktive omgivelser i et fængsel. De indsatte sættes i en venteposition, da retssystemet har vurderet, at det er vigtigere, at personens sag efterforskes, mens personen er varetægtsfængslet, end at den indsatte råder over sin egen tid i frihed.

I denne analysedel belyses magtspillet i arresten mellem de indsatte og ansatte. Vi vil undersøge, hvilken betydning magtspillet har for den samlede kommunikation i arresten. Jævnfør projektets definition på magt, så optræder magt og modmagt konstant direkte eller indirekte i kommunikationen mellem aktørerne. Disse magtformer kommer primært til udtryk gennem informanternes udsagn, men også gennem observationer af kommunikationen mellem ansatte og indsatte. Informanterne beskrev i interviewene både den verbale og nonverbale kommunikation i arresten.

Vi vil løbende i denne del af analysen have for øje, at der implicit forekommer et asymmetrisk magtforhold mellem betjentene og de indsatte. På trods af ovenstående

erkendelse af, at magt kan udøves af både ansatte og indsatte, så kommer det i denne analysedel til udtryk, hvordan magtforholdet i arresten er asymmetrisk. Det er de ansatte, der har det sidste ord og derfor endeligt vurderer, hvad der i arresten er tilladt.

10.2. Analysedel 2

Kommunikationen mellem de indsatte og ansatte

Tilfredshed med flertallet af betjentene

Alle informanter gav udtryk for en generel tilfredshed med den kommunikation, som forekommer mellem indsatte og ansatte i arresten.

Informanterne nævner, hvordan den løse og humoristiske omgangstone er medvirkende til, at de indsatte, under omstændighederne, befinder sig godt i denne arrest.

Simon udtaler således om anvendelsen af humor i arresten: *"Jamen det er da skønt, de tager jo også pis på os, og så kan vi også tage pis på dem. Så det er jeg glad ved..."* (Bilag:114). Dette underbygges af Rasmus, da han skal beskrive tonen i arresten:

"Med de gode vagter der er den udmærket, der kan du godt fyre noget af, men du får også igen. Det er sku godt nok". (Bilag:140).

Brugen af humor er vigtig for Simon og Rasmus i kommunikationen med betjentene.

Der kan være flere grunde til, at de indsatte er positivt stemte over for måden, der kommunikeres på. Dels kan det skabe en mere afslappet atmosfære, og dels kan en uformel omgangstone være medvirkende til at nedsætte fokus på den magtforskel, der er mellem indsat og ansat.

Jævnfør Goffman eksisterer der en kløft mellem klient og ansat i en total institution. Ovenstående situationer er eksempler på, at kløften formindskes mellem indsatte og ansatte, når humor anvendes i samtalen. Der nedsættes fokus på kløften i de situationer, hvor grupperne anvender humor i interaktionen og magtforholdet dermed udlignes for en kort bemærkning. Kolind beskriver, hvordan autoritetsfokusset mindskes, når humoren dominerer samtaleformen i arresten. Anvendelsen af humor mindsker ifølge Kolind sandsynligheden for, at uro i arresten vil opstå.

Den negative konsekvens af humorens anvendelse

Som beskrevet i ovenstående anvendes humor flittigt blandt indsatte og ansatte.

En observation, som projektgruppen erfarede under rundvisningen, var, at humoren anvendes kontant og med en mulig sarkastisk undertone.

Især konsekvenser for regelovertredelser blev sagt i et humoristisk toneleje, hvor det ikke var tydeligt for projektgruppen, om de var sagt alvorligt eller som en joke. Såfremt informanterne ikke er bekendte med, om de fremsagte konsekvenser er reelle eller ej, anses det som en negativ konsekvens af den humoristiske og afslappede stemning i arresten.

Af den grund valgte vi at spørge samtlige informanter, om de altid var bekendte med, hvornår en trussel siges, som en spøg. Til dette havde de indsatte delte meninger. Palle udtalte en tvivl, da han især i starten ikke var sikker på, hvornår betjentenes fremsagte trusler var alvorlige: *"Jamen det kan man også godt selv være i tvivl om nogen gange. I hvert fald i starten."* (Bilag:100).

Anders udtalte: *"Ja hvis de truer med at sende mig til Aalborg, så er jeg helt stille. Så er det alvor."* (Bilag:88).

Anders er ikke i tvivl om, at det er alvor, når de ansatte truer med at sende ham til Aalborg Arrest. Han tager i dette tilfælde truslen alvorligt og adlyder ubetinget betjentens ordrer.

Det tyder på, at denne magtanvendelse har stor betydning, idet næsten alle informanter frygter at blive overflyttet til Aalborg Arrest. Kolind skriver, at der kan skabes spændinger og rollekonflikter mellem indsatte og ansatte, når trusler og sanktioner italesættes.

Dette kan være medvirkende til, at magtforskellen forstørres unødigt, da de indsatte ikke med sikkerhed ved, hvorvidt vagterne er sarkastiske i dialogen. Især når emnet omhandler en form for sanktion, der vil have betydning for den enkeltes videre varetægtsfængsling, ses det asymmetriske magtforhold i dialogen. De ansatte har styringen, da de kan bestemme, hvilke adfærdsmuligheder de indsatte har i arresten.

Denne anspændte stemning i arresten mener Sykes, opildner de indsatte til at begå oprør i arresten, da de indsatte ikke respekteres. Hvis de indsatte gentagne gange føler, at de ikke høres og ikke får indflydelse på deres fremtidige ophold i arresten, så kan der ifølge Sykes opstå en krise.

Uvisheden, om de reelle vilkår i Aalborg Arrest, kan forstærke effekten af den magt,

som betjentene anvender. Det bør endvidere nævnes, at grunden til, at de indsatte frygter den anden arrest er, at de mener, de overordnet set har det godt i arresten og accepterer den omgangstone, som de har med størstedelen af de ansatte. Derfor er det tvivlsomt, om der vil opstå en større krise, der vil kunne forårsage en overflytning til en anden arrest.

Ifølge Ditte Andersen bør humoren anvendes varsomt af professionelle. Det er ikke noget problemløst værktøj, når det anvendes mod en sårbar gruppe. Den bør anvendes med forsigtighed, da uoverensstemmelser kan få fatale konsekvenser for den fremtidige relation.

Ifølge Goffman er det normalt, at klienter i en total institution vil opleve en nedladende attitude fra vagterne. Nedenstående citat, kan man argumentere for, indeholder en form for nedlædighed over for de indsatte, da en alvorlig trussel om overflytning til en frygtet arrest gives i et overlegent tonefald.

Palle beretter om den frygtede arrest: *"Ja det bliver man altid truet med, hvis man ikke opfører sig ordentligt, så ryger man bare til Aalborg. Så kan man se, om man synes, det er sjovt."* (Bilag:100). Palle forholder sig dog ret nonchalant til denne trussel, da den ikke påvirker ham. Han er den eneste informant, der giver udtryk for, det ikke afgørende, hvilken arrest han er varetægtsfængslet i, da denne periode blot skal overstås for ham.

De indsattes tilpasning til vagternes anvendelse af humor

Flere af informanterne giver udtryk for, at de skulle lære de ansatte at kende, inden de blev bekendte med jargonen i arresten. Simon fortæller således: *"Jamen, altså nu har jeg snart været her i to år, så du lærer hurtigt, hvem du kan tage noget gas på, og det lærer man hurtigt her."* (Bilag:114).

Dette kan tyde på, at de indsatte, i starten af varetægtsfængslingen, er tilbagetrukne over for betjentene, indtil de føler, de er indforståede med betjentenes sarkasme. Det ses, hvordan jargonen skal tillæres og tilpasses i starten af varetægtsfængslingen.

Selvom informanterne udtrykker tilfredshed med størstedelen af betjentene, nævner de alle, at der er enkelte betjente, som de af forskellige grunde ikke bryder sig om:

"... der er stadigvæk lige nogle stykker, hvor du siger, når det er dem, der er på arbejde, så laver du lige om på dig selv, det er du nødt til." (Bilag:134)

Rasmus udtrykker, at han er nødsaget til at tilpasse sig arrestens regler i højere grad, når visse betjente har vagter. De indsattes verden forandres, når bestemte betjente er

på vagt i arresten. Jævnfør Goffmans tilpasningsstrategi, omvendelsen, tilpasser Rasmus sig arrestens forhold i stedet for at udvise utilfredshed overfor betjentene. Rasmus erkender, at der findes et asymmetrisk magtforhold, hvor han er underlagt betjentenes magt.

Vi bevidnede, under egne observationer, denne forskel i arresten. Under de to første besøg i arresten var tonen positiv med åbne celledøre og godt humør. Den sidste dag, vi var på besøg, var størstedelen af celledørene lukkede, og der var en dominerende stilhed i arresten.

De indsatte er generelt tilfredse med vagternes anvendelse af humor på trods af, at informanterne primært i starten ikke var bekendte med, hvornår trusler blev fremsagt alvorligt eller på en sarkastisk måde.

De accepterer primært magtanvendelsen fra de ansatte som legitim, og indordner sig denne, når den udøves med respekt. Dette underbygges i følgende afsnit.

Gensidig respekt mellem aktørerne i arresten

De indsatte nævner, at der er en gensidig respekt, i måden betjentene kommunikerer med de indsatte på. Den gensidige respekt italesættes af Klaus: *"Den er mega vigtig. Og det er derfor, at det er rart at være her, fordi den har man her."* (Bilag:29).

I interviewene udtrykker informanterne stor glæde ved at være varetægtsfængslede i netop denne arrest, hvilket i høj grad skyldes den gensidige respekt, der er mellem parterne.

I denne situation opnår de ansatte at være en personlig autoritet, jævnfør definitionen fremstillet af Kolind, da de indsatte accepterer de implicite krænkelser, der sker, når man er i varetægt, da de føler sig respekterede i interaktionen. Kolind refererer til Hepburn, der siger, at magtudøvelse legitimeres, hvis de indsatte anser betjentens magtudøvelse som legitim, respektfuld og retfærdig.

Kolind mener, at gensidig respekt opnås ved at begrænse rå og illegitim magtudøvelse. Det skaber stabilitet i arresten, når de indsatte opfatter magtudøvelsen som delvis legitim. Derudover har det betydning, at de indsatte har en respekt for de ansatte i arresten og en interesse i at efterleve reglementet. Det vanskeliggøres, hvis de ansatte ofte ransager de indsattes celler og sanktionerer. Betjentene skal udvise respekt for de indsattes private sfære i cellen. Denne gensidige respekt for rollerne er ifølge Kolind

ofte til stede i fængslerne. Dette er elementer, som betjentene har for øje, når de anvender deres subjektive skøn i arresten. Dette uddybes i følgende afsnit.

Fængselsbetjentenes subjektive skøn

Som det fremsættes af Sykes og Kolind i teoriafsnittet, er det nødvendigt for fængselsbetjentene at foretage subjektive vurderinger i arresten.

Fængselsbetjentene skal forholde sig til sanktionsmuligheder ved regelovertredelser samt overveje belønninger for god adfærd.

Anders nævner vigtigheden af at være på god fod med de ansatte:

"Jeg vil gerne være gode venner med de ansatte. Fordi jeg vil ikke have, de skal komme ind og ransage for "smøger", jeg vil hellere have, de tænker, jamen det er bare Anders, han er bare skæv, han gør ikke nogen noget. Han hygger sig bare og laver lidt sjov, så jeg er altid sådan lidt. Og så ham der kom tidligere, han havde ikke noget tøj, eller nogen jakke. Så giver jeg ham en jakke, det ser vagterne, og de kan så se, jeg har et godt hjerte." (Bilag:88).

Anders ved, at det er muligt at tilkomme sig nogle goder og belønninger ved at være på god fod med de ansatte. Sykes nævner, hvordan det kan være en fordel for de indsatte, hvis betjenten udvikler sympati for de indsatte. Anders udtrykker samme tanke, da han håber, de ansatte vil anse ham som en sympatisk person. Det gode forhold mellem indsatte og ansatte, der skabes, når de ransager mindre er med til at mindske sandsynligheden for krise og ubalance i arresten.

De indsatte påvirkes af vagternes humør

Anders udtrykker i sit interview, at der er "sure vagter" og "gode vagter" i arresten. Han nævner, at gode vagter er villige til at låse celledøren op, så de indsatte har mulighed for at have fællesskab, mens den sure vagt ikke tillader dette: *"Der er sure vagter og gode vagter. Man ved, hvem der vil åbne døren og hvem man må sidde tre på en pind for."* (Bilag:72).

Citatet viser, at visse vagter bøjer reglerne ved at vende det blinde øje til, når de indsatte sidder flere sammen på cellerne. Derudover låser visse vagter celledøre op, så de indsatte frit kan færdes sammen.

I ovenstående udsagn udtrykker informanten desuden glæde ved de vagter, der er i godt humør. Grunden til dette kan være, at en "sur" vagt typisk vil have fokus på

afstraffelse af de overtrædelser, som de indsatte begår, og påtaler disse hver gang, de erfare. Den negative tone fra vagterne kan dermed være medvirkende til at fremhæve den magtforskel, som de indsatte ikke bryder sig om. Dette diskuteres senere i dette kapitel.

Dette tvinger de indsatte til at have en adfærd, der accepteres af de sure vagter. De indsatte oplever forskellige regelsæt. Det vil sige, det subjektive skøn fra den enkelte vagt gør, at de ofte skal tilpasse sig.

De indsatte oplever ved vagtskifte, at mindre overtrædelser ikke længere accepteres: *"... må ham der ikke komme ind og sidde med os? Ja ja, det er ikke noget problem. Vi sidder og hygger os og sådan noget. Så lige pludselig, så kommer der sådan en sur vagt, han har altid været sådan lidt sur. Og så er det ud."* (Bilag:72).

Lignende citater findes blandt samtlige informanter. De beskriver, hvordan der er fred, idyl og hygge, når de omgås med de gode vagter, hvorefter en af de sure vagter kommer og sanktionerer. Her bliver de indsatte igen gjort opmærksomme på, at deres magt er begrænset.

Det store flertal af "gode" vagter, kan man argumentere for, skaber en positiv forventning om, at visse regler kan bøjes. Det tyder her på, at de indsatte har en forventning om, at vagterne accepterer visse overtrædelser, muligvis for at udvise respekt for de indsatte eller belønne dem for god adfærd.

Den personlige dømmekraft hos den enkelte vagt er altså afgørende for, hvad der vurderes som værende anstændig adfærd over for de indsatte. Den personlige dømmekraft skaber et dilemma for fængselsbetjentene, da de indsatte ønsker respekt og tolerance fra betjentene og de ansatte ønsker, at de indsatte skal indordne sig. Derved kan der indgås kompromisser, hvor betjentene kan nedtone deres kontrolopgave for ro i arresten.

Jævnfør Sykes er betjentenes opgave desuden at sikre ro og orden i arresten, så det kan antages, at størstedelen af vagterne ser igennem fingre med små overtrædelser for at bevare roen i arresten og skabe balance.

Følgende citat er et eksempel på, hvordan dømmekraften er forskellig blandt betjentene:

"... der er nogen, der er perfekte, der er nogen, der klinger, så åbner de og siger, nå er det en bong I har til at stå her, og så lukker han igen, og så er der andre, der åbner, og så får man en bøde på 75 kr. (...) Det er ikke sådan, at de allesammen har pikfjæs på, der er ham der den sure, jeg snakkede om, ellers så..." (Bilag:72).

Anders betegner i citatet en vagt som dårlig, hvis personen straffer de indsatte for at ryge hash. Det understreger, hvorfor de indsatte er begejstrede for at sidde i denne arrest. Der er ligefrem en forventning om, at vagterne ser gennem fingrene med disse lovovertrædelser. Det kan diskuteres, hvorvidt de indsatte er for godt vant og for "forkælede" taget i betragtning af, at de sidder i arrest, men omvendt så er personerne ikke dømt, og man kan derfor argumentere for, de mildeste foranstaltninger skal anvendes, især såfremt det overordnede mål er at afskære de indsatte fra samfundet.

Kolind og SBH beskriver, hvordan størstedelen af ansatte i fængsler anvender deres personlige dømmekraft, når de vurderer, om besiddelse af hash skal straffes. Det ses i citatet, hvordan nogle vagter vælger at sanktionere, mens andre vælger at acceptere eller ignorere.

Hvorvidt bøden på 75 kr. accepteres af den indsatte, giver Anders ikke udtryk for. Han tydeliggør dog, at det er den negative kommunikationsform fra vagten, som han er utilfreds med. Dermed kan man argumentere for, at han anser bøden som en legitim anvendelse af magt fra vagterne, som han naturligvis helst havde været foruden, men han accepterer muligvis, at bøder er en konsekvens af den hverdagsmæssige kontrol og magt, som er en af betjentenes opgaver. Dette betegner Kolind som afgørende for personens modtagelse af straffen. Respekten er ikke til stede fra den indsatte, når det kommunikerede fra betjenten anses som negativt.

Det ses her, hvordan betjentenes roller er vanskelige. På den ene side skal de straffe ulovlig adfærd, men på den anden side ønsker de at anvende personlig dømmekraft til at vurdere, hvordan ro og orden skabes bedst i arresten. Dette betegnes af Sykes som institutionens vigtigste opgave. Betjentenes samlede opgave i arresten er således at opretholde ro og orden, så det overordnede ønske, om at afskærme de indsatte fra resten af samfundet, kan opretholdes samt højne sandsynligheden for, at de varetægtsfængslede rehabiliteres.

Betjentenes magt er dermed begrænset, da deres sanktionsmuligheder vil påvirke sandsynligheden for, at ovenstående kan finde sted. Dette kan endvidere ses som en

måde at demonstrere magt på fra de indsatte side, da de ryger hash, selvom de er klar over institutionens regler. Der ses her et tydeligt magtspil mellem aktørerne i arresten. De indsatte tilkæmper sig magt i form af samvær og stofbesiddelse, da de forårsager uro i arresten, hvis ikke deres ønsker opfyldes. De indsatte har dermed noget at forhandle med, hvilket gør, at der opstår magtspil og modstand. Der opstår et tillidsbånd mellem parterne, som de indsatte ikke vil misbruge ved at skabe uro i arresten.

Ifølge Kolind er betjentene bekendte med, at visse indsatte er forbrugere af hash, og sanktioner derfor udelukkende vil skabe en unødvendig disrespekt. Derudover tyder det på, at de ansatte påvirkes af den daglige interaktion, så hvis ikke de oplever problemer med den indsatte, der ryger hash, så kan det være en af grundene til, at de ikke vil sanktionere og påtale det. Som SBH skriver, så er det også muligt, at betjentene oparbejder et tillidsforhold til de indsatte, hvor der opstår sympati og empati parterne imellem.

I citatet på øverst på side 64, fortæller den indsatte om, hvordan nogle vagter accepterer, at flere indsatte opholder sig sammen i en celle og ryger hash, mens andre udsteder bøder og beder de indsatte om at gå tilbage i egen celle, hvorefter de låses inde. Dette kunne umiddelbart tyde på, at de ansatte er uenige om, hvorvidt rygning af hash i arresten bør straffes med bøde eller ignoreres. Kolind argumenterer med, at social kontrol og god kontakt vil etableres, når vagterne kontrollerer og sanktionerer mindre. Idet flere vagter accepterer, at der ryges hash i cellerne, så gradbøjer betjentene reglerne i arresten og overdrager magten til de indsatte. Ifølge de indsatte så siger vagterne ikke noget til hashrygningen af den grund, at det skaber ro i arresten. En anden mulighed er, at de ansatte har medlidenhed med de indsatte i deres ventetid inden dom. Elementer som rastløshed, vrede og utålmodighed kan skabe medlidenhed fra betjentenes side.

De indsatte beretter om kaotiske tilstande i tilfælde, hvor hashrygende indsatte ikke har haft mulighed for at ryge.

Her demonstrerer de indsatte deres magt ved at skabe et mindre oprør i arresten, fordi de ikke har mulighed for at ryge hash. På den måde bliver de ansatte bekendt med, hvad der vil ske, hvis de fortsat nægter de indsatte muligheden for, at de må ryge hash. Baggrunden, for betjentens beslutning om at ignorere hashrygningen, kan vi ikke

konkludere noget om, da vi ikke har talt med de ansatte. Det er muligt, betjenten ønsker at belønne den indsatte for den afslappede stemning i arresten, hvilket også nævnes af Kolind, som en generel tendens, da betjentene i højere grad ønsker at straffe uroskabende aktivitet i arresten.

Goffman taler om, hvordan belønninger som disse er afgørende for en total institution. Den gensidige respekt, mener informanten angiveligvis, er til stede, når adfærd uden for reglerne accepteres. Flere betjente i Kolinds undersøgelse værdsætter hashens sløvende effekt, og det samme gør sig angiveligvis gældende i arresten. Det ses i nedenstående citat, hvordan betjentene er bekendte med hashsalget i arresten: *"Og så længe folk har hash herinde, så foregår det hele stille og roligt, så er der dejlig fred, det har jeg sagt til alle vagterne, man kan nærmest købe fra sådan et fad, der går rundt".* (Griner). (Bilag:25).

Illegitim magtanvendelse

Klaus fortæller i sit interview, at der er en vagt, som han ikke bryder sig om af den grund, at han føler sig talt ned til og dermed ikke respekteret. Personen har ikke den personlige autoritet, som, ifølge Kolind, er afgørende for de indsattes accept af betjentenes magtanvendelse.

Han nævner en episode, hvor en vagt havde en række cigaretpakker fremme på kontoret. Klaus spurgte, om han måtte købe en enkelt pakke, men blev mødt med et svar om, at der ikke blev solgt cigaretter, så længe han var på vagt. Man kan argumentere for, at vagten gennem sit ordvalg og tonefald tydeliggør sin magtposition over for den indsatte. Vagten besidder styringen i aktiviteten med den indsatte, da den indsatte er magtesløs og ikke kan erhverve sig cigaretterne uden accept fra vagten. Informanten gav udtryk for, at alle andre vagter solgte cigaretter på kontoret, og at det ikke var imod reglerne. Vi observerede desuden under rundvisningen gentagne gange, at der blev solgt cigaretter fra kontoret.

Ifølge Goffmans totale institution vil en klient under sit ophold føle sig krænket. Klaus oplever i situationen at blive krænket, fordi han oplever, at vagten undertrykker ham og udnytter sin status som magthaver. Den indsatte mener angiveligvis, at fængselsbetjenten anvender magt på en måde, som ikke er retfærdig. Dette sænker respekten fra den indsatte og kan i sidste ende udmønte sig i, at den indsatte begår en form for modmagt.

Dette tydeliggør distinktionen mellem de forskellige vagter i arresten. Dette er endnu et eksempel på, at vagterne gør tingene forskelligt, hvilket sætter de indsatte overfor konstant at skulle tilpasse sig de forskellige situationer, som opstår i interaktionen med de ansatte i en ellers rutinepræget hverdag. Det kan skabe forvirring blandt de indsatte, hvis der gælder forskellige regler i arresten alt efter hvem, der er på vagt.

Det er dog muligt, at de betjente, der sælger cigaretter fra kontoret, anvender deres belønnende magt, og derved bøjer reglerne for de indsatte. Hvis dette er tilfældet, håndhæver personen blot det gældende reglement i arresten, omend på en måde, som informanten finder nedladende og respektløs. Hvis dette er tilfældet, er dette et eksempel på en regel, der er blevet bøjet så ofte, at de indsatte ikke ved, at betjenten håndhæver en gældende regel.

Den distancerende betjent kan også være god betjent

De indsatte er ikke enige om, hvilke egenskaber en god vagt skal besidde.

Klaus betegner den hårde og kontante vagt som den bedste. Han mener altså ikke, at en vagt behøver være blød for at være god:

"En af vagterne han er sådan meget hård, han tager ikke med til det her kirke-noget, men han er efter min mening den flinkeste vagt, uanset hvor hård han er." (Bilag:19).

Citatet illustrerer, at det ikke er nødvendigt at være blød eller at deltage i de sociale aktiviteter for at være en vellidt betjent. En blød vagt defineres sandsynligvis som en vagt, der lytter til de indsatte og vurderer situationen, som belyst i tidligere analyseafsnit om det subjektive skøn. En af grundene kan være, at de indsatte ved, hvad der er tilladt for den kontante vagt. Han gør sit arbejde med respekt og venlighed, men med en vis distance til de indsatte. Dette underbygges af følgende udsagn:

Der er en vagt, som overværer gårdturen, som står på trappen, og så er vi i gården. Fx vi kan godt stå og snakke om noget og fx hvis Franz, han er her, og han er meget berejst, så kan vi godt sige, hvad har du ikke også været i Afrika, Franz? Så der er ikke noget, du ved, med at det er dem og så os. Men de blander sig ikke, det er kun hvis vi ønsker. Fx kom en af vagterne til mig og spurgte, om jeg brugte noget til skægget, fordi han ville gerne til at have langt skæg og sådan noget. Næh, ikke i tiden, men har tænkt på at købe en skægkur, nå om han så ikke måtte låne noget. Og det måtte han jo gerne, hvis jeg gjorde det". (Bilag:57).

Dette citat viser, hvordan de ansatte ikke blander sig i de indsattes interne kommunikation på gårdturen, med mindre de indsatte henvender sig til ham. Når dette sker, kan der forekomme uformelle samtaler og bytterelationer, der bryder med os-dem dikotomien i arresten.

Det virker i citatet til, at de indsatte er glade for at have muligheden for at tage kontakt med gårdvagten, hvis de ønsker det i en uformel kontekst. Dette højner den gensidige respekt, og man kan antage, at denne form for samtale er med til at udligne magtforholdet i relationen. De indsatte accepterer betjentens rolle som overvåger, da den fysiske afstand mellem parterne udviser respekt for de indsattes indbyrdes samtaler.

Det samme gør sig gældende senere i citatet, hvor vagten beder en af de indsatte om hjælp. I denne situation har den indsatte magten i interaktionen, da den indsatte har nogle evner, som betjenten ønsker at lære.

Forholdet til autoriteterne

Ovenstående viser den vanskelige håndtering af magt i arresten, da de indsatte har forskellige syn på, hvordan betjentene skal udøve magt. Betjentene er autoriteterne eller beslutningstagerne i arresten. Det er dem, der i sidste ende kan bestemme, hvilke regelovertredelser, der kan tolereres og hvilke, der skal sanktioneres. Det er ikke alle informanter, der er lige begejstrede for den distance, som betjentene vælger at lave eksempelvis på gårdturene. Palle udtaler følgende om distancen til de ansatte:

"... det føler jeg, at de fleste forsøger at gøre – altså laver en distance mellem os. De er autoriteter på en eller anden måde, og det bryder jeg mig egentlig ikke om." (Bilag:99).

Palle giver udtryk for, at de ansatte bevidst forsøger at skabe en distance mellem indsatte og ansatte, fordi vagterne er autoriteter. Dette vil ud fra Goffmans perspektiv være en naturlig del af at være varetægtsfængslet, hvor der vil være en naturlig kløft mellem dem og de ansatte. Han bryder sig ikke om betjentenes magt i arresten. Dette skal Palle tilpasse sig, da han befinder sig i en arrest, hvor autoriteterne har det sidste ord.

Positive elementer der karakteriserer betjentene.

Den positive fremtoning fra vagterne er gentagne gange nævnt som en vigtig egenskab,

som betjentene skal besidde. Nedenstående citat omhandler projektets primære gatekeeper, der omtales som en god vagt, da han er positiv og udviser empati:

"Jamen han er rigtig god. Og så kan han sætte sig i de indsatte sted. Men han er en af de gode." (Bilag:100).

I interviewet giver Palle udtryk for, at gatekeeperen er uformel i sine samtaler og sjældent bliver sur. Godt humør er, som beskrevet tidligere, afgørende for, om en vagt betegnes som god eller dårlig.

Endvidere nævnes det, at empatien hos vagten også er en vigtig årsag til, at vagten betegnes som god. Empati hos vagterne betegnes af SBH, som en faktor, der er medvirkende til at nedsætte fokus på den magtforskel, der forekommer i relationen mellem aktørerne. Det tyder på, at vagten, med sin adfærd og retorik, bidrager til, at informanten føler sig respekteret i arresten. Vagterne er i en position som magtudøvere, men forsøger at nedsætte denne kløft ved at have en god kommunikation med de indsatte.

Dette understreger vigtigheden af, at de ansatte anvender kommunikationsformer, hvor der ikke er fokus på magtforskellen. Nogle foretrækker, at vagterne ligeværdigt er med i samtalerne mellem de indsatte, mens andre foretrækker, at de holder afstand, og lader de indsatte interagere uden indblanding. Informanterne er dog enige om, at de værdsætter empati, forståelse, tillid, godt humør og respekt fra betjentenes side.

Manglende respons på forespørgsler

I dette afsnit fremstilles informanternes frustration over, at betjentene ikke altid lytter til de indsatte forespørgsler omhandlende mulige forandringer i arresten.

På dette punkt udtrykker de indsatte stærke negative holdninger til kommunikationssamspillet med de ansatte. Anders fortalte således om kommunikationen:

"Det er ligesom at snakke til en dør. Og det er sgu fucked up. Du kan ikke rigtig. Der er sket mange ændringer, de har bare taget og taget og taget fra os. Pizza, delikatessen, de har gjort det meget strammere med at lukke dørene, ikke? Men hvad har vi fået for det? De har kun taget og taget." (Bilag:84).

Ovenstående udsagn illustrerer, hvordan den indsatte ikke føler sig hørt i kommunikationen med betjenten. Erfaringer fra Long Lartin-fængslet i USA viser, at

det påvirker de indsatte adfærd positivt, hvis de føler sig hørt og til dels medbestemmende i forhold til ændringer i fængslet. De indsatte har de seneste år oplevet en række stramninger i forhold til deres goder. Sykes beskriver, hvordan gentagne stramninger i de indsatte vilkår kan forårsage en krise blandt de indsatte.

De havde tidligere mulighed for at bestille mad fra byens restaurant hver dag, men de nye regler betyder, at de indsatte nu kun har mulighed for dette to gange om ugen. De ansatte begrundede dette med, at de, fra ovenstående instanser, er blevet bedt om at stramme op omkring frihederne i arresten. De indsatte blev tvunget til at tilpasse sig nye madregler. De oplevede dette element som enormt frustrerende, og følelsen af magtesløshed kom til udtryk, da de ikke følte nogen medbestemmelse i forhold til den mad, de havde mulighed for at indtage. Endvidere har fængselspersonalet besluttet, at der kun kan bestilles mad fra en bestemt restaurant, og det er flertallet i arresten, der bestemmer hvilken.

En af de største og mest gennemgående utilfredsheder med den totale institution omhandler madpolitikken i arresten. Ifølge Goffman skal de varetægtsfængslede tilvænne sig en hverdag inden for det, den totale institution tilbyder. Vi oplevede fra samtlige informanter, at maden var utilfredsstillende, og deres kritikpunkter blev allerede fra starten af interviewene uopfordret rettet derhen imod. Arresten har ikke eget køkken, og derfor modtager institutionen mad i papkasser leveret fra et andet fængsel. Flere af informanterne fortalte om udkogte ris og grønsager, og mad som ikke er varmet ordentligt op. SBH erfarede, at maden har stor betydning for de indsatte, da utilfredsstillende mad skaber store frustrationer. Især måden maden præsenteres på, og placeringen hvor den indtages, påvirker de indsatte. De mindes ved hvert måltid om, at de befinder sig i et fængsel ved, at den skal indtages af en paptallerken isoleret i cellen.

De indsatte har erfaret, at det ikke hjælper at udvise negativitet over for betjentene, da det ikke forandrer noget.

Som følge af kvaliteten af arrestens Sønder Omme-bakker, har flere tillært sig at lave mad med en elkoger, da det er eneste apparat, som er på værelserne. Casper beskriver følgende: *"Du lærer at lave alt i en elkedel, når du er herinde. Du kan koge æg, du kan koge pølser, du kan koge ris og du kan varme sovs."* (Bilag:33).

De indsatte forsøger at modificere den manglende mulighed for levering af mad udefra ved selv at lave mad i deres celler. Man kan dermed argumentere for, at de indsatte

udviser en form for modstand over for maden i Sønder Omme-bakkerne. Det er dog også muligt, ud fra Goffmans perspektiv, at beskrive de indsattes handling som en tilpasning af de normer, der er gældende i institutionen, da de ikke ønsker at udvise utilfredshed over for betjentene i arresten. Goffman kalder dette for omvendelsen, da de indsatte indfinder sig med madsituationen, da de overordnet set har det godt i arresten.

De indsatte kan i perioder føle sig magtesløse

Tidligere i denne analysedel fremstilles det, hvordan de indsatte tilegner sig magt ved at opføre sig roligt, når vagterne ser gennem fingre med regelovertrædelser i arresten. De indsatte fik, i nogle tilfælde, lov til at bryde reglerne, når de befandt sig flere personer i en celle, eller hvis de røg hash.

Dette afsnit viser et modsatrettet billede, da de indsatte er yderst kritiske, når de fortæller om betjentenes respons på ønsker i arresten. Samhørigheden mellem de indsatte og betjentene er i dette kapitel begrænset.

Anders fortæller, at de ansatte ikke ønsker at indgå i dialog med de indsatte omkring, hvorfor reglerne på stedet er, som de er. Hvis en indsat ønsker at diskutere reglerne med en betjent, så bliver de bedt om at gå ind i deres celle, hvorefter døren låses efter dem. Når samtalen mellem indsatte og ansatte indeholder de indsattes utilfredsheder, så kommer der et andet billede frem. Betjentene fremstilles ikke længere som lyttende, forhandlende og empatiske, som det sås tidligere i denne analysedel:

"Der er nogle af de vagter, som er her, dem kan du ikke sige noget til. Så ved du godt, hvor du havner henne, og det er nede på kammeret, og døren bliver smækket. Så er det bare nemmere at sige, nå og så gå." (Bilag:131).

Denne adfærd fra vagterne får de indsatte til at erkende, at de ikke kan forandre noget i arresten ved at kommunikere med de ansatte. De indsatte fortæller, hvordan de eneste forandringer, der finder sted i arresten, forringer deres vilkår under varetægtsfængslingen, og hvis de udtrykker utilfredshed, så tager de ansatte yderligere goder fra dem. Det ses her, hvordan de indsatte mener, at vagternes magtudøvelse er illegitim. Dette skaber spændinger mellem aktørerne, som får den indsatte til at trække sig fra interaktionen. Idet de indsatte ikke tildeles goder, men udelukkende føler de fratages, så forøges følelsen af magtesløshed. Det er tydeligt, hvordan disse

stramninger skaber utilfredshed blandt informanterne. Magtesløshed har skabt en tilpasningsstrategi for de indsatte, som gør, at de trækker sig tilbage fra de ansatte. De har erfaret, at det ikke gavner dem at brokke sig over utilfredsheder.

Flere af informanterne giver ligeledes udtryk for, at de opgiver at klage til de ansatte, da de frygter, at disse klageudsagn vil blive nedskrevet i deres journaler.

Dette får flere af informanterne til at undgå at indgå i dialog med betjentene. En måde at forhindre denne følelse på kan være, at de indsatte vælger en talsmand, som de er fortrolige ved at gå til. Problemet er bare, at de indsatte frygter måden, betjentene betragter denne talsmand på:

"Problemet er igen, hvad nu hvis du bliver bedt om nogle ting fra de andre indsatte, som faktisk kunne skabe en splid mellem dig og så vagterne, og du faktisk ender med at ryge ind til Aalborg. Det er derfor, vi ikke har en talsmand herinde lige nu..." (Bilag:23).

De indsatte frygter altså, at de ansatte ikke kan se, at de utilfredsheder, der nævnes af talsmanden, ikke nødvendigvis er personens egne utilfredshedspunkter, men i stedet en generel betragtning fra andre. De frygter, at betjentene vil anvende deres magt til at overflytte personen til en arrest, hvor de indsatte har dårligere vilkår. Derfor har de indsatte tilpasset sig denne situation på trods af, at flere af dem ønsker at have en talsmand.

Informanterne gav generelt udtryk for at have tilpasset sig arrestens forhold på en lang række punkter, men der var også en enkelt informant, hvor dette ikke i samme grad gjorde sig gældende:

"... straffen i at komme herhen er, at du bliver taget ud af dit liv, og sidder på et lille kammer uden toilet, men det er ikke det, der er straffen. Det er at blive taget ud fra dit liv. Det er nok i sig selv. Alt det andet skal de lade være med. Det er der ikke nogen grund til, det er bare at tage pis på folk egentlig. Det er et eller andet magtliderligt styre at rende rundt i, det giver ikke mening inde i mit hoved." (Bilag:16).

Dette citat beskriver, hvordan følelsen af magtesløshed i arresten tvinger de indsatte til at tilpasse sig hverdagen i arresten. Han forklarer, hvordan den tilpasning væk fra dagligdagen uden for arresten, ifølge ham selv, bør være straf nok i sig selv.

Han giver udtryk for, at vagterne "tager pis på de indsatte", og han oplever, de ansatte i arresten som "magtliderlige". Han mener altså, at vagterne i for høj grad anvender deres magt på en måde, som ikke er nødvendig. Han oplever ikke, at betjentene er

retfærdige, upartiske og respektfulde, som Kolind mener, er afgørende for, at de indsatte respekterer den enkelte betjent. Han føler sig derimod latterliggjort.

Dårlige arbejdsvilkår og ligeså dårlig løn

Et element, hvor de indsatte især føler sig underordnet af fængselsvæsenet herunder kriminalforsorgen, er bestemmelserne omhandlende arbejdsforholdene og udbetalingen af "løn". De indsatte føler ikke, at de kan leve af den dagsdusør, som de får for at arbejde³. De indsatte føler ikke, at dagsdusøren slår til, fordi de selv køber mad jævnfør institutionens mad i form af Sønder Omme-bakker. Flere informanter beskriver arbejdsopgaverne i arresten, som krænkende og nedladende og henviser direkte til at det er slavearbejde, da hverken belønningen eller arbejdsvilkårene ville accepteres uden for arresten. Klaus fortæller: *"Det er da billig arbejdskraft. Det virker meget konkurrenceforvridende, i min verden. Man må ikke have slaver i Danmark, så vidt jeg ved. Det dernede er slaveri, simpelthen kort og kontant."* (Bilag:14). For Anders havde det den betydning, at han hurtigt stoppede med at arbejde: *"Ja jeg fandt hurtigt ud af, at det er slavearbejde. Det gider man ikke. Altså hvis du gør det, så er det for at få fritid, så står du bare, og hører på alle de andre kriminelles mærkelige røverhistorier, deres fucking bullshit."* (Bilag: 67).

Ifølge Thomas får han ikke udbetalt den løn han burde få for det arbejde, han udfører i arresten. Thomas udtaler: *"Jamen ifølge reglerne, skal de give os det løn vi har optjent, i stedet for at tage røven på os. Jeg har været her i 4 måneder, du skal have kompetenceløn efter 3 dage, men hvorfor har jeg ikke fået det endnu. Fordi de kan, og kun derfor. Det er ikke i orden! Det er ikke i orden at et menneske skal sidde og styre, hvad jeg skal have i løn, og hvad jeg ikke skal have. Det kan man ikke, det er direkte ulovligt."* (Bilag:28)

Jævnfør Goffman forekommer der en uoverensstemmelse mellem arbejdsindsats og betalingsydelse, hvilket Klaus understreger i ovenstående citat. De indsatte er altså utilfredse med det arbejde, arresten kan fremskaffe. De ansatte har magten i interaktionen, hvor de kan bestemme, hvilket arbejde de indsatte skal lave. Dog irriterer det de indsatte, at de ansatte ikke udbetaler den rigtige løn, som de mener de er berettede til. Selvom de ansatte har magten til at beslutte, hvad arbejdet består af, så er de indsatte ikke tvungne til at arbejde og kan til enhver tid lade være. Mange

³ En dagsdusør består af 75 kr.

fortsætter dog, da friheden ved at komme ud af cellerne, opvejer de negative vilkår under arbejdet.

Såfremt de ansatte ikke kan skaffe tilstrækkeligt arbejde til de indsatte, så sættes de til at udforme julestjerne for at vise deres villighed til at arbejde. Det ses, hvordan der ikke sættes høje standarder for arbejdsydelsen, og de indsatte giver udtryk for at kede sig. Endvidere kan arbejdet anses som nedværdigende, da julestjernerne ikke anses til at have nogen væsentlig funktion.

Skyldig til det modsatte er bevist?

Det er en præmis i det danske retssystem, at en person er uskyldig, indtil det modsatte er bevist. På trods af dette giver flere indsatte udtryk for, at de ansatte anser dem som værende skyldige på trods af, at de ikke er dømt for den kriminalitet, de er sigtet for. Casper berettede således:

"Altså i starten så siger de, hvad har du gjort? Og jeg siger, jeg er uskyldig, jeg har ikke gjort noget. Og så siger de, ja ja det siger I alle, når I kommer herind jo, men du må jo have gjort et eller andet, siden du er endt her ikke... de har jo en holdning til dig fra starten af... jeg synes det er mærkeligt, at folk bliver behandlet som skyldige, og det gør de." (Bilag:58).

Dette er noget, der frustrerer flere af informanterne og påvirker deres forhold til betjentene. Når betjenten svarer, "ja ja, det siger I alle", så stigmatiseres samtlige indsatte som kriminelle, og de indsatte føler dermed, at de ansatte taler ned til dem og disrespekterer dem. Ifølge Goffman har klienterne en følelse af mindreværd, skyld og svaghed. Baggrunden, for hvorfor betjentene pointerer denne magtforskel på denne måde, er uvis, men citatet påviser, at informanterne ikke bryder sig om den kløft, der, efter deres mening, er urimelig. En enkelt informant udtrykker sin mulighed for modmagt, når han føler sig meget dårligt behandlet af en betjent:

"Hvis der er en her, der skulle knække mig og ødelægge mig fuldstændig, hvor jeg ved, at det er umenneskeligt, så skal hele min familie brænde op i helvede, hvis ikke jeg skal finde ham, når jeg kommer ud herfra. Altså hvis det er noget, der ødelægger mig virkelig. Så skal det være virkelig respektløst." (Bilag:88).

Selvom informanten påpeger, at han skal have været udsat for en virkelig modbydelig behandling af de ansatte, før ovenstående er relevant, så udviser citatet en magt, som informanten har mulighed for at udøve efter løsladelse.

Generelt bør det igen pointeres, at de indsatte er tilfredse med langt størstedelen af de ansatte i arresten. Alligevel fyldte utilfredshedspunkterne størstedelen af indholdet i interviewene. Informanterne havde generelt en større interesse i at fortælle, hvad de ønskede forbedret i arresten frem for at fortælle, hvad de var tilfredse med.

Ovenstående analysedel viser det dynamiske magtspil, der forekommer i arresten. Der gives eksempler på situationer, hvor betjentenes magt er begrænset. Betjentene anvender deres subjektive skøn til at vurdere sanktioner og belønninger med institutionens overordnede mål for øje.

10.3. Analysedel 3

Magtforholdet mellem de indsatte i arresten

Problemformuleringen foreskriver, at vi med dette projekt ønsker at undersøge fænomener vedrørende magtforholdene i arresten. Som erfaret i interviewene, optræder der også et magtspil mellem de indsatte. Dette analyseafsnit indeholder derfor informanternes oplevelse af dette magtforhold.

Det præsenteres, hvordan de indsatte oplever det interne hierarki i arresten. Herunder vil de indbyrdes relationer og grupperinger være genstand for analyse. Arresten består af knap 40 indsatte, hvoraf cirka en femtedel er sigtet for sædelighedskriminalitet. Når der i dette analyseafsnit tales om grupperinger, så er det med udgangspunkt i, at de sædelighedssigtede definerer den ene gruppering, mens de resterende indsatte defineres som den anden gruppering.

For at de indsatte kan begå sig i arresten, anses det som en nødvendighed, at de erhverver sig viden om de uformelle normer, strukturer og værdier, som er gældende i arresten. De indsatte præsenteres for disse i mødet med arrestens indsatte.

Arresten fungerer som et lille samfund bestående af forskellige felter, hvor der kræves forskellige handlemåder alt efter hvilket felt, de indsatte befinder sig i. Blandt de indsatte kan det være anvendeligt at tilegne sig økonomisk eller social kapital - for at opnå respekt fra de andre indsatte på baggrund af deres symbolske kapital. Dette element uddybes senere i analysedelen.

Ovenstående definerer eksempler på de magtspil, der eksisterer blandt de indsatte. Analysedelen indeholder derfor måden, hvorpå de indsatte tilpasser sig dette magtspil.

Hierarkiet i arresten

I interviewene med de seks indsatte kom det til udtryk, hvordan de oplevede det interne hierarki forskelligt. Især de to interviewede sædelighedssigtede oplevede, at der eksisterer et tydeligt hierarki i arresten. Dette var ikke i samme grad gældende blandt undersøgelsens resterende indsatte. Dette vil komme til udtryk i følgende afsnit.

De sædelighedssigtede er nederst i hierarkiet

I interviewene med de to sædelighedssigtede er det tydeligt, at de oplever eksistensen af et hierarki. Simon udtaler, at man ikke kan undgå at opleve et hierarki, når man sidder varetægtsfængslet med denne sigtelse: *"Det kan man jo ikke undgå. Der er nogle, som er mere end andre. (...) Men der vil være hierarki sådan et sted her, og især for os i den position vi er i."* (Bilag:123).

De sædelighedssigtede fortæller, hvordan de andre indsatte ikke ønsker at interagere med dem. Rasmus giver udtryk for, at de sædelighedsdømte derfor holder sig for sig selv. Betjentene er også opmærksomme på den anspændte situation, således der ikke opstår uroligheder.

Rasmus fortæller: *"... de kommer fandeme og låser døren ude ved os, hvor vi arbejder i tide og utide. Jamen, de er bange for, at der skal ske os noget. Og hvis der kommer en ny ind, så ved vi godt, at vi skal kigge en ekstra gang efter."* (Bilag:137).

I første del af citatet ses det indirekte, at Rasmus er utilfreds med, at betjentene låser dem inde på deres arbejdsplads i arresten. Det tyder på, at de indsatte ikke frygter at blive overfaldet, mens de arbejder. Trygheden er antageligvis steget, som tiden er gået, da de sædelighedssigtede informanter begge har befundet sig i arresten i over ét år, og ikke beretter om fysiske konfrontationer i den tid.

Sidst i citatet nævner Rasmus, at det især er over for nye indsatte, at de har behov for at færdes ekstra forsigtigt. Grunden til dette kan være, at de nyankomne ikke er bekendte med arrestens normer om at anse de sædelighedssigtede som usynlige.

Som beskrevet i ovenstående anser de resterende indsatte i arresten knap de sædelighedssigtede som værende en del af arresten. Selvom dette er en kendsgerning, bor de side om side i arresten. Følgende udsagn eksemplificerer forholdet fra en indsat, der ikke er sædelighedssigtet:

"De andre vil slå dem ihjel, hvis du spørger dem. Inderst inde er det jo ikke så godt det der,

så de holder dem meget adskilt, og jeg betragter dem som slet ikke værende her faktisk, det er også derfor jeg ikke har nævnt dem. De er her slet ikke, jeg kommer i nærheden af dem, det kan jeg ikke undgå som gangmand, men jeg kigger ikke på dem, eller snakker med dem, intet, kommunikerer ikke med dem, det nytter ikke noget. Begynder jeg at snakke med dem, så er der ikke andre, der snakker med mig.” (Bilag:17).

Klaus følger i dette tilfælde de indsattes uformelle normer, hvor han ikke anser de sædelighedssigtede som tilstedeværende i arresten. Klaus forholder sig ikke til, om dette er retfærdigt, men han nævner til slut nødvendigheden af dette, hvis han ønsker at være i kontakt med den resterende gruppe indsatte.

Casper giver ligeledes udtryk for, at han ikke har noget med de sædelighedssigtede at gøre. Han anser det også som fordelagtigt, at de sædelighedssigtede i arresten arbejder for sig selv, da det kan hindre konfrontationer mellem grupperingerne.

Der ses altså en tendens til, at de sædelighedssigtede holder sig for sig selv i arresten. De andre indsatte følger den uformelle regel om, at de ikke vil interagere med de sædelighedssigtede, selvom de er principielt uskyldige. Dette kan skyldes, at de andre indsatte indretter sig efter det hierarki, der er, for at gøre deres egen varetægtsfængsling nemmere. Dette kom til udtryk i ovenstående citat af Klaus, der siger, at han ikke taler med de sædelighedssigtede, da det vil udstøde ham fra de andre indsattes fællesskab. Ovenstående symboliserer et anspændt forhold mellem grupperingerne. Sykes vil argumentere for, at denne anspændthed til sidst vil resultere i en større krise. Erfaringerne fra arresten har dog vist, at dette ikke er sket endnu, antageligvis fordi de indsatte frygter at blive overflyttet til en anden arrest. SBH vil i stedet argumentere for, at disse interaktioner grupperingerne imellem skaber ubalance i arresten. De beskriver vigtigheden af, at de sædelighedssigtede skal være forsigtige for igen at skabe balance i arresten.

Alle informanterne er bevidste om, at der eksisterer en kløft mellem grupperne. Denne erkendelse er medvirkende til at mindske magtkampene i arresten. Dette illustreres af Simons udsagn: *”Så længe vi holder os for os selv, er der forholdsvis ro, så vi undgår for mange kampe med de andre indsatte”.* (Bilag:117).

Rasmus forklarer dog, at han passer på engang imellem: *”Jo, altså du kigger dig over skulderen engang imellem... Når de kommer, så skal du sådan lige tænke dig lidt om. Du skal ikke gå alene sådan lige...”* (Bilag:127).

Dette illustrerer, at den magt, som de andre indsatte har i arresten, påvirker, hvordan

de sædelighedssigtede tilpasser sig, og ifølge Goffman vil de sædelighedssigtede være meget tilbageholdende i den måde, de agerer på i arresten. De sædelighedssigtede har under varetægtsfængslingen trukket sig tilbage, og prøver at forholde sig meget passivt under opholdet i arresten. De færdes ikke i fællesområderne som styrketræningsrummet, billardrummet, arbejdsrummet osv. Som SBH beretter om, er dette en bevidst strategi fra de sædelighedssigtedes side, da de er bevidste om, at det er bedst at træde varsomt i arresten, da de ikke altid føler sig i sikkerhed, når de omgås i arresten. Denne form for magt, som de andre indsatte har over de sædelighedssigtede, kan antages at være en af de ypperste former for magt, en gruppe kan udøve. De sædelighedssigtede ønsker ikke hævn eller begå modmagt i arresten, da de har tilpasset sig deres rolle i arresten.

Ingen interne opgør mellem grupperne

De ikke-sædelighedssigtede indsatte lægger ikke skjul på, at det er dem af de indsatte, der næsten entydigt udøver magt i arresten. En informant fortæller, at han først boede tæt på de sædelighedssigtede, hvorefter han selv bad om at blive flyttet, da han var bange for, at han ikke ville kunne tilbageholde sig fra at skabe en konfrontation:

"Jeg kunne bare ikke blive ved med at have celle nedenunder, (hvor de sædelighedssigtede også har), og så skal jeg bruge toilettet dernede, så kan du godt risikere, at han kommer ud fra toilettet. Og så stoledede jeg bare ikke nok på mig selv til, at jeg kunne holde mig i skindet eller hvad skal man sige. Jeg synes det er så frygteligt..." (Bilag:55).

Palle udtrykker en forundring over, at der, i den lange periode han har siddet i arresten, ikke er sket de sædelighedssigtede noget:

"... det er underligt, at der ikke er sket noget endnu, for det havde der gjort alle mulige andre steder, så var de blevet overfaldet. Men det er fordi, folk gerne vil afsone i god ro og orden her. Jeg har også stået ved siden af dem flere gange. Det er underligt, og så går jeg også væk fra dem, hvis jeg opdager, der står en bag ved mig. Men andre steder, kunne de måske godt være blevet overfaldet." (Bilag:108).

Selvom de indsatte i interviewene påtaler fjendtlighed til de sædelighedssigtede, har ingen de i sidste to år angrebet dem. Ud fra citatet kan det læses, at de indsatte vil afsone i ro og orden. De ønsker at undgå for meget ballade, som kan få betydning eller konsekvenser for deres egen videre afsoning i fængsel. Ses dette i relation til Long

Lartin-fængslet, er det stort set de samme præmisser, der gør sig gældende, nemlig at de indsatte vil undgå konflikter og eventuelle konsekvenser, som konfrontationer kan medføre.

Ligeledes henvises der i Long Lartin til, at sexforbrydere befinder sig nederst i hierarkiet, da de ikke accepteres af det øvrige fængselssamfund.

Flere af informanterne giver udtryk for i interviewene, at når der kommer en ny indsat, er det første, man gør at finde ud af, hvad han sidder i varetægt for. Såfremt det er en sædelighedssigtet, ønsker de indsatte ikke at interagere med denne. Hvis ikke personen er sigtet for denne lovovertrædelse, så har det ingen betydning i arresten, hvilken kriminell handling, de så er sigtede for.

De sædelighedssigtede vinder aldrig

Ovenstående bevidner, hvordan magtspelet i arresten mellem de sædelighedssigtede og de resterende ikke er til stede, da de sædelighedsdømte ikke yder modmagt over for den måde, gruppen behandler dem på. Dette kommer endvidere til udtryk i nedenstående citat.

Rasmus beskriver i følgende citat, hvordan de sædelighedssigtede i arresten intet bestemmer, og det må de erkende, når de færdes i denne arrest: *"Det er de andre, som bestemmer. Det må vi bare leve med, så længe vi er her."* (Bilag:135). Dette underbygger han i interviewet med, at de sædelighedssigtede havde et ønske om at få leveret mad et nyt sted fra. De ansatte har nævnt, hvordan det udelukkende er muligt at bestille mad ét sted fra i byen. Flertallet af de indsatte i arresten bestemmer, hvilket sted der er mulighed for. Hvis de sædelighedssigtede ønsker mad fra et andet sted end de øvrige indsatte, så gør deres mindretal, at det ikke er muligt. Dette afspejler, at de sædelighedssigtede må indordne og tilpasse sig den store gruppe af indsatte. De nederste i hierarkiet i arresten er altså ikke blot underlagt magt fra de ansatte, men også fra de øvrige indsatte. På trods af at de sædelighedssigtede udtrykker deres frustration over for de ansatte, så forandres reglementet ikke.

De sædelighedssigtede er dermed tvungne til at tilpasse sig de forhold, som opstilles i arresten. De sædelighedssigtede vil derved altid besidde en følelse af, at de andre indsatte har magten, da de selv er i mindretal.

De sædelighedssigtede må stå sammen

En tydeliggørelse af kløften, mellem de sædelighedssigtede og andre indsatte, fremkommer af det faktum, at de to sædelighedssigtede igennem deres interviews anvender betegnelsen, "vi" frem for "jeg", når de skal forklare om varetægtsfængslingen. Flere eksempler er vist i det ovenstående, ellers kan følgende eksempler nævnes: *"Vi passer os selv, så de er ikke så stride over for os."* (Bilag:112). *"ja, vi køber selv vores mad, vi spiser ikke det, vi får her. Så vi køber selv ved købmanden der."* (Bilag:113). Betegnelsen "vi" anvendes ikke på samme måde af de andre indsatte. Dette viser, at de sædelighedssigtede holder sammen, og dermed hjælper hinanden til at klare hverdagen i arresten.

Eksistensen af hierarki i den store gruppering

Som skrevet i starten af denne analysedel mener størstedelen af de ikke-sædelighedssigtede ikke, at der er et hierarki i arresten, mens kun en enkelt informant direkte udtaler, at der eksisterer et hierarki blandt de indsatte i arresten.

En indsat, som har siddet varetægtsfængslet flere gange, også i forskellige arresthuse, mener ikke, at der er et defineret hierarki i arresten: *"Ikke sådan rigtigt her, de andre steder ja, men ikke her. Måske er der da nogen, der prøver at være sådan lidt, men nej, det synes jeg egentlig ikke."* (Bilag:95).

Citatet påpeger, at han godt er klar over, at nogle af de indsatte prøver at bestemme mere end andre. Dette ses ved, at han fortæller, at nogen forsøger at føre sig lidt frem. Alligevel siger han, at der ikke er et rigtigt hierarki. Han antyder dermed, at der er nogle små antydninger til et hierarki, men at det er begrænset, og han tillægger det ikke nogen væsentlig betydning.

Anders oplever slet ikke noget hierarki i arresten. Han har ikke oplevet at have problemer eller konfrontationer herinde med nogle af de andre indsatte endnu. Han berettede endvidere, at han interagerer med stort set alle, og det ser han ingen problemer i. Dette bakkes op af Casper, som, i sit interview, heller ikke anerkender tilstedeværelsen af et hierarki.

Men der eksisterer jo et hierarki i arresten

Klaus er den eneste informant i den store gruppe, der har opfattelsen af, at der eksisterer et hierarki i arresten. Han fortæller, at hierarkiet kan spores ved: *"... hvem*

der går uden om hvem ude på gangen. Hvem der går først ned ad trappen, men ellers synes jeg ikke, at der er noget.” (Bilag:20).

Han mener, det er tydeligt, hvem der først går ned ad trapperne, og hvem de indsatte har mest respekt overfor. I sådanne situationer er der tale om magt, da det antageligvis er den person, der besidder størst symbolsk kapital, der først går ned ad trappen. Selvom der ikke udveksles ord, mener Klaus, at eksemplerne viser eksistensen af et hierarki blandt de indsatte.

Klaus nævner i interviewet, at han ikke selv deltager i denne positionskamp. Han oplever, at nogle af de indsatte bliver pressede ud i situationer, som de ikke har lyst til: *”...men jeg kan godt se, hvis det ses med nogle andre øjne, så kan jeg da godt se, at der er nogen, der bliver presset til at gøre nogle ting herinde, de ikke har lyst til. Men det er ikke ret voldsomt, jeg vil nærmest sige, at der er mere hierarki udenfor end herinde. Men det er også mit indtryk, at der foregår mere i andre arresthuse af hierarki.” (Bilag:20).*

Han henviser til, at de indsatte, som ikke sidder under B&B, i nogle henseender bliver presset ud i at sende breve ud for deres medindsatte, som er underlagt kontrollen. Han fortæller, at det oftest er dem, der er øverst i hierarkiet, der kan få presset en indsat til at sende et brev ud.

Der opstår et magtspil i arresten, når en indsat nægter at afsende et brev for en anden indsat. Klaus udøver modstand i arresten, da han ikke ønsker at afsende breve for andre indsatte med B&B. Han nævner dog, at han en enkelt gang har sendt et brev for en indsat, der havde brug for at skrive til sin mor.

Det kan argumenteres med, at Klaus besidder et stort netværk i arresten, hvilket har sikret ham status i form af social kapital, som gør, at han kan nægte ordrer fra personer højt i hierarkiet.

Hierarkiet forandres med tilstedeværelsen af en rocker

Klaus nævner i interviewet begrænsede eksempler på tidspunkter, hvor han mener, hierarkiet i arresten kommer til udtryk. Han nævner dog en række eksempler, hvor hierarkiet indirekte kommer til udtryk. Han nævner eksempelvis, hvordan det påvirker de indsatte i arresten, når der er en rockerrelateret i arresten:

”... det lyder faktisk lidt mærkeligt, men det er en fordel at have en rocker sådan et sted her (...), han bestemmer egentlig entydigt over alle fangerne, han går bare hen; dig, du går bare ind til dig selv og lukker røven lige nu. Det orker jeg ikke at høre på. Og så gør

folk det. Det virker, det er mega effektivt. Jeg har aldrig troet, at jeg skulle blive glad for en rocker.” (Bilag:5).

Klaus nævner i citatet, hvordan han værdsætter tilstedeværelsen af en rocker i arresten, da personen sikrer ro og orden i arresten, når en person er ustyrlig. Han fortæller indirekte, hvordan personen alene er i toppen af hierarkiet i arresten.

Sammenkobles dette med Sparks, Buttons og Hay's studie, vil de, der er øverst i hierarkiet, være de primære udøvere af magt i interaktionen. Jævnfør SBH er gangstere øverst i hierarkiet, hvilket er komparativt med projektets kontekst. Klaus berettede om, hvordan en rocker, gennem sin løftede stemme, fik den indsatte til at gå tilbage på sin celle, efter at have været højrøstede på gangen. Dette tyder på, at rockeren gennem sin højere symbolske kapital fik den indsatte til at adlyde ham og indordne sig. Det er aktørens status, der i denne situation skaber magtbalancen. Klaus beretter, hvordan rockeres position i arresten er balanceskabende, fordi alle adlyder ham, og det tyder på, at Klaus ønsker en varetægtsfængslingsform, som følger arrestens reglement. Ved tilstedeværelsen af rockeren virker det til, at magtspillet minimeres, da hierarkiet ikke er til forhandling. Når der ikke er en rocker til stede i arresten, er det uklart, hvem af de indsatte, der bestemmer, hvorved magtkampe har mulighed for at opstå. De indsatte giver dog udtryk for, at magtkampene er begrænsede, selv når der ikke er en rocker til stede.

De indsattes indbyrdes relationer

I arresten er den indsatte en del af det samlede fællesskab. Det vil i Goffmans teori kunne betegnes som en total institution, da de indsatte konstant skal indrette sig blandt de andre indsatte. De indsatte er tvungne til at forholde sig til hinanden, hvis de ikke ønsker total isolation. I SBH's studie henviser de til, at kontakten med de andre indsatte både kan være af positiv og negativ karakter.

Et element, som hurtigt blev observeret af projektgruppen, var den afslappede stemning, der var blandt de indsatte. Flere af informanterne lagde stor vægt på den afslappede stemning og positive tone, som opleves blandt de indsatte i arresten. På denne baggrund oplever informanterne, at deres medindsatte ønsker at have meget kontakt og dialog med hinanden. Klaus beskriver ”... *det er jo klart, at hvis du lukker folk inde i 23 timer i døgnet, så er de ikke søde, når de kommer ud. Det er 100 % sikkert, at de er hidsige.*” (Bilag:16).

Klaus fortæller endvidere, hvordan de indsatte bruger viskestykker til at sætte i døren, når de for eksempel har været på toilet, så de på den måde signalerer, at de befinder sig i cellen og ønsker fællesskab. Denne løse stemning og tilladelse af fællesskab er medvirkende til, at der opstår mindre ballade og færre magtkampe i arresten.

De indsatte, der har siddet i længere tid, er med til at håndhæve arrestens reglement, da de ikke ønsker at miste de goder, de har tilegnet sig. De indsatte forsøger på den måde at undgå interne kriser, da de er bekendte med, at situationen forværres for dem, hvis de skaber uro og ikke behandler hinanden ordentligt.

Projektets andre informanter giver også udtryk for, at de har ønsker om at tilbringe tid sammen med de andre indsatte. Casper beskriver situationen således: *"Den måde dørene så bliver åbnet på er, at folk nu her stille og roligt begynder at ringe på. De ved godt, at mellem 11.30 og 12.30 skal man ikke ringe på, fordi der spiser vagterne – så det gør man ikke. Øhm, så nu begynder folk stille og roligt at ringe på med undskyldning om, at de skal på toilet."* (Bilag:36).

Casper fortæller, at dette skyldes, at han har det godt med de andre indsatte, og det dermed er nemmere at komme igennem dagen, hvis han kommunikerer med andre indsatte og derved bliver stimuleret. Han betegner det som en af dagens vigtigste rutiner at komme ud og interagere med andre indsatte. I starten af hans ophold var han dog låst meget inde og holdt sig meget for sig selv, hvilket resulterede i, at starten på hans varetægtsfængsling var utroligt hård. Relateres dette til Goffmans tilpasningsstrategier, oplevede Casper i begyndelsen en tilbagetrækning, hvor han ikke interagerede med de andre. Efterfølgende har Casper dannet et tæt bånd til en af de andre indsatte, hvilket har haft stor betydning for Casper under afsoningen.

Overgangen, fra at befinde sig i frihed til at være varetægtsfængslet, har været stor for Casper, da han har været nødsaget til at indlære nye rutiner som frihedsberøvet, der har krævet en total omlægning af hans liv. Casper har under varetægtsfængslingsforløbet udviklet sig og fundet sig tilrette i arresten, fordi han er blevet mere social. Han har siddet varetægtsfængslet længe, og for ham har det været vigtigt at få kendskab til arrestens uformelle regler.

Et andet tidligere nævnt aspekt, som har indflydelse på de indsattes interne relation, er måden, hvorpå de indsatte hjælper hinanden med at omgå B&B. De indsatte modificerer den underlagte magt ved at hjælpe hinanden. En generel fornemmelse

blandt de indsatte er, at de nemt kan få informationer ud, hvis de ønsker det. Som SBH refererer til, vil situationer, hvor de indsatte hjælper hinanden være af positiv karakter og kan være med til styrke deres interne forhold. Det kan antages, at det er vigtigt, at de indsatte har det godt med hinanden, da dette kan eliminere opgør imellem dem. Ubalance kan derimod opstå, hvis en indsat nægter hjælp og yder modstand mod de andre indsatte.

Flere informanter beskriver endvidere, at det er forholdsvis nemt at få telefoner ind, hvor de låner til hinanden internt. Igen modificerer de en underlagt magt, men at de gør det i fællesskab, skaber relationer.

En efterskole eller en arrest?

Anders oplever under omstændighederne at have det godt i arresten. Han trives med de andre indsatte og fortæller i sit interview, at han er meget udadvendt og har behov for social kontakt hele tiden: *"Jamen jeg finder det, du ved, ligesom en efterskole det her, du finder et hold, dem du sådan har lidt god connection med, det vil sige, der er mig og så er der (3-4 venner listes op). Vi snakker sammen."* (Bilag:36). Anders giver udtryk for, at han har brug for at være social med de andre indsatte, da han påpeger, at isolation vil nedbryde et individ under en varetægtsfængsling.

Han beretter om en god tone mellem ham og de andre indsatte, og denne tone er med til at gøre opholdet lettere at gennemføre. Han startede med at bo i en celle alene, men vagterne spurgte efter et par dage, om han ville have noget imod at komme på en "dobbelpind"⁴, hvilket Anders sidenhen har været rigtig glad for: *"... det er faktisk hyggeligt nok, for så er der ikke den der med, at du får smækket døren, og der er helt stille. Du har en at snakke og grine med. Før der grinte du aldrig. Vi sidder herinde, og giver hinanden lammere og griner, og folk tænker, hvad laver de."* (Bilag:76).

For Anders har dobbelpinden haft en stor betydning for hans varetægtsfængsling og hans tilpasning i arresten. Den tilpasningsform, Anders opererer under, kalder Goffman for kolonisering, hvor han forsøger at opretholde den identitet, som han havde uden for murene. Der argumenteres med, at han, også inde i arresten, agerer udadvendt og snaksaligt, da han forsøger at skabe et frit samfund bag murene ved at interagere med de indsatte og skabe et socialt liv i arresten.

⁴ En celle, hvor 2 indsatte bor sammen

Anders forsøger her at tilegne sig social kapital, status og respekt i samspillet med de andre indsatte, da han ønsker at være vellidt blandt de medindsatte. På den måde tilegner han sig social kapital under varetægtsfængslingen, som han kan drage fordel af på et senere tidspunkt.

Anders oplever ikke at have problemer med de andre indsatte, men genkender derimod en hjælpsomhed mellem de indsatte i jagten på stoffer, mobiltelefoner og lignende. Hjælpsomhed i arresten skal opbygges over tid. Dette kom til udtryk den første dag, Anders befandt sig i arresten, hvor han oplevede magtspillet. På gårdturen spurgte han nogle indsatte, om de havde en cigaret, han måtte få. Det måtte han ikke:

"... jeg sagde til dem, at de var nærige, og så sad der en, der sagde, ej du må godt få en smøg af mig. Tak, men de andre må da vist være jøder, sagde jeg, altså iskoldt. Jeg havde været der i én dag. Du kan ligeså godt sætte dig i respekt fra første dag. Og vise, jeg var ligeglad." (Bilag:81).

Anders fortæller i udsagnet, hvordan han ønskede at sætte sig i respekt blandt de andre indsatte fra start. Han tager magten, idet han kalder de andre indsatte nærige. At Anders allerede fra starten sætter sig i respekt, kan også have betydning for, hvordan de andre indsatte agerer over for ham i fremtiden. Han viser, at han ikke er bange for de indsattes respons på provokationen, da han ikke frygter at blive en del af magtspillet. Man kan argumentere for, at Anders med sit udsagn udviser en interesse i at være en del af hierarkitoppen i arresten.

Klaus brugte i sit interview en metafor, hvor han beskriver arresten som en ungdomsklub. Han har opbygget gode relationer til de indsatte, og han beskriver, hvordan han forsøger at tage godt imod de nyankomne. Han betegner dette som sin pligt, da han har siddet i arresten længe, og derved har opbygget en social kapital. De nyankomne respekterer ham, fordi han kender arrestens spilleregler. Klaus har under sit ophold opnået en form for anerkendelse i arresten, fordi han ikke anvender sin magt negativt mod de andre indsatte. Han anses derfor som arrestens "far":

"Jeg kan da også se, at det hjælper gevaldigt. Altså hvis der kommer nye herind, jeg bryder mig ikke om, hvis der sidder nogen og er kede af det. Jeg plejer at gå ind og snakke med dem, og tager en cola med ind for at prøve at få dem bare lidt til at falde ned på jorden og for få dem til at fatte, de er her og ikke døde..." (Bilag:13).

Klaus hjælper de indsatte med at tilpasse sig den nye tilværelse i arresten. Det tyder på,

at de ved ankomsten befinder sig i en tilbagetrækningsfase, mens Klaus forsøger at få dem frem til omvendelsesfasen, hvor de skal erkende, at de nu befinder sig i en arrest, så har de mulighed for at se fremad og finde roen i sig selv under varetægtsfængslingen.

Klaus fortæller, at den rolle, som han påtager sig, ligger naturligt til ham, da den er i overensstemmelse med den person, han er uden for arrestens mure. Han prøver dermed at kolonisere eller opretholde den identitet, han havde, inden han ankom til arresten. Han mener, det er vigtigt, at man bevarer positiviteten, for ellers bliver hverdagen og opholdet i arresten en meget negativ og lang oplevelse. Endvidere finder Klaus dette nødvendigt, fordi jo mere ro, der er i arresten, jo mere "frihed" får de indsatte tildelt af betjentene. Klaus ønsker at leve op til den tiltro, som betjentene giver ham.

Hvis en indsat opfører sig i uoverensstemmelse med reglementet, vil det få konsekvenser for alle arrestens indsatte. Klaus forsøger dermed at skabe en rolig arrest, hvor en præmis er, at de indsatte følger reglerne med at behandle hinanden med respekt.

Selvom Klaus giver udtryk for, at denne rolle passer ham godt, har han også med i tankerne, at det forbedrer hans forhold til betjentene, når han behandler sine medindsatte godt. Han har et mål om, at dette nedskrives i hans journal og tages med i betragtning, når det besluttes, hvor han skal afsone sin straf. Klaus prøver altså at fremstå som den perfekte fange, denne tilpasningsform kalder Goffman for omvendelsen, da han indordner sig institutionens regler og normer. Klaus investerer altså i sin sociale kapital, og derved skaber han sig en position højt i hierarkiet. Han skaber en fordelagtig situation for sig selv. Indgåelsen i netværk giver et positivt afkast for Klaus, når han opnår en god kontakt med de andre indsatte samtidig med, der skabes en form for synergieffekt, da Klaus får det bedre selv, og han hjælper andre indsatte.

De indsattes indbyrdes magtspil

Selvom de indsatte oplever, at der er en god tone, opstår der til tider små magtkampe mellem de indsatte: *"Alle kommer godt ud af det med hinanden herinde. Jeg kommer i hvert fald godt ud af det med de andre. Men selvfølgelig er der nogle små intriger indimellem."* (Bilag:95)

Citatet foreskriver, at alle de indsatte kommer godt ud af det med hinanden. Det ses her, hvordan informanten ikke anser de sædelighedssigtede som en del af arrestens indsatte, da han nævner, at alle kommer godt ud af det med hinanden.

Ifølge Klaus er det oftest gæld til andre medindsatte, der er skyld i de små kampe. De indsatte låner ofte penge af hinanden til at købe mad eller narkotika, og hvis den indsatte ikke kan betale inden for den aftalte tid, kan dette skabe uroligheder. Jævnfør Bourdieu vil den indsatte, som besidder høj økonomisk kapital, have magten i interaktionen. Den økonomiske kapital giver dermed den indsatte magt i arresten. Klaus fortæller, at han grundet sin økonomiske position, ofte låner penge ud til de indsatte. Grundet hans økonomiske kapital, kan det antages, at Klaus befinder sig øverst i hierarkiet og dermed har indflydelse i arresten.

Selvom der opstår små kampe, er den generelle afslappede stemning mellem de indsatte medvirkende til, at de indsatte, føler sig godt tilpas, da de har mulighed for at være sociale med hinanden. At der til tider opstår små konflikter er ifølge SBH naturligt, da det at leve sammen med andre medindsatte kan medføre, at de indsatte lettere bliver stressede og nervøse, samt at konflikter derfor lettere kan opstå. Selvom der opstår små konflikter, er det ikke et tema, der fylder ret meget for de informanter, vi har interviewet. De giver i højere grad udtryk for, at de bruger hinanden positivt til at komme igennem varetægtsfængslingen.

I det ovenstående ses det, hvordan de indsatte generelt har et godt forhold til hinanden på trods af, at der til tider opstår små konflikter.

Under observationerne i arresten fik vi indtrykket af, at uoverensstemmelser ofte løses internt blandt de indsatte. De indsatte gav udtryk for, at de har mulighed for at fortælle vagterne, hvis der er en indsat, der ikke følger arrestens reglement eller behandler de medindsatte dårligt. Dette kan forårsage en overflytning af den umedgørlige indsatte til en anden arrest:

"...der er et par enkelte, der bliver flyttet til Aalborg rent ud sagt. Det er, fordi vi ikke gider at høre på dem. Det er vores skyld, at en ryger til Aalborg her i dag. Han lavede ballade her i forgårs, det orker vi ikke." (Bilag:16).

De indsatte er dermed med til at håndhæve retningslinjerne i arresten. Dette skaber ligevægt og sammenhold.

I arresten oplever de indsatte, at der afstraffes kollektivt med indespærring i deres

respektive celler. Den kollektive afstraffelse er medvirkende til, at informanterne håndhæver arrestens reglement over for udadreagerende indsatte: *"... hvis der står nogen ude på gangen, og råber, går vi ud og siger hold din kæft for helvede, gå ind og råk ved dig selv, vi gider ikke låses inde. Og når der står 28 mand og kigger på ham, det er altså bedre end en vagt, der står og skaber sig."* (Bilag:5).

Ovenstående indikerer, at de indsatte kan være medbestemmende i beslutningen om, at den anden indsat skal overføres til et andet arresthus. Såfremt en urolig indsat ikke adlyder ordren fra flertallet, kan der opstå et magtspil, som i sidste ende kan ende med overflytning til en anden arrest.

I arresten bliver magtbalancen mellem de indsatte tydelig i de situationer, hvor der er en enkelt informant, der højlødt bryder reglerne i arresten. Som det ses gentagne gange i denne analysedel, er de personer, der befinder sig øverst i hierarkiet blandt de indsatte, interesserede i, at der ikke opstår uroligheder i arresten. De indsatte ønsker at undgå, at der opstår kriser i arresten, da det vil få negative konsekvenser for den fremtidige varetægtsfængsling i arresten.

De sædelighedssigtedes interne relationer

Som tidligere nævnt opfattes de sædelighedssigtede, af de andre indsatte, ikke som værende en del af arresten. De sædelighedssigtedes hverdag foregår derfor parallelt med, men afskåret fra de andre indsatte i arresten.

De sædelighedssigtede har derfor andre rutiner end de andre indsatte. De arbejder for sig selv, har gårdtur for sig selv og har ikke mulighed for at komme i kirke. Simon svarer følgende, da han spørges ind til, om han anvender kirkesalen i arresten, når der er gudstjeneste: *"Nej, det vil de andre ikke have, og så bliver der ballade. Det har vi så lært, at det skal vi holde os fra."* (Bilag:123).

Citatet viser, hvordan den store gruppe indsatte bestemmer, om de sædelighedssigtede skal være til stede under gudstjenesten. Det er i sidste ende betjentenes beslutning, men de frygter antageligvis for det oprør, som vil kunne opstå i arresten. Dermed har de indsatte magten til at beslutte, at de sædelighedssigtede ikke må deltage i gudstjenesten. På baggrund af dette er det sandsynligt, at de sædelighedssigtede har givet udtryk for, at de i så fald ikke ønsker at være til stede under gudstjenesten. Hvorfor betjentene ikke har arrangeret en gudstjeneste, separat for de sædelighedssigtede, ligesom de har deres egen arbejdsplads, vides ikke. Simon nævner

ikke i citatet, at han ønsker at deltage i en gudstjeneste i arresten. Han nævner tværtimod, at de har tilpasset sig normen om, at de ikke må være til stede ved gudstjenesterne. Magtspillet er i tilfælde som disse ikke til stede, da de sædelighedsdømte ikke udtrykker deres utilfredshed, men blot erkender deres plads nederst i hierarkiet.

De sædelighedssigtede beskriver, hvordan de i arresten, har dannet et specielt bånd til hinanden. De får af vagterne lov til at passe lidt mere sig selv og har meget fællesskab med hinanden i deres celler. Rasmus beskriver: *"Nu er vi sådan lidt særskilt ikke også. Så vi sidder sommetider 3-4 sammen, hvor der normalt kun må være to. Det er sjældent, de siger noget til det. Vi er nødt til at holde sammen, os der sidder for incest. Vi er sådan en kategori for os selv, siger de."* (Bilag:127).

Han fortæller endvidere i interviewet, at de har dannet egne rutiner med kaffe, kage, rygeordning og odds-klub. Idet de sædelighedssigtede tillades at være 3-4 personer i en celle, selvom dette er imod reglerne, så anvender betjentene deres belønnende magt over for de sædelighedssigtede antageligvis, fordi de ikke oplever uro, når de befinder sig 3-4 personer sammen i en celle.

Simon fortæller ligeledes, at forholdet til de andre sædelighedssigtede har stor betydning for ham: *"Jamen, altså vi skiftes til at købe kage, og vi drikker kaffe hver dag om morgenen, og så er vi også altid inde at få en cigaret ved 10-tiden, igen ved 2-tiden, så vi sidder meget sammen. Vi køber også mad sammen..."* (Bilag:113).

Ifølge de sædelighedssigtede opstår der ikke magtkampe mellem dem internt. De støtter hinanden, og deres fællesskab har gjort varetægtsfængslingen lettere på trods af de svære vilkår som sædelighedssigtet i arresten. Jævnfør SBH bruger de sædelighedssigtede hinanden til at søge trøst, og de muligheder, de besidder for samvær, er yderst positive for dem som gruppe.

Ifølge Goffman har de sædelighedssigtede tilpasset sig arrestens uskrevne regler og isoleret sig sammen. Denne tilpasningsform kalder Goffman tilbagetrækning. Det kan ydermere i nogle situationer antages, at de sædelighedssigtede kan betegnes som 'de perfekte fanger', som i Goffmans terminologi kaldes, at de er igennem omvendelsen, da de sædelighedssigtede træder varsomt i arresten og har indordnet sig institutionens regler og normer. De sædelighedssigtede interagerer ikke med de andre indsatte, og de er indforståede med, at det i arresten er den stærkeste gruppering, der dominerer.

Denne præmis gør, at der opretholdes en ro og balance, da de sædelighedssigtede anerkender deres plads i hierarkiet. Hvis en sædelighedssigtet gør modstand mod de andre indsatte, vil der ifølge SBH opstå ubalance. Hvis de sædelighedssigtede adlyder og indordner sig, ved de, at deres varetægtsfængsling bliver nemmere, da de generelt ignoreres af de andre indsatte. De anvender hinandens selskab positivt, da det kompenserer for den magtudøvelse, de er underlagt fra de andre indsatte i arresten.

De sædelighedssigtede nævner, at der aldrig opstår konflikter indbyrdes mellem dem. Det, at de under interviewene anvender betegnelsen "vi" frem for "jeg", er medvirkende til, at de føler sig som repræsentanter for de andre i gruppen. Derfor kan det antages, at de ikke ønsker at fremstille uenigheder i gruppen, da det kan få dem til at fremstå som uenige eller svagere som gruppe.

Ovenstående viser, hvordan de indsatte er opdelt i to grupperinger, der ikke interagerer med hinanden. De indsatte er bekendte med deres plads i hierarkiet, hvilket er medvirkende til at skabe balance i arresten, da der ikke opstår tydelige magtspil mellem de indsatte. De indsatte giver generelt udtryk for, at de ønsker ro og balance i arresten, da de overordnet set er glade for at være der, og de ved, at de ansatte belønner ro og orden i arresten med fællesskab og færre sanktioner.

11. Konklusion

Til besvarelsen af projektets problemformulering er der foretaget seks kvalitative interviews med indsatte. For at kunne beskrive de forskellige aspekter af magtforholdene i arresten er analysen opdelt i tre dele: Ventetid og retssystemets magt, kommunikationen mellem de indsatte og ansatte samt magtforholdet mellem de indsatte i arresten.

Grundtanken i projektets anskuelse af magt, tager udgangspunkt i Foucaults oprindelige idé om, at magt er noget, der eksisterer i alle menneskelige interaktioner. I projektet betragtes magt ikke, som noget bestemte personer kan besidde, men som noget alle mennesker kan udøve.

De varetægtsfængslede føler sig magtesløse, når de afventer deres endelige domstidspunkt. De gentagne fristforlængelser tærer på deres tålmodighed, da de

indsatte har følelsen af, at deres tid underordnes af rets- og fængselssystemet.

De giver dog udtryk for, at de har erkendt, at det er et vilkår, varetægtsfængslede må leve med.

Et af de hårdeste elementer, som varetægtsfængslede underlægges i arresten er B&B – brev- og besøgskontrol. De indsatte har i disse situationer mulighed for en halv times kontakt med familien eller vennerne om ugen. Dette besøg overværes af en betjent, der sikrer, at sagen ikke diskuteres. Derudover har de mulighed for at kontakte omgangskredsen ved at sende et brev, men informanterne gav udtryk for, der kunne gå op til flere uger, fra brevet blev sendt, til det blev modtaget. Dette skyldes, at en betjent skal gennemlæse brevet for at sikre, at der ikke er nævnt informationer i brevet, der ikke er tilladt. Denne magtesløshed er hård, da de indsatte i denne periode ønsker at være i kontakt med deres familie.

Præmissen for en fængselskontekst er umiddelbart, at der befinder sig en række betjente, der har til opgave at håndhæve love og regler, der er udformet og udstedt fra politisk eller administrativ side. Dette projekt viser, hvordan dette er mere komplekst end som så. De indsatte i arresten har muligheden for at udvise deres utilfredshed med betjentenes magtudøvelse. Betjentene har i højere grad et ønske om at skabe ro og orden i arresten, og de er bekendte med, at dette ikke altid skabes ved at håndhæve samtlige ulovligheder. Et eksempel på dette er, at de indsatte, af flertallet af betjentene, tillades at ryge hash i arresten, selvom det fra politisk side gentagne gange er slået fast, at dette skal straffes med bøde. Betjentene er bekendte med, at de indsatte forholder sig afslappede, når de er påvirkede af hash, så de vælger at ignorere det. Betjentene vælger altså at belønne visse indsatte med muligheden for at ryge hash, såfremt de derudover følger arrestens reglement.

De indsatte giver i interviewene udtryk for en gensidig respekt, der er til stede imellem parterne. Dette nævnes som en af de væsentlige grunde til, at de indsatte er glade for at være i denne arrest. Den gensidige respekt og den hyppige anvendelse af humor fra vagternes side er medvirkende til, at der opstår få magtkampe i arresten mellem ansatte og indsatte. Dette gør, at de indsatte føler sig respekterede og ligeværdige. Anvendelsen af humor i det professionelle arbejde er dog noget, som skal behandles med forsigtighed. Det kan have langvarige konsekvenser, hvis humor misforstås som nedværdigende og latterliggørende.

Humor i form af sarkasme blev endvidere anvendt af betjentene, når de ønskede at fremhæve en mulig straf uden at skulle hæve stemmen. De indsatte gav udtryk for, at betjentene truer dem med at blive overflyttet til Aalborg Arrest, hvis de ikke lytter til betjentenes ordrer. De indsatte havde til tider svært ved at vurdere alvorlighedsgraden af denne trussel, men de er alle bekendte med, at overflytningen er en mulig konsekvens.

De indsatte er imidlertid ikke tilfredse med alle aspekter af varetægtsfængslingen. Betjentene er klar over, at de varetægtsfængslede er privilegerede, når de befinder sig i denne arrest. De indsatte beretter om gentagne afvisninger, når de ønsker forbedrede muligheder i arresten. I disse tilfælde nævner de ansatte blot muligheden for overflytning til en anden arrest, og så er samtalen slut. De indsatte er bekendte med deres privilegerede situation.

Et andet punkt, som de indsatte er utilfredse med, er, at de, af de ansatte, bliver anset som skyldige kriminelle på trods af, at de endnu ikke er dømt. Dette påvirker magtbalancen, da de indsatte føler sig set ned på.

I magtspillet mellem de indsatte og betjentene ses det, hvordan der forekommer en forhandling partnerne imellem. De indsatte er bekendte med, at de er privilegerede i arresten, og det ved de ansatte også. Dette gør, at et større oprør ikke vil opstå i arresten. De ansatte ved, at de indsattes adfærd i arresten er anstændig, da de frygter for overflytning til en anden arrest. Det samme gør sig gældende den modsatte vej, hvor de indsatte udviser magt, når de ryger hash i arresten. De foretager en ulovlig handling, som betjentene bør forholde sig til. Betjentene ved dog, at hashen skaber ro i arresten, og derfor tillader de ofte denne ulovlighed.

I arresten blev det tydeliggjort, at der eksisterer to grupperinger, de sædelighedssigtede og de resterende indsatte. Måden disse grupper forholder sig til hinanden på er meget forskellig. Den store gruppe af indsatte afskyr de sædelighedssigtede og ønsker ikke på nogen måde at have noget med dem at gøre. De ønsker dog ikke at angribe dem fysisk, da de frygter at blive forflyttet til en anden arrest.

De sædelighedssigtede har i arresten accepteret deres plads nederst i hierarkiet, og de holder sammen i gruppen. Dette er også medvirkende til, at der ikke opstår konflikter i arresten. De sædelighedssigtede beskriver, hvordan der eksisterer et tydeligt hierarki i

arresten, mens de resterende indsatte ikke mener, at der er et veldefineret hierarki. Her ses det, hvordan de indsatte ikke anerkender de sædelighedssigtede som en del af arrestens indsatte.

Det øjeblik, hvor der tydeligst eksisterer et hierarki i arresten, ses, når der er en rockerrelateret person til stede i arresten. I disse tilfælde forekommer der en ro i arresten, da han befinder sig øverst i hierarkiet. Han sørger for, at der ikke er gæld mellem indsatte i arresten, og han sørger for, at der ikke opstår kontroverser, der kan forårsage en indespærring af samtlige indsatte i deres celler. Det er dog ikke kun en rockerrelateret person, der kan håndhæve reglementet i arresten. Også andre indsatte håndhæver reglerne over for urolige personer, da de ikke ønsker at miste deres privilegier i arresten.

Ovenstående viser de forskellige magtspil, der gør sig gældende i en dansk arrest. Selvom der er et asymmetrisk magtforhold i arresten, idet betjentene er en myndighed, så ses det, at betjentene ikke er de eneste magtudøvere i arresten.

12. Litteraturliste:

Agramunt, Pedro (2015): *Committee on Legal Affairs and Human Rights. Abuse of pre-trial detention in States Parties to the European Convention on Human Rights.*

Andersen, Ditte (2015): *What's so funny? Towards a client perspective on professionals' use of humor in drug treatment.* Publiceret i: Drugs: Education, prevention and policy.

Bourdieu, Pierre. 2000 (1997): *'Pascalian Meditation'*. Polity press.

Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc J.D (1996): *Refleksiv sociologi*. Hans Reitzels Forlag, København.

Bourdieu, Pierre (1986): "The Forms of Capital" i Richardson, John G (red): *Handbook of Theory and Research of the Sociology of Education*. New York, Greenwood Press.

Goffman, Erving. (1967): *Anstalt og menneske*. Jørgen Paludans Forlag.

Grøvdal Yngvild (2008): *Sann er det bare!*: En kvalitativ studie av fengselsbetjeners arbeid.

Herzfeld, Michael. (1992): *'The social production of indifference'*. Berg publishers, Inc.

Frihedsberøvelse (2015): *Institut for menneskerettigheder- frihedsberøvelse status 2014-15*. Institut for Menneskerettigheder. København: Institut for menneskerettigheder.

Järvinen, Margaretha (2007): "Pierre Bourdieu" i Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red.): *Klassisk moderne samfundsteori*. København, Hans Reitzels Forlag.

Jensen, Anders Fogh & Hansen, Rasmus Svarre (2006): *Magtens kartografi. Billeder på Pædagogikken*. Forlaget UP.

Kolind, Torsten (2012): *Hverdagens sociale orden i danske fængsler*. Cannabisforbrug og fængselsbetjentenes magtstrategier. Redigeret af, Hanne Vibeke Dahl og Vibeke Asmussen Frank. Cannabis Forbrug, interventioner og marked i Danmark. Århus Universitetsforlag 2012 (Samfund og rusmidler nr. 2)

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Interview – introduktion til et håndværk*, København, Hans Reitzels Forlag.

Kvale, Steinar & Brinkmann, svend (2015): *Interview – introduktion til et håndværk*. (udgave 3.) København, Hans Reitzels Forlag.

Larsen, Steen Napper og Pedersen, Inge Kryger (2011): *Sociologisk Leksikon*, Finland, Hans Reitzels Forlag.

Lindsted, Jonas Markus (2015): Brugerundersøgelsen 2015. Direktoratet for kriminalforsorgen.

Minke, Linda Kjær (2012): *Fængslets indre liv*. Jurist- og økonomiforbundets Forlag.

Nielsen, Marlene Molding (2011): *On humour in prison*. University of Copenhagen, Denmark. SAGE Journal. European Journal of Criminology. First Published November 23, 2011

Petersen, E., Dall, E., Nielsen, O. H., Rosenstock, J., & Truelsen, H. T. (1972): *I varetægt – i fængsel*. Mentalhygiejnisk Forskningsinstitut.

Prieur, A. (2002): *At sætte sig i en andens sted – En diskussion af nærhed, afstand og feltarbejde*. I M. H. Jacobsen, S. Kristiansen, & A. Prieur, *Liv, fortælling, tekst – Streftog i kvalitativ sociologi* (s. 135-156). Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.

Smith, Peter Scharff & Jakobsen, Janne (2017): *Varetægtsfængsling. Danmarks hårdeste straf*. Jurist- og økonomiforbundets forlag.

Sparks, Richard, Anthony Bottoms og Will Hay (1996): *Prisons and the Problem of Order*. Clarendon Press – Oxford. Published in Oxford University Press Inc. New York.

Sykes, Gresham (1958): *The Society of Captives. A Study of a Maximum Security Prison*. Princeton University Press.

Ugelvik, Thomas (2011): *Fangens friheter – makt og modstand i et norsk fengsel*. Oslo: Universitetsforlaget A/S.

Villadsen, Kasper (2013): *Klassisk og moderne samfundsteori*. Kapitel 17- Michael Foucault. Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.

Internetsider:

Bagge og Grønfeldt. Advokatkontoret: <http://www.baggelaw.dk/faengsling.php>

Sidst set 06/05 2017

Justitsministeriet (2016): Statistik om isolationsfængsling. Justitsministeriets Forskningskontor:

http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2016/isolationsrapport_2015.pdf

Sidst set 06/05-2017

Justitsministeriet (2010): Langvarige varetægtsfængslinger 2009. Justitsministeriet Forskningskontor:

http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2011/Varetaegtsfaengslinger_2009.pdf

Sidst set 06/05-2017

Kampen mod narko (2003): Kampen mod narko. Handlingsplan mod narkotikamisbrug. Regeringen oktober 2003

[http://www.sum.dk/~media/Filer%20-%20Publikationer i pdf/2003/Kampen mod narko.ashx](http://www.sum.dk/~media/Filer%20-%20Publikationer%20i%20pdf/2003/Kampen%20mod%20narko.ashx) Sidst set 06/05-2017

Kampen mod narko 2 (2010): kampen mod narko 2. Handlingsplan mod narkotikamisbrug. Regeringen oktober 2010:

<http://www.ft.dk/samling/20101/almdel/sou/bilag/3/897859.pdf> Sidst set 06/05-2017

Skærbæk, Morten (2015):Politiken. Institut for menneskerettigheder kritiserer brugen af varetægtsfængslinger:

<http://politiken.dk/indland/politik/ECE2604410/institut-formenneskerettigheder-kritiserer-brugen-af-varetaegtsfaengslinger/> Sidst set 06/05-2017